

Totens
Sparebank

Årsrapport 2017

#totenbanken

www.totenbanken.no

Innhold

1. Administrerende banksjefs kommentar
2. 2017 i tall

Styrets årsberetning

4. Innledning
7. Redegjørelse for regnskapet

Regnskap

22. Resultatregnskap
23. Balanse
24. Endring i egenkapitalen
25. Kontantstrømoppstilling
26. Noter
59. Nøkkeltall konsern
60. Revisjonsberetning
65. Oversikt over tillitsvalgte og ledelse i banken

Året 2017

Etter to år med svak vekst i norsk økonomi var vi tilbake til normal vekst igjen i 2017. BNP for Fastlands-Norge økte med 1,8 prosent i 2017, mot en vekst på 1,0 prosent i 2016. Økte boliginvesteringer og god vekst i privat konsum var en del av årsaken til utviklingen.

Norges Bank holdt sin foliorente på 0,5 prosent uendret gjennom året. Etter flere år med sterk vekst i boligprisene endte 2017 med en nedgang i annet halvår. Kredittveksten for husholdninger var på 6,5 prosent fra desember 2016 til samme måned i 2017. Selv om boligprisene har falt, er husholdningenes gjeld nå på et historisk høyt nivå. Strengere retningslinjer for forbrukslån og videreføring av boliglånsforskriften har ikke fått gjeldsveksten merkbart ned. Hjulpet av en bedring i utsiktene for næringslivet, økte norske foretak sin gjeld med 6,4 prosent i 2017.

Kronekursen svekket seg gjennom 2017 med om lag 3 prosent målt med den handelsveide indeks i-44. Dette til tross for løft i oljeprisen. Arbeidsledigheten falt gjennom 2017, men til tross for det, så det ikke ut til å gi økt lønnspress.

Utsiktene for 2018 er gode for de fleste næringer, men med noe usikkerhet for boligbyggingen. Konsensusestimater tilsier en vekst på om lag 2 prosent i Fastlands-Norges BNP for regnskapsåret 2018.

Totens Sparebank har sitt naturlige kundegrunnlag og nedslagsfelt i Innlandet. Denne regionen har vært lite berørt av svekket oljepris. Makroøkonomisk har pilene pekt i riktig retning for Innlandet og det oppleves en stor grad av optimisme i ulike næringer.

Finansbransjen er kontinuerlig i endring og sterk omstilling. Totens Sparebank følger den samme utviklingen. Tiltakene som ble gjennomført i 2016 har hatt den ønskede virkning og er sterkt medvirkende til det gode resultatet i 2017. Veksten i 2017 ble noe dempet i forhold til 2016. Dette var også ønskelig.

Finanstilsynet fastsatte senhøstes 2017 bankens pilar 2 krav til 1,7 prosent. Dette «speiler» Finanstilsynets vurdering av risikonivå og kapitalbehov i banken, og er samtidig et parameter for at bankdriften vurderes som sunn og god.

Egenkapitalbevis viste generelt en sterk kursutvikling gjennom 2017, og Totens Sparebank sine egenkapitalbevis ga en effektiv avkastning på 32 prosent. De var med det blant de med sterkest utvikling, igjen et bevis på den tillit vi har i finansmarkedet.

Det er hyggelig å se at dyktige og engasjerte medarbeidere i banken har vist omstillingsevne og nedlagt en stor innsats, som igjen har bidratt til et svært solid resultat i 2017.

Som lokalbank og børsnotert selskap er vi bevisst at vi spiller en viktig rolle i utviklingen av lokalsamfunnet. Vi retter en stor takk til dyktige medarbeidere og tillitsvalgte i de formelle organene i banken og kollegaene i Eika Alliansen, for den innsatsen de har nedlagt for banken i 2017.

I tillegg vil jeg avslutte med å rette en stor takk til alle bankens kunder for den tilliten og lojaliteten de har vist oss i 2017.

Rolf E. Delingsrud
Adm. banksjef

2017 i tall

Driftsresultat
Kr 223.121.000

Egenkapitalrentabilitet
u/fondsobligasjoner: 12,2%

Kr 8,00 i utbytte
pr. egenkapitalbevis

Utdelte gaver:
Kr 5.200.000

Børskurs ved nyttår:
125kr

Ren kjernekapitaldekning:
15,9 %

Forvaltingskapital
Kr 14.619.360.000

Netto utlån til kunder
Kr 12.366.247.000

94 årsverk

45.428 kunder

Kundeopplevelse: 72%
(Kantar TNS)

2,59 produkter
per kunde

8.157 boliglån

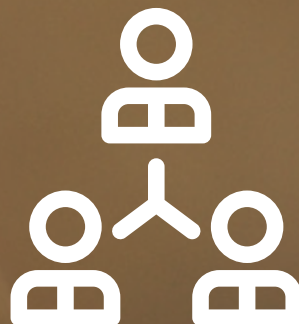
28.924 appnedlastinger

1.090.601 nettsidebesøk

60 sponsoravtaler

3 utdelte stipender

388 nye følgere

Styrets årsberetning 2017

Makroøkonomiske forhold

Norge

Norsk økonomi vendte tilbake til normal vekst igjen i 2017, etter svak utvikling i de foregående to år, drevet av økte boliginvesteringer og god vekst i det private konsum. BNP for Fastlands-Norge økte med 1,8 prosent i 2017, mot en vekst på 1,0 prosent i 2016. Boliginvesteringene økte markert, drevet av de senere års sterke prisvekst for brukte boliger.

Arbeidsledigheten målt ved Statistisk Sentralbyrås AKU-måling falt fra 4,4 prosent ved utgangen av 2016 til 3,8 prosent ved utgangen av 2017. Tilsvarende nedgang på NAV sine tall for helt ledige var fra 2,8 prosent til 2,3 prosent fra november 2016 til november 2017. Et strammere arbeidsmarked ser ikke ut til å ha gitt økt lønnspress og for 2017 ble lønnsveksten 2,3 prosent. Konsumprisveksten steg med normale 1,8 prosent fra 2016 til 2017.

2017 var året da prisene i boligmarkedene i Norge fikk et markert omslag, med en nedgang i andre halvår etter flere år med sterk prisvekst. Boligprisveksten i hovedstaden fikk det sterkeste omslaget, men omslaget var tydelig også i andre storbyer. Statistisk Sentralbyrås bruktboligindeks for Norge i 4. kvartal i 2017 var 4 prosent lavere enn toppen i 1. kvartal samme år.

Norges Bank holdt rentene uendret gjennom året, med en foliorente på 0,5 prosent. I løpet av året holdt bankenes utlånsrente for flytende boliglån seg ganske stabil på 2,5 prosent.

Kredittveksten for husholdninger var på 6,5 prosent fra desember 2016 til samme måned i 2017, til en samlet kronegjeld på 3 263 milliarder kroner. Husholdningenes gjeld er nå rekordstor, til tross for at boligprisene har falt tilbake. For å bremse låneveksten innførte Finanstilsynet forsommeren 2017 nye og strengere retningslinjer for forbrukslån. Boliglånsforskriften fra desember 2016 ble videreført, og bankene fikk krav om økt motsyklisk kapitalbuffer. Fra 31. desember 2017 skal den motsykliske kapitalbufferen utgjøre 2 prosent.

Hverken boligprisfall, innstramninger i boliglånsforskriften eller nye retningslinjer for forbrukslån har så langt klart å få ned gjeldsveksten markert. Husholdningenes høye gjeldsbyrde var en sårbarhet i økonomien i 2017, en sårbarhet som vedvarer inn i 2018. Norske foretak økte sin gjeld med 6,4 prosent i 2017, hjulpet av en bedring i utsiktene for næringslivet.

Egenkapitalbevis viste en sterk utvikling gjennom 2017. OSEEX, som er delindeksen for

egenkapitalbevis på Oslo Børs, steg med 25 prosent gjennom året.

Kronekursen svekket seg gjennom 2017 med om lag 3 prosent målt ved den handelsveide indeksen i-44. Dette til tross for at oljeprisen løftet seg fra 59 USD per fat for Brent Blend, til 62 USD i løpet av året, en endring som normalt skulle gi styrket kronekurs. Utenrikshandelen ble hjulpet av økte oljepriser, og Norge endte med et handelsoverskudd på 160 milliarder kroner for 2017, opp 12,7 prosent fra året før.

I senere år har økt oljepengebruk bidratt til økonomisk vekst. I 2017 økte bruken av oljepenger målt ved det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet med 12 milliarder kroner, motsvarende 0,4 prosent av BNP for Fastlands-Norge. Et solid vekstbidrag som både ga rom for skattelette, og for økt offentlig sysselsetting.

Ved utgangen av 2017 var utsiktene for 2018 på landsbasis gode for de fleste næringer utenom boligbygging, hvor markedet i enkelte regioner er mere usikre enn de har vært i senere år. Konsensusestimater tilsier at vi får en vekst på om lag 2 prosent i Fastlands-Norges BNP for regnskapsåret 2018.

Lokale forhold

Folkemengden i bankens primærområde har i likhet med de siste årene vist en positiv utvikling også i 2017, og i gjennomsnitt er folkemengden økt med 1,0 prosent mot 0,9 prosent i 2016. Foregående år skilte Eidsvoll seg positivt ut, men i 2017 var økningen relativt jevnt fordelt i området.

I likhet med i de to foregående årene har arbeidsledigheten i bankens primærmarked gått noe ned også i 2017. I gjennomsnitt ligger arbeidsledigheten i bankens primærområde nå på 1,6 prosent, mot 1,9 prosent ved utgangen av 2016. Utviklingen på landsbasis har også vært positiv i 2017, der arbeidsledigheten er redusert med 0,5 prosentpoeng til 2,3 prosent registrert helt arbeidsledige. Kommunene der banken har størst markedsandel, Østre Toten og industritunge Vestre Toten kommune, skiller seg positivt ut med en arbeidsledighet på henholdsvis 1,1 og 1,3 prosent.

Andel offentlig ansatte i Oppland og Hedmark utgjør ca. 37 prosent, mot ca. 31 prosent på landsbasis. Videre har distriktet en relativt lav andel i oljerelaterte næringer, samtidig som den mer tradisjonelle eksportindustrien nyter godt av redusert kronekurs. Dette bidro til at de negative

effektene av redusert aktivitet i petroleumssektoren ble mindre merkbare enn i mange andre regioner. Antall konkurser i Oppland gikk ned med 9 prosent fra i 2016, mens Akershus og Hedmark viste en oppgang på henholdsvis 2 og 9 prosent. Utviklingen på landsbasis var stabil.

Boligprisene i innlandsfylkene Oppland og Hedmark viste i desember en tolv måneders vekst på 6,4 prosent, mot 0,7 prosent på landsbasis. Fylkene plasserer seg med det på topp med hensyn til økning i boligprisene. Økningen er på tilnærmet samme nivå som i 2016, og gjenspeiler at boligmarkedet i innlandet ikke har vært utsatt for de noe større svingningene som har preget pressområdene og de mer konjunkturutsatte regionene. I Akershus der banken relativt sett viser størst vekst var tilsvarende vekst 3,1 prosent.

Virksomhetsområde

Konsernet Totens Sparebank består ved utgangen av 2017 av morselskapet Totens Sparebank og 2 datterselskaper. Datterselskapene er boligkreditselskapet Totens Sparebank Boligkreditt AS og eiendomsselskapet Vallehaven AS som eier forretningsgården der banken har sitt hovedkontor. Det har ikke vært endringer i konsernstrukturen i løpet av 2017.

Totens Sparebank er totalleverandør av produkter og tjenester innen områdene finansiering, sparing og plassering, betalingsformidling og forsikring. Bankens vedtektsfestede formål er «å utføre forretninger og tjenester som det er vanlig eller naturlig at sparebanker kan utføre i henhold til enhver tid gjeldende lovgivning og de til enhver tid gitte konsesjoner.»

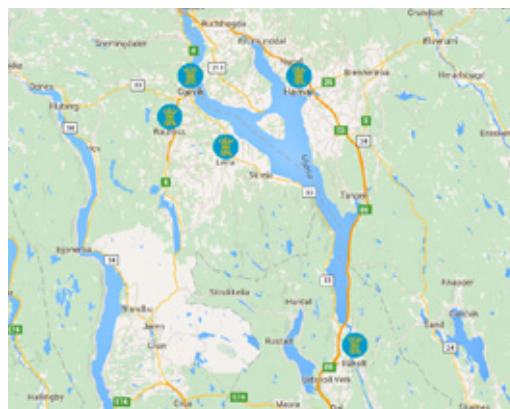
Med hovedkontor på Lena i Østre Toten kommune er banken Gjøvik- og Totenregionens eneste lokalbank, og det eneste børsnoterte selskap med hovedkontor i Oppland fylke. Banken oppfattes i økende grad også som lokalbanken i Eidsvoll kommune.

Markedsområde

Banken har definert Mjøsregionen som sitt primære markedsområde. Det er en del av grunnlaget for denne beslutningen at det ikke er etablert andre banker tilsluttet Eika-alliansen i denne regionen. Samlet folkemengde i Mjøsregionen er i underkant av 200.000 innbyggere, og primærområdet har stort nok kundegrunnlag til å kunne nå bankens strategiske mål.

I Østre Toten har banken hovedkontor på Lena. Banken har videre avdelingskontorer på Raufoss i Vestre Toten kommune, i Gjøvik sentrum i Gjøvik kommune, i Hamar sentrum i Hamar kommune og på Råholt i Eidsvoll kommune. Med virkning fra 16.10.2017 samlet banken aktiviteten i Eidsvoll kommune i nye og tidsmessige lokaler på Råholt, og avviklet samtidig filialen i Eidsvoll sentrum/Sundet.

Markedet utenfor Mjøsregionen regnes som et sekundærmarked. Bankens hovedmålgruppe er personkunder i primær- og sekundærmarkedet, samt næringslivskunder i primærmarkedet. I primærmarkedet har banken med hensyn til personkunder størst markedsandel i kommunene Vestre Toten og Østre Toten med en relativt stabil markedsandel på ca. 50 prosent. I kommuner der banken ikke har vært representert så lenge som på Toten er markedsandelen lavere. Av disse er Gjøvik og Eidsvoll de kommunene med størst markedsandel, anslagsvis 11 – 12 prosent. Av konsernets samlede utlånsvolum i egen balanse er 74 prosent utlån til personmarkedet, resten er utlån til bedriftsmarkedet. Inkluderes utlån gjennom Eika Boligkreditt AS er andelen utlån til personmarkedet på 79 prosent.

Østre Toten kommune er en av landets største jordbrukskommuner. Kommunen har en variert jordbruksproduksjon og er blant landets største kommuner på korn-, potet-, hodekål-, gulrot-, løk- og jordbærproduksjon. Sysselsettingen i kommunen er likevel ikke dominert av landbruksnæringa. I tillegg til offentlig administrasjon og helse- og sosialtjenester, er industri, bygg og anlegg de største næringene i kommunen. Kommunen har ca. 14 900 innbyggere.

Vestre Toten kommune er landets mest industri-tunge kommune. En stor andel av kommunens arbeidstagere jobber innenfor industri, bygg og anlegg. En av landets største industriområder, Raufoss Industripark, ligger i kommunen. Nasjonale og internasjonale konserner står bak flere av bedriftene på området. I all hovedsak er virksomheten i industriparken rettet mot et internasjonalt marked med forsvar og bilindustri som de viktigste kundene. Produktene fra Raufoss Industripark selges over hele verden. Vestre Toten kommune har ca. 13 300 innbyggere.

Gjøvik kommune er Oppland fylkes største kommune med sine ca. 30 600 innbyggere, og Gjøvik by er senteret i vår region. Kommunen er ledende innen handel og tjenesteyting i Innlandet. Her finner vi også Gjøvik Sykehus, en divisjon i Sykehuset Innlandet HF, som er en betydelig arbeidsplass. Gjøvik er også et senter for høyere utdanning i Innlandet. Med virkning fra 1. januar 2016 fusjonerte NTNU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, seg sammen med høyskolene i Gjøvik, Sør-Trøndelag og Ålesund, og tidligere Høgskolen i Gjøvik er nå en del av

NTNU. NTNU har ca. 3 800 studenter i Gjøvik. Kommunen har også store industriarbeidsplasser samt høy sysselsetting innenfor bygg og anlegg.

Eidsvoll kommune ligger helt nord i Akershus, og grenser i nord til Oppland fylke og Østre Toten kommune. Kommunen har ca. 24 600 innbyggere. Tilflytting og nybyggingsaktiviteten er stor, spesielt i den søndre delen av kommunen. Kommunen har de siste årene vært den med sterkest befolkningsvekst i bankens markedsområde. Kommunen ligger sentralt plassert 15 km fra hovedflyplassen på Gardermoen, og både Gardermobanen og E6 går gjennom kommunen. Hovednæringsveier i kommunen er offentlig sektor, servicenæringer, jordbruk og skogbruk.

Hamar kommune er målt i innbyggere Hedmark fylkes nest største kommune med sine ca. 30 900 innbyggere, og kommunen er senter for fylkesadministrasjonen i Hedmark. Med virkning fra 1. januar 2017 fusjonerte Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer til Høgskolen i Innlandet. Av Høgskolen i Innlandets sine ca. 13 300 studenter har ca. 2 500 studenter Campus Hamar som studiested. I Hamar finner vi også Hamar Sykehus, en divisjon i Sykehuset Innlandet HF. Hovednæringsveier i kommunen er servicenæringer og offentlig sektor. Kommunen ligger sentralt plassert og er et trafikknutepunkt i Innlandet med både jernbane og E6 gjennom kommunen.

Kommunene har hver sine særtrekk og ulike næringer som er dominerende. Regionen er imidlertid preget av å ha et felles arbeidsmarked, der arbeidstakerne i stor grad er fleksible med hensyn til bo- og arbeidssted.

Eika Alliansen

Totens Sparebank er tredje største aksjonær i Eika Gruppen AS. Eika Alliansen består av 69 lokalbanker, Eika Gruppen og Eika Boligkreditt. Eika Alliansen har en samlet forvaltningskapital på over 400 milliarder kroner, nær en million kunder og mer enn 3 000 ansatte. Dette gjør Eika Alliansen til en av de største aktørene i det norske bankmarkedet - og en av de viktigste aktørene for norske lokalsamfunn. 9.1.2018 sa 11 banker opp alle avtalene med Eika Gruppen og datterselskapene. Avtalene opphører når de respektive oppsigelsesfrister utløper, de fleste med tre kalenderårs frist.

Lokalbankene ved din side

Lokalbanker har bidratt til økonomisk utvikling og trygghet for privatkunder og lokalt næringsliv i norske lokalsamfunn i snart 200 år. Lokalbankene i Eika Alliansen har full selvstendighet og styring av egen strategi og sin lokale merkevare. Nærhet og personlig engasjement for kundene og lokalsamfunnet, kombinert med inngående kunnskap om kundenes behov og bedriftenes lokale marked, er lokalbankenes

viktigste konkurransefortrinn. Lokalbankene i Eika Alliansen er dermed unike og viktige økonomiske bidragsytere til vekst og utvikling for både privatpersoner og norsk samfunns- og næringsliv. I første rekke gjennom sitt engasjement for lokalsamfunnet og som tilbyder av økonomisk rådgiving, kreditt og finans- produkter tilpasset lokalt næringsliv og folk flest. Lokalbankene i Eika Alliansen har blant landets mest tilfredse kunder både i personmarkedet og bedriftsmarkedet. Med 69 lokalbanker med 200 bankkontorer i 148 kommuner representerer lokalbankene en viktig aktør i norsk finansnæring og bidrar til næringslivets verdiskaping og arbeidsplasser i mange norske lokalsamfunn.

Eika Gruppen styrker lokalbanken

Eika Gruppens visjon er «Vi styrker lokalbanken». Eika Gruppen utgjør finanskonsernet i Eika Alliansen. Konsernets kjernevirksomhet er tjenesteleveranser til lokalbanken og lokalbankens kunder. Eika Gruppen utvikler og leverer tjenester som understøtter stabil og effektiv bankdrift, samt løsninger og kompetanse som skal sikre videre vekst og utvikling i bankene, lokalsamfunnet og ikke minst for kundene. Konkret innebærer det blant annet å levere en komplett plattform for bankinfrastruktur, inkludert IT, betalingsformidling og digitale tjenester som nett- og mobilbank. Eika Gruppen har et profesjonalisert prosjekt- og utviklingsmiljø som investerer store ressurser i utvikling av nye, digitale løsninger for lokalbankene. Produktselskapene i Eika Gruppen - Eika Forsikring, Eika Kredittbank, Eika Kapitalforvaltning og Aktiv Eiendomsmegling - leverer et bredt spekter av finansielle produkter, kommersielle løsninger og kompetansehevede tjenester. Utover disse leveransene gir Eika Gruppen alliansebankene tilgang til kompetanseutvikling med Eika Skolen, virksomhetsstyring med Eika ViS, økonomi- og regnskapstjenester med Eika Økonomiservice og depotjenester med Eika Depotservice. I tillegg arbeider Eika Gruppen innenfor områder som kommunikasjon, marked og merkevare og næringspolitikk for å ivareta lokalbankenes næringspolitiske interesser på disse områdene.

Eika Gruppens samlede leveranser sikrer lokalbankenes konkurransedyktighet slik at de kan bygge videre på sin sterke, lokale markedsposisjon.

Eika Boligkreditt sikrer lokalbanken langsiktig funding

Eika Boligkreditt er et kredittforetak som er eid av 67 norske lokalbanker og OBOS. Eika Boligkreditt har som hovedformål å sikre lokalbankene tilgang til langsiktig og konkurransedyktig funding. Selskapet har konsesjon som kredittforetak og finansierer sin utlånsvirksomhet ved utstedelse av internasjonalt ratede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Det innebærer

at Eika Boligkreditt har mulighet til å oppta lån i det norske og internasjonale finansmarkedet, og til enhver tid søke finansiering der man oppnår markedets beste betingelser. Gjennom Eika Boligkreditt får alliansebankene dermed tilgang på svært gunstig finansiering, og kan opprettholde konkurransekräften i forhold til større norske og internasjonale banker. Eika Boligkreditt har en forvaltningskapital på om lag 100 milliarder kroner og er følgelig en viktig bidragsyter til at kundene i lokalbankene oppnår konkurransedyktige vilkår på sine boliglån.

Ved utgangen av 2017 har Totens Sparebank finansiert 2,9 milliarder kroner i Eika Boligkreditt, og har en eierpost i selskapet på 3,7 prosent. Eierskapet i Eika Boligkreditt anses som strategisk viktig for banken.

Redegjørelse for årsregnskapet

Styret er fornøyd med årets resultat som i morbanken ble på 162,6 mill. kroner etter skatt. Banken har hatt vekst i tråd med målsettingen, mens resultat fra ordinær drifts ble noe bedre enn målsettingene. Et godt utbytte fra Eika Gruppen AS bidrar også positivt. Soliditeten målt i form av ren kjernekapitaldekning i konsernet er på 15,9 prosent og banken fremstår som en solid og godt kapitalisert lokalbank. Dette har gitt rom for å foreslå et kontantutbytte på kroner 8,00 per egenkapitalbevis, i tråd med bankens utbyttepolitikk.

Forutsetninger for årsregnskapet

Forutsetning om fortsatt drift er lagt til grunn for årsregnskapet, og styret bekrefter at forutsetningene er til stede.

IFRS

Både selskapsregnskap og konsernregnskap rapporteres i henhold til den internasjonale regnskapsstandarden IFRS (International Financial Reporting Standards).

Forskjellige regnskapsprinsipper for selskapsregnskap og konsernregnskap med hensyn til datterselskaper medfører at det blir rapportert noe forskjellig resultat, samt at det blir forskjeller i balansene. Det er i årsberetningen fokusert på konsernet, men det er morbankens regnskap som legges til grunn ved disponering av resultatet og utbetaling av utbytte.

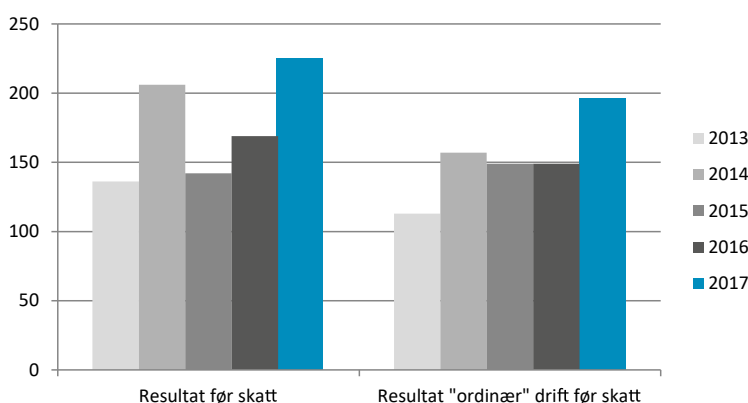
Resultat for konsernet for 2017 er 10 mill. kroner høyere enn i morbanken. Dette avviket skyldes hovedsakelig at netto positivt resultat fra datterselskapene totalt sett er høyere enn mottatt utbytte fra datterselskapene.

Årsresultat

Konsernets driftsresultat for 2017 ble 223,1 mill. kroner, mot 168,8 mill. kroner i 2016. Resultat for regnskapsåret ble 172,5 mill. kroner, mot 134,0 mill. kroner i 2016, og egenkapitalrentabiliteten uten fondsobligasjoner ble på 12,2 prosent, mot 9,9 prosent i 2016.

Ordinær bankdrift i morbanken viser et resultat før skatt på 177,7 mill. kroner i 2017 (driftsresultat fratrukket utbytte og gevinst/tap verdipapirer), mot 122,6 mill. kroner i 2016.

Det totale bidraget til resultatet fra konsernets verdipapirer er redusert til 31,7 mill. kroner i 2017 fra 32,1 mill. kroner i 2016. Et viktig bidrag i til verdipapirresultatet i 2016 var en positiv resultateffekt på 10,0 mill. kroner knyttet salg av aksjer i VISA.

Resultatutvikling siste 5 år (konsern).

Netto renteinntekter

Konsernets netto renteinntekter økte fra 260,7 mill. kroner i 2016 til 286,3 mill. kroner i 2017. I prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) økte rentenettoen fra 1,88 prosent i 2016, til 1,99 prosent i 2017.

Rentenivået har vært stort sett uendret i 2017. I 2017 har styringsrenten til Norges Bank holdt seg uendret på 0,50 prosent. Pengemarkedsrenten 3 mnd. NIBOR var 1,15 prosent ved årets start, den falt mot sommeren og har senere holdt seg på et nivå på ca. 0,80 prosent. Ved årets slutt var den på 0,82 prosent. Året sett under ett har kundemarginen i banken økt noe med et gjennomsnitt på 2,77 prosent, som er noe høyere enn fjorårets gjennomsnitt på 2,69 prosent.

Banken har betalt 6,0 mill. kroner i sikringsfond-savgift til Bankenes Sikringsfond i 2017. I 2016 ble det betalt 5,8 mill. kroner i sikringsfondavgift.

Netto andre driftsinntekter

Konsernets netto andre driftsinntekter i 2017 utgjorde 96,9 mill. kroner, mot 89,9 mill. kroner i 2016. Netto andre driftsinntekter utgjorde 0,67 prosent av GFK, mot 0,65 prosent i 2016.

Det ble inntektsført 19,9 mill. kroner i utbytte i 2017, mot 22,0 mill. kroner i 2016. Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester økte fra 72,0 mill. kroner i 2016 til 79,3 mill. kroner i 2017. Provisjonsinntekter knyttet til garantier ble redusert fra 4,2 mill. kroner i 2016 til 4,1 mill. kroner i 2017. Inntektene fra betalingsformidling ble redusert fra 30,2 mill. kroner i 2016 til 28,2 mill. kroner i 2017. Provisjonsinntekter fra spare- og plasseringsprodukter økte fra 5,7 mill. kroner i 2016 til 7,3 mill. kroner i 2017. Provisjonsinntekter knyttet til forsikringstjenester økte fra 17,1 mill. kroner i 2016 til 17,6 mill. kroner i 2017. Bankens formidling av lån til Eika Boligkreditt AS bidrar med provisjonsinntekter, og disse inntektene økte fra 11,3 mill. kroner i 2016 til 18,5 mill. kroner i 2017.

I netto andre driftsinntekter i 2016 inngår en netto gevinst på verdipapirer på 5,9 mill. kroner, mot en gevinst på 8,6 mill. kroner i 2017. Gevinsten i 2017 fordeler seg med 4,9 mill. kroner i gevinst på rentebærende verdipapirer, 0,9 mill. kroner i gevinst på aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis, samt en gevinst knyttet til valuta og finansielle derivater på 2,7 mill. kroner.

Bankens beholdning av rentebærende papirer har flytende rente og lav renterisiko. Verdipapirene er også utsatt for verdiendring som følge av endringer i markedets krav til risikopremie. Oslo Børs Hovedindeks steg i løpet av 2017 med ca. 19 prosent mens Egenkapitalbevisindeksen steg

med ca. 25 prosent. Kursutviklingen på bankens omløpsaksjer, aksjefond og egenkapitalbevis gjenspeiler denne utviklingen. Andre inntekter viser en reduksjon fra 1,3 mill. kroner i 2016 til 0,5 mill. kroner i 2017.

Driftskostnader

Konsernets samlede driftskostnader ble 164,9 mill. kroner i 2017 mot 180,7 mill. kroner i 2016. Målt mot gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjorde driftskostnadene i konsernet 1,13 prosent i 2017, mot 1,30 prosent i 2016.

Banken har en bonusavtale med de ansatte som gir rett til en bonus når egenkapitalavkastningen for banken overstiger gitte nivåer. Bonusen utgjør samme beløp for alle faste ansatte, justert for stillingsbrøk. Egenkapitalavkastningen i 2017 utløste høyeste bonustrinn, tilsvarende kroner 30.000,- per årsverk. Dette er samme nivå som i 2016.

Tapskostnad

Det ble i 2017 inntektsført netto 4,8 mill. kroner i tap på utlån og garantier, mot netto tapsført 3,8 mill. kroner i 2016. Balanseførte nedskrivninger for verdifall på individuelle lån og garantier ble redusert med 4,5 mill. kroner sammenlignet med utgangen av 2016, og balanseførte nedskrivninger for verdifall på grupper av utlån er redusert med 1,6 mill. kroner sammenlignet med utgangen av 2016. Netto konstaterte tap utgjør 1,3 mill. kroner, mens de i 2016 utgjorde 8,3 mill. kroner.

Banken gjennomfører fortløpende en grundig vurdering av utvalgte engasjementer for å avdekke mulige individuelle tap og gjør avsetninger i henhold til dette. Bankens kredittrisikoprofil er tilnærmet uendret og nivået på misligholdte og tapsutsatte engasjementer har utviklet seg positivt.

Nærmere opplysninger om tap fremgår av noter, samt styrets vurdering under avsnittene kredittrisiko og forventet tapsutvikling.

Verdipapirer som er tilgjengelig for salg

Det ble over konsernresultatet i 2017 bokført netto gevinst på aksjer tilgjengelig for salg på 0,04 mill. kroner, mot en gevinst på 2,8 mill. kroner i 2016.

Verdien av aksjene i Eika Gruppen AS og Eika Boligkreditt AS utgjør hoveddelen av aksjer i kategorien tilgjengelig for salg. Disse aksjene omsettes ikke i et aktivt marked og verdipurderingen av aksjene er basert på emisjons- og omsetningskurser, samt bankens egne vurderinger. Eika Gruppen AS har hatt gode resultatet i 2017, men usikkerhet knyttet til oppsigelsen fra 11

medlemsbanker har medført at verdien av aksjene i selskapet er mer usikker, og banken har derfor skrevet ned verdien av aksjene i Eika Gruppen med 16,0 mill. kroner i 2017. Denne nedskrivningen er ført over totalresultatet og inngår ikke i driftsresultatet.

Disponering av årsresultatet

Styret foreslår at årsresultatet i morbanken blir disponert som følger (tall i hele 1.000 kroner):

Utbytte på egenkapitalbevis	48.996
Overført til grunnfondet	63.891
Overført til gaver	5.200
Overført til utjevningsfond	39.583
Renter på fondsobligasjoner	4.911
Totalt disponert	162.581

Fri egenkapital som kan utdeles som utbytte til egenkapitalbeviserne utgjør 266,0 mill. kroner. Dette består av utjevningsfondet på 217,0 mill. kroner og egenkapitalbevisernes frie andel av totalresultatet for 2017 på 49,0 mill. kroner. Av dette er 49,0 mill. kroner foreslått utbetalt som kontantutbytte. Dette tilsvarer kr. 8,00 i kontantutbytte pr. egenkapitalbevis. Det ble i 2016 utbetalt kr. 6,00 i kontantutbytte.

Totens Sparebanks har som målsetting at over tid skal minst halvparten av egenkapitalbevisernes andel av årsoverskuddet utbetales som utbytte. Dette forutsetter at bankens soliditet er på et tilfredsstillende nivå. Bankens styre foreslår å utbetale kr. 8,00 i kontantutbytte som tilsvarer 52 % av resultatet per egenkapitalbevis i konsernet.

Forvaltningskapital

Konsernets forvaltningskapital økte i 2017 med 483 mill. kroner, til 14 619 mill. kroner, mot 521 mill. kroner i 2016. Dette tilsvarer en økning i 2017 på 3,4 prosent, mot 3,8 prosent i 2016.

Utlån

Konsernets brutto utlån til kunder utgjorde ved årsskiftet 12 457 mill. kroner. Dette er en økning på 117,8 mill. kroner fra 2016. Målt i prosent er økningen på 1,0 prosent, mot en økning på 3,0 prosent i 2016. I tillegg til utlån i egen balanse har banken også økt porteføljen av lån formidlet via Eika Boligkreditt AS med 271 mill. kroner i løpet av 2017, til 2 925 mill. kroner.

Tar man hensyn til lån formidlet til Eika Boligkreditt AS er veksten i personmarkedet totalt på 3,6 prosent i 2017. Utlån til bedriftsmarkedet har hatt en nedgang i løpet av 2017 på 1,1 prosent.

Sammenlignet med den generelle kredittveksten i Norge som var på 6,3 prosent i 2017, var

økningen i bankens utlån på 2,7 prosent inkludert lån formidlet via Eika Boligkreditt AS lavere enn landsgjennomsnittet. Banken styrte i 2017 mot en moderat vekst og utlånsveksten er i samsvar med de mål som banken satte for 2017.

Innskudd

Kundeinnskuddene i konsernet utgjorde ved årsskiftet 8 171 mill. kroner. Dette er en økning på 581 mill. kroner, eller 7,7 prosent. Økningen i 2016 var også 7,7 prosent. Innskuddsdekningen har økt fra 62,0 til 66,0 prosent. Banken vektlegger bl.a. likviditetskrav og utviklingen i finansieringskostnader når det settes mål for innskuddsutviklingen.

Soliditet

Konsernets egenkapital pr. 31.12.2017 utgjorde 1 608,6 mill. kroner etter at årets overskudd er tillagt egenkapitalen. Netto er 103,5 mill. kroner av konsernets resultat for regnskapsåret foreslått holdt tilbake.

Konsernets tellende ansvarlig kapital ved beregning av kapitaldekningen utgjorde ved årsskiftet 1 552,5 mill. kroner, mot 1 534,8 mill. kroner ved utgangen av 2016. Økningen skyldes i hovedsak tilbakeholdt overskudd.

I henhold til myndighetenes retningslinjer utgjør kapitaldekningen i konsernet ved årsskiftet 19,3 prosent, hvorav kjernekapitalen utgjør 17,3 prosent og ren kjernekapitaldekning 15,9 prosent. Konsernets minimumskrav til kapitaldekning, kjernekapitaldekning og ren kjernekapitaldekning har for 2017 vært fastsatt til henholdsvis 18,0, 16,0 og 14,5 prosent. Tilleggsinformasjon om bankens ansvarlige kapital og risikoprofil er offentliggjort på bankens hjemmeside.

Finansiell risiko

Bankens finansielle risiko gjennom året knytter seg til alle finansielle instrumenter banken er eksponert for, men spesielt til utlån/garantier og aktiviteter i penge- og kapitalmarkedet. Risiko forbundet med utlån og garantier vil bli omtalt i eget avsnitt.

Bankens virksomhet skal holdes innenfor de rammer for moderat risiko som styret har vedtatt. Konkretiserte rammer fremgår av bankens finansstrategi. Det er bankens finansavdeling som innenfor rammene av finansstrategien er ansvarlig for finansforvaltningen. Finansavdelingen rapporterer direkte til adm. banksjef. Virkelig eksponering i forhold til vedtatte rammer blir regelmessig fulgt opp og rapportert til styret. Rapporten blir utarbeidet av bankens uavhengige kontrollfunksjon. Bankens finansielle risiko splittes i markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko.

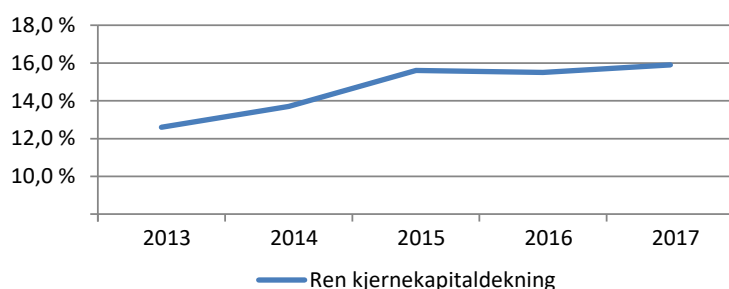
Markedsrisikoen kan bestå av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko.

Renterisiko oppstår når det er forskjeller i rentebindingstid mellom aktiva og passiva. Det benyttes en standardisert modell for beregning av total renterisiko knyttet til bankens balanse og utenombalanseposter. Total renterisiko blir regelmessig rapportert til styret og har gjennom hele året vært innenfor rammene av det relativt lave nivået styret anser for å være ønskelig. Andelen fastrentelån er relativt lav og volumet på fastrenteinnskudd er ubetydelig. I tillegg til ramme for total renterisiko er det fastsatt separat ramme for renterisiko knyttet til porteføljen av sertifikater og obligasjoner. Porteføljen består av obligasjoner med flytende rente og medfører liten renterisiko knyttet til endringer i rentekurven. Uroen i kredittmarkedene har imidlertid påvirkning på investorenes marginkrav, og denne spreadutgangen kan medføre betydelige kurstap på porteføljen. Slike urealiserte kurstap på sertifikater og obligasjoner vil reversere frem mot forfall på det enkelte papir dersom utsteder er betalingsdyktig. Banken inngår avtaler om sikringsforretninger for å holde renterisikoen innenfor ønskede rammer. Det er bankens nettoposisjoner som legges til grunn når det besluttes å inngå avtale om sikringsforretning.

Banken skal ikke påta seg **valutarisiko** utover eventuelle rammer vedtatt av styret. Banken har valutarisiko knyttet til kontantbeholdninger, depositumskonto og pengekrav i fremmed valuta. Eksponeringen er relativt begrenset.

Aksjekursrisiko er knyttet til porteføljen av aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis. For investeringer i slike verdipapirer som er definert som verdipapirer til virkelig verdi over resultatet

Utvikling ren kjernekapital

har styret fastsatt rammen til maksimalt 45 mill. kroner. Eksponeringen blir fortløpende fulgt opp og regelmessig rapportert til styret. Disse verdipapirene er vurdert til markedsverdi og et fall i kursene vil medføre at banken må bokføre et tilsvarende kurstap. Markedsverdien av konsernets portefølje av aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis til virkelig verdi over resultatet utgjorde 4,1 mill. kroner ved utgangen av 2017.

Kredittrisiko er risiko for at låntaker ikke vil eller ikke er i stand til å betale lånet tilbake. Med unntak for utlån og garantier til kunder er bankens kredittrisiko hovedsakelig knyttet til plassering av midler i sertifikater, obligasjoner og som innskudd i andre finansinstitusjoner. Det er fastsatt rammer som skal begrense risikoen knyttet til slike plasseringer, og ved årsskiftet var 99,3 prosent av plasseringene vektet 20 prosent eller mindre. Tilsvarende tall for 2016 var 94,6 prosent.

Likviditetsrisiko er risiko for manglende likviditet til å kunne innfri forpliktelser ved forfall. Banken prioriterer langsiktige innlån med hensiktsmessig spredning av forfallstidspunkter. Banken har trekkrettigheter som ved utgangen av året ikke var trukket opp.

Konsernet hadde ved utgangen av 2017 en LCR (Liquidity Coverage Ratio) på 168 og NSFR (Net Stable Funding Ratio) på 136. Dette er godt over både offentlige krav og bankens interne mål.

Kontantstrømoppstillingen viser anskaffelsen og anvendelsen av likvide midler. Denne skal sammen med øvrige regnskapsopplysninger gi informasjon om konsernets evne til å generere likvider og bankens behov for finansiering. Kontantstrømmen deles i følgende hovedaktiviteter: Operasjonelle aktiviteter, investeringsaktiviteter og finansieringsaktiviteter.

Operasjonelle aktiviteter gjenspeiler bankens inntekts- og kostnadsside fra driften. Konsernets operasjonelle aktiviteter i 2017 medførte en positiv kontantstrøm på 252 mill. kroner, mot en positiv kontantstrøm på 234 mill. kroner i 2016. Konsernet har netto betalt 63 mill. kroner i investeringsaktiviteter i 2017, mens konsernet betalte 28 mill. kroner i investeringsaktiviteter i 2016. Konsernet tilbakebetalte verdipapirgjeld i 2017 og netto kontantstrøm fra finansaktiviteter var negativ med 240 mill. kroner totalt i 2017.

Samlet har konsernets kontantbeholdning inkludert innskudd i finansinstitusjoner blitt redusert med 51 mill. kroner fra forrige årsskifte, til 169 mill. kroner. I tillegg har banken ubenyttede trekkrettigheter på 300 mill. kroner. Bankens likviditet karakteriseres som tilfredsstillende ved inngangen til 2017.

Risikostyring og organisering av denne

Gjennom den daglige virksomheten må banken fortløpende ta stilling til forhold som innebærer risiko. Styret har fastsatt rammer som innebærer moderat risiko på viktige områder, og banken har en bevisst holdning til hvordan de enkelte disposisjoner påvirker risikoen. Gjennom finansstrategien har styret definert ansvarsforholdene med hensyn til oppfølging av rammene i denne. Videre er det utarbeidet en detaljert rapporteringsstruktur som inneholder en spesifisert oversikt over hvilke rapporter som skal utarbeides, frekvens, ansvarlige og mottaker. Styret mener at etablerte rammer og rutiner gir god styring med risikoen, men det vil hele tiden være fokus på å tilpasse finansstrategien til endrede rammebetingelser.

Kredittrisiko og forventet tapsutvikling

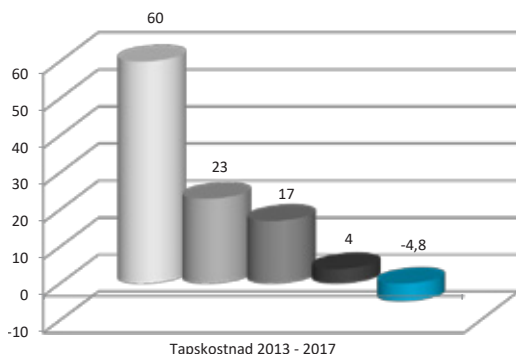
Banken har en kontinuerlig oppfølging av utlån og garantier med sikte på å redusere tap på utlån og garantier. Kredittrisiko knyttet til utlån og garantier overvåkes blant annet gjennom rapportering av misligholdte og tapsutsatte engasjementer, samt risikoklassifisering og individuell vurdering av enkeltengasjementer.

Målt i kroner har nivået på engasjementer misligholdt over 90 dager økt fra brutto 74 mill. kroner ved utgangen av 2016, til 80 mill. kroner ved utgangen av 2017. Øvrige tapsutsatte engasjementer har blitt redusert fra 107 mill. kroner i 2016 til 83 mill. ved utgangen av 2017.

Risikoklassifiseringen viser at eksponeringen mot engasjement i de ulike klassene relativt sett er forholdsvis stabil fra 2016 til 2017, men med noe økning i engasjement med høyere risiko. Engasjement i risikoklasse 8-12 utgjorde 1 371 mill. kroner ved utgangen av 2016, og har i løpet av året økt til 1 594 mill. kroner.

Det ble totalt godskrevet 4,8 mill. kroner i netto tap i 2017. Dette tilsvarer - 0,04 prosent av brutto utlån. Nedskrivninger for verdifall på individuelle lån ble redusert med 4,5 mill. kroner til 57,8 mill. kroner, mens nedskrivninger for verdifall på grupper av utlån ble redusert med 1,6 mill. kroner til 33,0 mill. kroner.

Tap på utlån og garantier siste 5 år (tall i hele mill.)

Banken gjennomfører fortløpende en grundig vurdering av utvalgte engasjementer for å avdekke mulige individuelle tap og gjør avsetninger i henhold til dette. Det har totalt sett vært en relativt stabil utvikling i kredittrisikoprofilen året sett under ett. Ved vurdering av nedskrivninger for verdifall på grupper av utlån legger banken til grunn et gitt tidsintervall med hensyn til erfaringsvise tap. Dette tidsintervallet inkluderer også perioder med høyere tap enn i et normalår. Sammenholdt med moderat vekst totalt, tilsa modellen for beregning av nedskrivninger for verdifall på grupper av utlån en svak reduksjon i nedskrivningene.

Per 31.12.2017 har ikke banken identifisert forhold i utlånsporteføljen eller i den økonomiske utviklingen som tilsier annet enn et tilfredsstillende nivå på tap i de kommende kvartaler. For kommende treårs-periode forventer banken at konsernets normaliserte tap på utlån og garantier vil utgjøre i underkant av 0,20 prosent av brutto utlån. Med den moderate vekst i utlån som banken legger til grunn for denne perioden, vil dette tilsvare ca. 20 mill. kroner årlig i tap på utlån og garantier.

Organisasjon

Konsernet ledes av adm. banksjef Rolf E. Delingsrud, som tiltrådte stillingen ved inngangen til 2011.

Ved utgangen av 2017 sysselsatte både morbanken og konsernet Totens Sparebank samlet 96 medarbeidere i hel- eller deltidsstillinger. Dette er en nedgang fra 114 i 2016. Antall ansatte pr 31.12.2016 inkluderte 9 ansatte som var fritatt for arbeidspålegg i forbindelse med avtaler om avslutning av arbeidsforholdet med banken, mot 1 ansatt pr 31.12.2017. Disse regnes som formelt ansatt i banken ut oppsigelsesperioden. Målt i gjennomsnittlig antall årsverk sysselsatte både morbanken og konsernet samlet 94 årsverk i 2017, mens det var 111 årsverk i 2016.

Det er ikke gjennomført aktiviteter definert som forsknings- og utviklingsarbeider i 2017.

Banken er nå representert med ett avdelingskontor i hver av kommunene Østre Toten, Vestre Toten, Gjøvik, Hamar og Eidsvoll.

Redegjørelse om samfunnsansvar

Totens Sparebanks arbeid med samfunnsansvar er gjenspeilet i bankens strategiske rammeverk, vår misjon, visjon, verdier, retningslinjer og rutiner. Det strategiske rammeverket tar hensyn til konsekvensene av bankens virksomhet, og banken tar samfunnsansvar basert på en aktiv holdning til tradisjonelle sparebankverdier. Som sparebank skal banken representere det trygge og sikre. Bankens rolle i denne sammenheng både ta samfunnsmessige og bedriftsøkonomiske hensyn. Bankens soliditet med god inntjening er den beste garanti for at banken skal kunne dekke sin fremtidige funksjon i samfunnet.

Totens Sparebanks misjon fremgår av Strategiplanen 2018-2021:

«Totens Sparebank skal bidra til vekst og utvikling i vår region, og være en aktiv medspiller i å fremme arbeidsplasser og gode nærmiljø»

Misjonen beskriver organisasjonens mandat og hva som er selve hensikten med virksomheten. Banken mener misjonen er grunnpilaren for bankens rolle i samfunnet og arbeidet med samfunnsansvar.

Menneskerettigheter- Etske retningslinjer

Det er nedfelt i bankens forretningsetikk at Totens Sparebank ikke skal bidra til forretnings- og prosjekter som utgjør en uakseptabel risiko for at vi medvirker til uetiske handlinger eller unnlatelser. Eksempler på dette er krenkelser av humanitære prinsipper, krenkelser av menneskerettigheter, korrupsjon eller miljødeleggelser. Bankens forvalter kundenes midler og skal fremstå som en troverdig samarbeidspartner både for kunder og andre forbindelser. Bankens rolle i særlig grad avhengig av omverdenens tillit. Det er innført obligatorisk etikk-kurs for ansatte som skal bidra til å sikre nødvendig kunnskap om og fokus på dette viktige området. Alle medarbeidere gjennomgår kurs med og signere på de etiske retningslinjene ved ansettelse. De etiske retningslinjene blir regelmessig oppdatert, og vesentlige endringer blir informert om spesielt.

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold

Strategiplanen angir at Totens Sparebank skal være en av regionens beste og mest spennende arbeidsplasser. Det er et ønske å etablere langsiktige ansettelsesforhold gjennom å gi konkurransedyktige, forutsigbare og trygge vilkår. For å måle om banken er på rett vei gjennomføres årlig en medarbeidertilfredshetsundersøkelse (MTI). Målet som var nedfelt i strategiplanen gjeldende for 2017 var et resultat på 75 på en skala som går til 100. I 2017 ga

de ansatte en score på 81 på hvor fornøyde de var med jobben alt i alt mot 79 i 2016.

I forbindelse med gjennomføring av Internkontrollforskriften for HMS blir det gjennomført en årlig kartlegging av arbeidsmiljøet. Gjennomgangen er integrert i den generelle internkontrollen, og resultatet inngår i grunnlaget for å iverksette forbedringstiltak. Det blir ved behov utført en arbeidsplassundersøkelse hvor det blir sett på arbeidsforholdene til hver enkelt ansatt med hensyn til ergonomi. Rapporten fra undersøkelsene viste at de fysiske arbeidsforholdene generelt er gode. I følge IA-avtalen skal en ny generell undersøkelse gjennomføres i løpet av 2018. Arbeidsplassene er godt tilrettelagt, men der det blir påpekt relevante forbedringsmuligheter gjennomføres det fortløpende tiltak. Banken har avtale om bedriftshelsetjeneste med tilbud om årlig legekontroll for alle ansatte.

Banken er en IA-bedrift og har samarbeidsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv med NAV. Det er i samarbeid med de tillitsvalgte utarbeidet målsettinger for IA-arbeidet, med tilhørende handlingsplan. Her er det nedfelt en målsetting om å ha ett sykefraværet under 4,0 prosent. Statistikken over sykefravær i morbanken i 2017 viser et sykefravær på 5,1 prosent, mot 4,1 prosent i 2016. Banken er fornøyd med at sykefraværet er lavt, men arbeider for å nå målsettingen på 4,0 prosent. Bankens vurdering er at langtidsfravær og økningen fra 2016 i liten grad skyldes forhold på arbeidsplassen. Banken fortsetter prioriteringen av oppfølging av langtidssykmeldte med arbeidsplassvurdering og tilrettelegging, for å få sykmeldte raskere tilbake i arbeid, og ikke minst forebygge nye sykefravær. Banken har eget bedriftsidrettslag, og aktiviteten her er stor og variert med hensyn til å stimulere til økt fysisk aktivitet. Det har ikke vært skader eller ulykker på arbeidsplassen i løpet av året. Sykefraværet utgjorde totalt 1.074 dagsverk.

Gjennom bankens bedriftsavtale er det lagt til rette for at seniormedarbeiderne skal finne det attraktivt å arbeide helt frem til ordinær pensjonsalder. Styrets vurdering er at arbeidsmiljøet gjennomgående er godt.

Likestilling og diskriminering

I strategiplanen står det at Totens Sparebank skal motivere ansatte av begge kjønn til å ta ledende stillinger og søke nye utfordringer. Det er bankens holdning at ansatte, uavhengig av kjønn, skal behandles likt og gis like muligheter til utvikling. Banken forholder seg videre aktivt til de anbefalinger som er gitt fra Finans Norge vedrørende valg av tillitsvalgte til forstanderskapet, komiteer og styret. Bankens generalforsamling hadde ved årsskiftet en kvinneandel på 40 prosent og generalforsamlingens valgkomité 29 prosent. Av styrets 5 eksterne styremedlemmer er 2 kvinner, og av styrets 2 eksterne varamedlemmer er en kvinne og en mann. Bankens ledergruppe har 1 kvinne ved utgangen av 2017. Av mellomledere er kvinneandelen 20 prosent. Blant alle ansatte i hele organisasjonen er

andelen menn 39 prosent. Banken er bevisst på den ujevne kjønnsfordelingen, og ønsker å legge forholdene til rette for en jevnere fordeling.

Det er konsernets holdning at alle ansatte skal gis like muligheter og rettigheter. Det er i bankens personalhåndbok beskrevet at etnisk bakgrunn og religiøs tilhørighet ikke skal tillegges vekt ved ansettelser, samt at funksjonshemmede skal kunne ansettes dersom forholdene ligger til rette for det og vedkommende er like kvalifisert som øvrige søkere. Det er ikke vurdert som nødvendig å iverksette ytterligere tiltak knyttet til diskriminering.

Kundeløfte

Totens Sparebank lover sine kunder en personlig rådgiver, rask behandlingstid, kompetanse og lokalkunnskap. For å måle resultatene gjennomfører banken hvert år en kundetilfredshetsundersøkelse. Banken hadde for 2017 som mål å ha en kundetilfredshet på minimum 75 på en skala som går til 100. Resultatene for 2017 viser en gjennomsnittlig kundetilfredshet på 72. Banken vil arbeide målrettet for å nå målsettingen i årene fremover.

Utdanning

Riktig og høyt kompetansenivå er et av våre viktigste konkurransefortrinn i banken. Utvikling og vedlikehold av kompetansenivået i banken er derfor et prioritert område. Eika Skolen er bankenes egen skole for utvikling av medarbeidere og der tilbys et bredt spekter av kurs, samlinger, e-læringer og web-baserte treningsmoduler. Det fremgår også av strategiplanen at banken skal ha kontinuerlig fokus på kompetanse og utvikling tilpasset den ansattes og bankens behov og planer. Det skal være en kultur i organisasjonen for å dele kunnskap med hverandre. I 2010 kom det krav om at de som jobber med rådgivning skal være autorisert som finansiell rådgiver. Banken har tatt et stort løft på dette området siden kravet kom 2010, og har ved utgangen av 2017 totalt 79 autoriserte rådgivere, herav 33 forsikringsrådgivere.

Viktige bidrag til lokalsamfunnet

Totens Sparebank har i alle år hatt et nært og godt samarbeid med lokalsamfunnets lag, organisasjoner, kultur- og idrettsliv.

Vi har nedfelt i våre retningslinjer at en del av årets overskudd skal kanaliseres tilbake til lokalsamfunnet, noe som i dag hovedsakelig skjer gjennom vår sponsorvirksomhet og den årlige gaveutdelingen.

I løpet av bankens over 160-årige historie, har Toten, Gjøvik og etterhvert Eidsvoll og Hamar kunnet nyte godt av mangfoldige millioner kroner i tilbakeføring til lokalmiljøet. Vi er glade for at vi kan gi disse betydelige bidragene i oppbyggingen og utviklingen av en svært viktig del av lokalsamfunnet.

Gaver til allmennyttige formål

Siden 1891 har Totens Sparebank delt ut gaver til allmennyttige formål til små og store lag og foreninger i vårt lokalsamfunn. Årlig får banken inn rundt 300 søknader. Midlene blir delt ut i de kommunene banken har kontorer, dvs. Østre Toten, Vestre Toten, Gjøvik, Eidsvoll og Hamar. Styret har for 2017 foreslått avsatt 5,2 millioner kroner til gaveordningen, en økning på 1,2 millioner kroner fra i 2016.

En komité oppnevnt av bankens generalforsamling står for fordelingen av gavene til allmennyttige formål. I tillegg vedtar styret tildeling av gaver i større enkeltsaker.

Utdrag fra bankens gavestrategi:

- Våre gaver går til det lille og lokale formålet, så vel som til det litt større regionale prosjektet.
- Vi støtter prosjekter som har verdi over tid, som engasjerer mange i lokalmiljøet, som skaper aktivitet og bidrar til dugnadsånd.
- Vi ser etter prosjekter som kan gi langvarig nytte, heller enn å støtte kortvarige arrangementer.
- Vi ønsker at støtten skal utløse gode krefter ved å støtte tiltak som skaper aktiviteter, tilhørighet og stolthet i lokalsamfunnet.
- Lokale gavemidler skal brukes for å styrke bankens posisjon overfor prioriterte kundesegementer, sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge på alle områder, samt bidra til å gjøre det attraktivt å bo og leve i lokalsamfunn der banken er representert.

Talentstipend

Totens Sparebanks talentstipend ble første gang utdelt i 2016. Talentstipendet er tredelt og deles ut innenfor kategoriene idrett, kultur og utdanning. Totalt blir det delt ut 150.000 kroner til søkere fra vårt primære markedsområde.

Sponsorsvirksomhet

Totens Sparebanks sponsorvirksomhet strekker seg helt tilbake til 1970-tallet. Pr i dag har banken sponsoravtaler med ca. 60 organisasjoner, og med det støtter banken en stor andel av det som finnes av idrett og kultur i regionen. Banken gir årlig ca. 3 millioner kroner tilbake til lokalsamfunnet i form av sponsoravtaler.

Vår sponsorstrategi går hovedsakelig ut på å støtte aktiviteter blant barn og unge, med fokus på idrett, kultur og kunnskap. I tillegg bidrar vi til aktiviteter vi mener vil være berikende for lokalmiljøet. Derfor har vi blant annet vært med som sponsor for «Urbane Totninger» og «Sommerslagere på Gjøvik Gård» helt fra den spede start og til de megasuksessene disse showene er blitt.

Vårt samfunnsengasjement setter banken i en særstilling i vår region, og er et viktig bidrag til at lokalsamfunnet kan utvikle seg og være et godt sted å leve og virke for oss som bor her.

Vekst og utvikling i regionen

Et overordnet strategisk mål for Totens Sparebank er at banken skal bidra til vekst og utvikling av regionen. Som en ledende selvstendig finansbedrift skal banken skape synlige aktiviteter og være i forkant av utviklingen i finansmarkedet.

Et analyse- og rådgivingselskap har, på oppdrag fra Eika Alliansen, gjennomført en undersøkelse av lokalbankenes effekt på kapitaltilgang og vekst i lokalsamfunnet. Hovedfunnene i rapporten viser at lokale sparebanker er avgjørende for småbedrifter i distriktene. Tilstedeværelsen av lokale sparebanker bidrar til bedre kapitaltilgang. Lokalbankene har, med sin nærhet til kundene, et informasjonsfortrinn som de greier å utnytte i sin kredittvurderingsprosess. Bankens lokale tilstedeværelse og nære relasjon til kundene setter banken i stand til å være en verdiskapende partner for lokalt næringsliv. Undersøkelsen viser videre at bankene i Eika Alliansen har de mest fornøyde bedriftskundene blant alle banker i Norge.

Ytre miljø

Totens Sparebank driver ikke virksomhet som forurenser det ytre miljø utover det som er vanlig for bankdrift. Bankdrift vurderes til å ha begrenset miljøpåvirkning, men banken ser likevel et behov for å øke fokuset og bevissheten ytterligere på dette området. Banken har satt i gang et arbeid for å inkludere temaet i vår strategiplan ved neste revidering.

Banken har i dag fokus på miljø- og energibesparende tiltak for å redusere miljøbelastningen fra virksomheten. Eksempler på dette er strømsparing, skifte til hybridbil, tosidig utskrift for å spare papir, elektronisk utsendelse av dokumenter, reduksjon av avfall i form av miljøvennlige produkter, kildesortering og innsamling til gjenbruk. Banken har tilgang til videokonferanseutstyr for å redusere kostnadene og miljøbelastningen knyttet til møte- og reisevirksomhet.

Bekjempelse av korrupsjon

Antihvitvask

Totens Sparebank har utarbeidet interne rutiner i henhold til Hvitvaskingsloven. Loven pålegger rapporteringspliktige å etablere forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av loven. Etterlevelse av rutineverket blir aktivt fulgt opp og banken overvåker

mistenkelige transaksjoner og rapporterer om nødvendig til Økokrim.

Etikk

De etiske retningslinjene omhandler tema som habilitet, godtgjørelse, aktsomhet og varsling. Det etiske retningslinjene er godt innarbeidet og alle ansatte har enten gått på kurs eller blitt orientert om dem ved nyansettelse. Strategiplanen sier videre at «Vi er ærlige og redelige i ord og handling. Vi informerer hverandre når det er relevant, og vi misbruker ikke intern informasjon».

Finansstrategien

Finansstrategien omhandler blant annet ansvarlige investeringer. Banken ønsker at finansforvaltningen skal opptre som en ansvarlig investor, det vil si at midlene skal forvaltes på en slik måte at en bidrar til mer velfungerende, legitime og effektive markeder, samt tar hensyn til miljø, sosiale forhold, god selskapsstyring og en bærekraftig utvikling i vid forstand. Verktøyet for å nå de etiske forpliktelsene er utelukkelse av selskaper fra bankens investeringsunivers. I praksis vil banken følge de råd og anbefalinger som kommer fra Etikkrådet, som vurderer om investeringer i enkelte selskaper er i strid med Statens pensjonsfond utland sine etiske retningslinjer.

Egenkapitalbevis

Banken gjennomførte ikke offentlige fortrinnsrettsemisjoner eller rettede emisjoner av egenkapitalbevis i 2017. Ved utgangen av året besto bankens eierandelskapital av 6 124 534 egenkapitalbevis pålydende kroner 60,-, totalt 367,5 mill. kroner. Egenkapitalbevisene er fritt omsettelige.

Ved inngangen til året var egenkapitalbeviserens andel av egenkapitalen 56,2 prosent, mens den ved utgangen av året etter foreslått disponering av årsresultatet har blitt redusert til 54,7 prosent.

Egenkapitalbeviserens andel på 88,6 mill. kroner av selskapsresultatet i 2017 blir foreslått disponert ved at 48,9 mill. kroner utdeles som kontantutbytte og 39,6 mill. kroner overføres til utjevningsfondet. Foreslått kontantutbytte utgjør kroner 8,00 per egenkapitalbevis, og tilsvarer ca. 52 prosent av egenkapitalbeviserens andel av konsernresultatet som utgjør kroner 15,31 per egenkapitalbevis.

Finansieringsvirksomhetsloven og regulatoriske krav til soliditet gir føringer for disponeringen av bankens årsresultat, og følgende er bankens utbyttepolitikk:

Totens Sparebank har som mål å forvalte konsernets ressurser på en måte som gir egenkapitalbeviserne en tilfredsstillende langsiktig avkastning i form av utbytte og kursstigning på

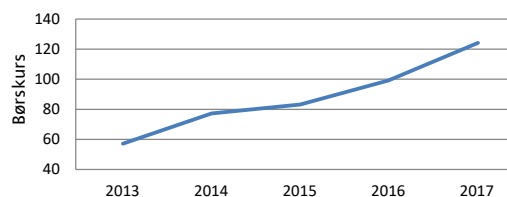
egenkapitalbevisene. Bankens årsoverskudd vil bli fordelt mellom egenkapitalbeviserne og grunnfondskapitalen i samsvar med deres andel av bankens egenkapital. Totens Sparebank har som målsetting at over tid skal minst halvparten av egenkapitalbeviserens andel av årsoverskuddet utbetales som utbytte. Dette forutsetter at bankens soliditet er på et tilfredsstillende nivå. Ved fastsettelse av størrelsen på utbytte vil det bli tatt hensyn til hva som er forenlig med forsiktig og god forretningsskikk, eksterne rammebetingelser og bankens soliditet.

Det er bankens vurdering at den løpende inntjeningen i kommende toårsperiode vil være tilstrekkelig til å holde kapitaldekningen på et nivå som tilfredsstiller både myndighetenes og markedets forventede krav.

Egenkapitalbeviserens andel av bankens egenkapital, eksklusive andel av fond for urealiserte gevinster, utgjør totalt 743,5 mill. kroner. Egenkapitalbeviserens andel består av eierandelskapitalen på 367,5 mill. kroner, overkursfond på 110,0 mill. kroner, utjevningsfond på 217,0 mill. kroner og foreslått kontantutbytte på 48,9 mill. kroner.

I likhet med i 2016 ble også 2017 et år med positiv utvikling i totalindeksen på Oslo Børs, som økte med ca. 19 prosent. Markedsverdien på egenkapitalbevis steg mer enn markedet generelt også i 2017, og egenkapitalbevisindeksen på Oslo Børs steg med ca. 25 prosent. Bankens egenkapitalbevis TOTG utviklet seg også positivt, og ga i 2017 en effektiv avkastning på ca. 32 prosent. Kursen steg fra kroner 99,- ved inngangen av året til kroner 125,- som siste notering i 2017. Det ble i tillegg utbetalt kroner 6,00 i kontantutbytte for regnskapsåret 2016.

Utvikling børskurs TOTG

Omsetningen av bankens egenkapitalbevis TOTG over Oslo Børs økte fra 33 mill. kroner i 2016 til 92 mill. kroner i 2017, og det var omsetning av egenkapitalbeviset på 231 børsdager, mot 204 dager i 2016. For å stimulere til økt aktivitet ble det i 2010 inngått en likviditetsgarantistavtale som forventes å ha bidratt positivt til omsetningen. Antall egenkapitalbevisere har økt fra 1 954 ved utgangen av 2016 til 1 993 ved utgangen av 2017.

Eierstyring og selskapsledelse

Bankens styre tillegger eierstyring og selskapsledelse stor betydning, og følger opp at banken etterlever "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse" fra NUES, sist endret 30. oktober 2014. Særtrekk ved organiseringen av sparebanker tilsier imidlertid at enkelte elementer i anbefalingen er tilpasset banken.

Anbefalingen klargjør rolledelingen mellom egenkapitalbevisiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. Anbefalingen skal bidra til å styrke tilliten til selskapet blant egenkapitalbevisiere, i kapitalmarkedet og hos andre interessenter. Gode relasjoner til samfunnet og de interessenter som berøres av bankens virksomhet har stor betydning.

Det er utarbeidet en samlet redegjørelse for konsernets eierstyring og selskapsledelse som er tilgjengelig på bankens hjemmeside under følgende link:
www.totenbanken.no/om_oss/investor_relations/diverse_dokumenter.

Fremtidig utvikling

Innlandet ble i mindre grad enn landet for øvrig påvirket av nedgangen i oljerelatert aktivitet. Tvert i mot har styrket konkurranseevne for eksportindustrien og lavt rentenivå vært viktige bidragsyttere til at aktiviteten og sysselsettingen i bankens primærområder har holdt seg høy. Dette gjenspeiler seg i boligprisutviklingen for 2017, der veksten i innlandsfylkene har holdt seg på tilnærmet samme nivå som i 2016, mens det i landet sett under ett har vært en nedgang. Optimismen og den positive utviklingen gjenspeiler seg i bankens regnskap for 2017 som viser vekst i tråd med konsernets målsetting og fortsatt lave tap.

De regulatoriske minimumskravene til bankenes soliditet har vært økende og har påvirket både bankenes utlånsevne og -vilje de senere årene. Finansdepartementet besluttet ved utgangen av 2016 at den motsykliske kapitalbuffer med virkning fra 31.12.2017 skulle økes fra 1,5 prosent til 2,0 prosent. Finanstilsynet fastsatte i 4. kvartal 2017 konsernets pilar 2-krav til 1,7 %, og konsernets regulatoriske minimumskrav til ren kjernekapitaldekning utgjør dermed 13,7 % per 31.12.2017. Basert på dette er konsernets minimumsmål til ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning totalt fastsatt til henholdsvis 14,5, 16,0 og 18,0 prosent. Ved årsskiftet utgjorde ren kjernekapital for konsernet 15,9 prosent, kjernekapital 17,3 prosent og kapitaldekning totalt 19,3 prosent. I tillegg til interne målsettinger, tilfredsstiller konsernet per dato alle myndighetskrav.

Bortfall av overgangsregel knyttet til ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor er beregnet å påvirke ren kjernekapital negativt med anslagsvis 0,4 prosentpoeng fra 1.1.2018. Effekten knyttet til konsolidering av samarbeidende gruppe fra 1.1.2018 er beregnet til å påvirke kapitaldekningen negativt med anslagsvis 0,3 prosentpoeng. Det er fortsatt noe usikkerhet knyttet til forutsetningene for denne beregningen.

Etter en noe større vekst i 2016 enn i tidligere år, styrte konsernet mot en mer moderat vekst i 2017. Basert på den positive økonomiske utviklingen i bankens primære markedsområde og at arbeidsledigheten holder seg stabilt lav, ser konsernet muligheter for fortsatt vekst i markedsområdet, og styrer mot en vekst for 2018 på i området 5 – 6 %. Med et tilfredsstillende årsresultat, samt eksisterende kapitalkrav og utbyttepolitikk, kan den veksten kapitaliseres gjennom løpende drift.

Konsernets rentemargin styrket seg som forventet noe fra i 1. kvartal 2017, og konsernet hadde i gjennomsnitt høyere rentemargin i 2017 enn i 2016. Provisjonsinntektene fra Eika Boligkreditt AS økte også.

Konsernet forventer at kunderenten på utlån og innskudd vil holde seg relativt stabile i de kommende perioder i 2018. Konsernet har en betydelig andel markedsfinansiering, og marginene vil også påvirkes av hvordan pengemarkedsrentene utvikler seg i forhold til kunderenten på innskudd og utlån i det markedet konsernet har sitt kundegrunnlag. Totalt sett forventer konsernet at rentenettoen vil holde seg relativt stabil i de kommende perioder i 2018.

Det forventes for de fleste poster en relativt stabil utvikling i provisjonsinntekter og andre driftsinntekter, men provisjonsinntektene fra Eika Boligkreditt AS forventes å øke noe mer med bakgrunn i høyere volum. Konkurransen i forsikringsmarkedet oppleves som sterk, og kan utfordre volumutviklingen her. Eika Gruppen AS leverte et godt resultat også for 2017, og det forventes et tilfredsstillende utbytte på bankens aksjer i selskapet.

Bankens portefølje av verdipapirer vurdert til virkelig verdi vil være utsatt for svingningene i verdipapirmarkedene. Større kurssvingninger i markedet for rentebærende papirer vil kunne påvirke konsernets totalresultat relativt mye. Porteføljen av aksjer til virkelig verdi med verdiendring over resultatet er relativt liten, og selv store kursendringer vil ha relativt liten innvirkning på driftsresultatet. Med hensyn til effekten fra verdipapirer forventer banken å holde en portefølje med tilnærmet uendret risiko sammenlignet med årsskiftet.

Etter at banken i 2016 gjennomført en restrukturerings- og nedbemanningsprosess ble det underliggende kostnadsnivået i 2017 redusert i forhold til foregående år. Konsernets mål om at

kostnadene skal utgjøre mindre enn 50 prosent av inntektene eksklusive kursgevinster /-tap er nådd, men det er løpende fokus på effektivisering og kostnadsutvikling. Gjennom samarbeidet i Eika-alliansen er det stor aktivitet knyttet til forbedring og utvikling av bl.a. digitale kundeløsninger og effektive produksjonsløsninger. Bankens vurdering er at det er viktig for fremtidig konkurranseevne og kostnadsutvikling at det investeres i å utvikle gode løsninger. Det forventes for 2018 et kostnadsnivå som relativt sett er på nivå med 2017.

Ved årsskiftet har ikke banken identifisert forhold i utlånsporteføljen eller den økonomiske utviklingen i bankens markedsområde som tilsier annet enn et moderat nivå på tap i de kommende kvartaler. Nivået på tap i 2016 og 2017 vurderes imidlertid som spesielt lavt. Innføring av IFRS 9 fra i 2018 vil ved implementering kun ha en marginal effekt på konsernets tapsavsetninger. Konsernets egenkapital vil bli godskrevet med ca. 2 mill. kroner etter skatt som følge av reduserte tapsnedskrivninger i henhold til IFRS 9.

Bankens soliditet og gode markedsposisjon er et godt utgangspunkt for en videre positiv utvikling. Konsernets mål for avkastning på egenkapitalen er fastsatt til 10 %, og sett opp mot dette forventer konsernet et tilfredsstillende resultat i kommende perioder. Styret presiserer imidlertid at det normalt er betydelig usikkerhet knyttet til vurderinger av fremtidige forhold.

Takk

Styret vil rette en velfortjent takk til engasjerte medarbeidere og tillitsvalgte for godt samarbeid og god innsats i året banken har lagt bak seg. Styret ønsker også å takke bankens kunder og øvrige forbindelser for godt samarbeid.

Lena, 7. mars 2018

i styret for Totens Sparebank

Geir Stenseth
Styrets leder

Steinar Nordengen
Styrets nestleder

Anne Jacobsen Onsrud
Styremedlem

Gunn Mari Sund Rusten
Styremedlem

Erland Opsahl
Styremedlem

Kjell Arne Nyhus
Ansattrepresentant

Nina Dyste
Ansattrepresentant

Rolf E. Delingsrud
Adm. banksjef

ERKLÆRING I HENHOLD TIL LOV OM VERDIPAPIRHANDEL § 5-5

Styret og daglig leder har i dag behandlet og godkjent årsberetning og årsregnskap for Totens Sparebank, konsern og morselskap, for kalenderåret 2017 og per 31.12.2017.

Regnskapene er avlagt i samsvar med de EU-godkjente IFRSer og tilhørende fortolkningsuttalelser, samt ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven, og som skal anvendes per 31.12.2017.

Utover transaksjonene med datterselskaper som er vist i note til regnskapet er det ingen transaksjoner med nærstående som har hatt vesentlig betydning på virksomhetens stilling eller resultat i løpet av rapporteringsperioden.

Vi bekrefter herved at årsregnskapet og årsberetningen etter vår beste overbevisning gir et rettviseende bilde over viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på regnskapet.

Vi bekrefter at regnskapet etter vår beste overbevisning er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene gir et rettviseende bilde av foretaket og konsernets finansielle stilling og resultat.

Vi bekrefter at det er gitt en rettviseende oversikt over de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer virksomheten står ovenfor i neste regnskapsperiode.

Lena, 7. mars 2018

i styret for Totens Sparebank

Geir Stenseth
Styrets leder

Steinar Nordengen
Styrets nestleder

Anne Jacobsen Onsrud
Styremedlem

Gunn Mari Sund Rusten
Styremedlem

Erland Opsahl
Styremedlem

Kjell Arne Nyhus
Ansattrepresentant

Nina Dyste
Ansattrepresentant

Rolf E. Delingsrud
Adm. banksjef

Klar for ferie?

Husk reiseforsikring og kredittkort i utlandet.

A close-up photograph of a person's hand cupped together, holding a large quantity of golden-brown wheat grains. The grains are in sharp focus, showing their individual shapes and textures. The background is a blurred field of similar grain, creating a sense of depth. The lighting is warm and natural, highlighting the rich colors of the wheat.

Resultat- regnskap

Resultatregnskap

Morbanken					Konsern		
2017	2016	2015	(Alle tall i hele 1.000 kroner)	Note	2017	2016	2015
404.832	380.911	424.735	Renteinntekter	5	452.048	437.278	507.246
144.614	145.494	189.284	Rentekostnader	5	165.769	176.602	232.055
260.219	235.417	235.451	Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter		286.280	260.676	275.191
21.360	23.013	17.043	Utbytte		19.860	22.013	16.068
			Inntekter av eierinteresser i konsernselskaper				
91.285	83.491	91.599	Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	8	79.323	72.026	71.553
11.413	11.362	11.445	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester		11.413	11.362	11.445
			Netto verdiendringer og gevinst/tap på valuta og verdipapirer				
10.271	6.321	-30.085	til virkelig verdi over resultatet	6,24	8.610	5.935	-31.364
440	1.292	8.979	Andre inntekter	7	539	1.256	9.046
111.943	102.757	76.091	Netto andre driftsinntekter		96.919	89.869	53.857
84.118	100.961	92.056	Lønn og andre ordinære personalkostnader	9,10	84.471	101.273	92.252
44.452	43.594	42.440	Generelle administrasjonskostnader		45.338	45.315	44.094
3.141	2.368	2.765	Avskrivninger	22,23	5.101	5.100	4.836
35.954	35.565	35.189	Andre driftskostnader	11	29.974	28.992	29.210
167.665	182.488	172.450	Driftskostnader		164.884	180.680	170.392
204.495	155.684	139.092	Driftsresultat før tap og skatt		218.315	169.865	158.656
-4.765	3.798	16.914	Netto tap på utlån og garantier	12	-4.765	3.798	16.914
-41	-2.750	-240	Netto tap+/gevinster- på langsiktige investeringer i verdipapirer	13	-41	-2.750	-240
209.301	154.636	122.418	Driftsresultat		223.121	168.817	141.982
46.721	30.741	29.494	Skattekostnad	14	50.585	34.810	35.176
162.580	123.895	92.923	Resultat for regnskapsåret uten minoritetsinteresser		172.538	134.009	106.807
-6.743	5.836	-11.861	Elementer som ikke omklassifiseres over resultatet på et senere tidspunkt:				
			Endring i pensjonsforpliktelse ført direkte mot egenkapitalen	10	-6.743	5.836	-11.861
1.686	-1.459	3.202	Skatt på elementer som ikke omklassifiseres senere til resultatet	14	1.686	-1.459	3.202
-18.374	14.513	14.117	Elementer som kan bli omklassifisert over resultatet på et senere tidspunkt:				
			Oppskrivning aksjer tilgjengelig for salg ført direkte mot egenkapitalen	20	-18.374	14.513	14.117
139.149	142.785	98.381	Totalresultat		149.107	152.899	112.265
			Resultat per egenkapitalbevis	15	15,31	11,89	9,47

Balanse

Morbanken

Konsern

31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	(Alle tall i hele 1.000 kroner)	Note	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015
Eiendeler							
84.594	90.922	96.579	Kontanter og fordringer på sentralbanken		84.594	90.922	96.579
480.797	263.881	455.500	Utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	16	84.299	128.881	46.971
10.563.347	10.370.186	9.306.364	Brutto utlån til kunder	12,17,18	12.457.080	12.339.323	11.978.230
57.834	62.331	64.868	- Individuelle nedskrivninger	12,17,18	57.834	62.331	64.868
32.999	34.582	31.340	- Gruppe nedskrivninger	12,17,18	32.999	34.582	31.340
10.472.514	10.273.273	9.210.157	Netto utlån og fordringer på kunder		12.366.247	12.242.410	11.882.022
1.523.691	1.127.642	1.094.129	Sertifikater og obligasjoner	19	1.578.811	1.182.719	1.119.127
34.512	43.143	26.859	Aksjer, andeler og egenkapitalbevis	20	34.512	43.143	26.859
326.900	286.689	249.184	Aksjer tilgjengelige for salg	20	326.900	286.689	249.184
184.770	184.770	184.770	Eierinteresser i andre konsernselskaper	3,21	0	0	0
41.966	56.558	84.452	Finansielle derivater	24	41.966	56.558	84.452
2.879	5.319	12.885	Immaterielle eiendeler	14,22	3.511	5.831	13.339
16.250	16.011	10.165	Varige driftsmidler	23	54.318	55.839	53.479
15.100	15.851	13.145	Andre eiendeler		17.549	15.918	13.208
24.443	25.262	27.104	Forskuddsbetalte kostnader og opptjente inntekter	25	26.654	27.355	29.819
13.208.416	12.389.322	11.464.929	Sum eiendeler		14.619.361	14.136.265	13.615.039
Gjeld og egenkapital							
131.327	50.772	20.497	Gjeld til kredittinstitusjoner	16	246	140	281
8.177.250	7.594.275	7.057.178	Innskudd fra og gjeld til kunder		8.171.438	7.590.092	7.048.793
3.048.874	2.932.289	2.664.885	Verdipapirgjeld	24,27	4.522.874	4.672.289	4.786.885
10.676	13.871	32.914	Finansielle derivater	24	10.676	13.871	32.914
70.417	64.829	53.389	Annen gjeld	28	74.827	70.290	63.916
41.893	58.709	44.838	Påløpte kostnader og forskuiddsbetalte inntekter	29	45.068	58.709	44.838
5.733	831	19.606	Avsetninger til forpliktelser	10,12,17	5.733	831	19.606
179.878	179.779	179.389	Ansvarlig lånekapital	30	179.878	179.779	179.389
11.666.048	10.895.357	10.072.695	Sum gjeld		13.010.738	12.586.001	12.176.622
128.000	178.000	178.000	Fondsobligasjoner	30	128.000	178.000	178.000
367.472	367.472	367.472	Eierandelskapital	32	367.472	367.472	367.472
0	0	0	Egne egenkapitalbevis		0	0	0
109.992	109.992	109.992	Overkursfond		109.992	109.992	109.992
936.903	838.502	736.770	Annen egenkapital		1.003.161	894.803	782.956
1.542.367	1.493.966	1.392.233	Sum egenkapital inkl. minoritetsinteresser		1.608.623	1.550.265	1.438.420
13.208.416	12.389.322	11.464.929	Sum gjeld og egenkapital		14.619.361	14.136.265	13.615.039

Andre forpliktelser og betingede forpliktelser, se note 31

Lena, 7. mars 2018

Geir Stenseth
Styrets leder

Steinar Nordengen
Styrets nestleder

Anne J. Onsrud
Styremedlem

Gunn Mari Sund Rusten
Styremedlem

Erlend Opsahl
Styremedlem

Kjell Arne Nyhus
Ansattrepresentant

Nina Dyste
Ansattrepresentant

Rolf E. Delingsrud
Adm. banksjef

Endring i egenkapitalen

Morbanken	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital				Fonds- obligasjoner	Sum
	Eierandels- kapital	Overfonds- kurs	Grunn- fondet	Utgjevnings- fond	Fond for urealisert gevinst	Annen egenkapital		
Egenkapital per. 31.12.2014	367.472	109.992	436.741	133.260	75.823	34.623	178.000	1.335.910
Utbytte, konsernbidrag og gaver						-34.623	-7434	-42.057
Totalresultat			28.569	14.209	14.047	34.122	7.434	98.381
Egenkapital per. 31.12.2015	367.472	109.992	465.310	147.469	89.870	34.122	178.000	1.392.233
Utbytte, konsernbidrag og gaver						-34.122	-6931	-41.053
Totalresultat			47.787	32.807	14.513	40.749	6.931	142.787
Egenkapital per. 31.12.2016	367.472	109.992	513.097	180.276	104.383	40.749	178.000	1.493.967
Utbytte, konsernbidrag og gaver						-35.838	-4.911	-40.749
Tilbakekjøp av fondsobligasjoner							-50.000	-50.000
Totalresultat			61.675	36.742	-18.374	54.196	4.911	139.150
Egenkapital per. 31.12.2017	367.472	109.992	574.772	217.018	86.009	59.107	128.000	1.542.367

Konsern	Innskutt egenkapital		Opptjent egenkapital				Fonds- obligasjoner	Sum
	Eierandels- kapital	Overfonds- kurs	Grunn- fondet	Utgjevnings- fond	Fond for urealisert gevinst	Annen egenkapital		
Egenkapital per. 31.12.2014	367.472	109.992	436.741	133.260	75.823	66.925	178.000	1.368.212
Utbytte og gaver						-34.623	-7434	-42.057
Totalresultat			28.569	14.209	14.047	48.006	7.434	112.265
Egenkapital per. 31.12.2015	367.472	109.992	465.310	147.469	89.871	80.308	178.000	1.438.420
Utbytte og gaver						-34.122	-6931	-41.053
Totalresultat			47.787	32.807	14.513	50.860	6.931	152.899
Egenkapital per. 31.12.2016	367.472	109.992	513.097	180.276	104.385	97.046	178.000	1.550.265
Utbytte og gaver						-35.838	-4.911	-40.749
Tilbakekjøp av fondsobligasjoner							-50.000	-50.000
Totalresultat			61.675	36.742	-18.374	64.152	4.911	149.107
Egenkapital per. 31.12.2017	367.472	109.992	574.772	217.018	86.012	125.360	128.000	1.608.623

Kontantstrøm

Morbanken				Konsern		
2017	2016	2015	(Alle tall i hele 1.000 kroner)	2017	2016	2015
Operasjonelle aktiviteter						
-199.594	-1.072.823	-466.279	Netto økning utlån/garantier til kunder	-124.188	-370.094	-244.431
582.976	537.097	389.458	Netto økning innskudd fra kunder	581.346	541.299	387.103
4.616	4.909	3.539	Innbetalinger på tidligere avskrevne fordringer	4.616	4.909	3.539
473.492	435.639	488.451	Renteinnbetalinger, provisjonsinnbetalinger og gebyrer fra kunder	508.870	484.405	561.645
-72.697	-69.984	-109.925	Renteutbetalinger, provisjonsutbetalinger og gebyrer til kunder	-72.017	-69.628	-109.438
-71.916	-75.511	-86.793	Utbetalinger av renter på andre lån	-93.752	-106.974	-130.051
23.377	28.193	45.502	Innbetalinger av renter på andre lån	20.870	24.326	34.768
21.360	23.013	17.043	Innbetalinger av utbytte	19.860	22.013	16.068
440	1.292	980	Innbetalinger fra andre driftsinntekter	539	1.256	1.046
-104.919	-64.390	-109.444	Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-97.818	-64.155	-103.213
-83.259	-112.653	-97.954	Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnretninger, arbeidsgiveravgift, skattetrekk mv.	-83.610	-112.965	-98.147
-30.610	-28.533	-35.837	Utbetalinger av skatter	-34.594	-32.485	-39.993
-376.319	-57.833	401.882	Netto utbetaling ved kjøp av verdipapirer for kortsiktige formål	-378.024	-88.298	375.581
166.947	-451.583	440.623	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	252.098	233.609	654.477
Investeringsaktiviteter						
0	2.750	12.913	Innbetaling ved salg av aksjer	0	2.750	12.913
-59.371	-23.119	-13.359	Utbetalinger ved kjøp av aksjer og andeler i andre foretak	-59.371	-23.119	-13.359
0	0	-20.055	Inn/utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler i konsernselskaper	0	1.750	76
0	0	76	Innbetalinger ved salg av driftsmidler m.v.	-3.582	-9.009	-2.031
-3.380	-8.014	-398	Utbetalinger ved kjøp av driftsmidler m.v.	-62.953	-27.628	-2.401
-62.751	-28.383	-20.823	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter			
Finansieringsaktiviteter						
80.555	30.276	-79.762	Netto økning innskudd fra Norges Bank og andre finansinstitusjoner	106	-141	-99.947
-50.000	0	-130.961	Innbetalinger/utbetalinger av ansvarlig lånekapital/fondsobligasjoner	-50.000	0	-130.961
116.584	293.162	-504.892	Innbetalinger/utbetaling ved utstedelse av obligasjonsgjeld	-149.415	-88.839	-589.891
-40.747	-40.747	-34.623	Utbetalinger av utbytte/gaver	-40.747	-40.747	-34.623
106.392	282.691	-750.238	Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter	-240.056	-129.727	-855.422
210.588	-197.276	-330.438	Netto kontantstrøm for perioden	-50.910	76.253	-203.346
354.803	552.078	882.517	Beholdning kontanter og kontantekvivalenter 01.01	219.803	143.549	346.896
565.391	354.803	552.078	Beholdning kontanter og kontantekvivalenter 31.12	168.893	219.803	143.549
210.588	-197.276	-330.438	Endring i perioden	-50.910	76.253	-203.346
AVSTEMMING						
209.301	154.637	114.981	Resultat før skattekostnad	223.123	168.818	134.551
-30.610	-28.533	-35.837	Periodens betalte skatter og avgifter	-34.594	-32.485	-39.993
40.747	40.747	34.623	Gaver/utbytte	40.747	40.747	34.623
0	0	0	Tap/gevinst ved salg av anleggsmidler	0	0	0
3.141	2.368	2.766	Ordinære avskrivninger	5.101	5.100	4.836
-41	0	-240	Nedskrivning anleggsmidler	-41	-2.750	-240
-4.765	3.798	16.914	Andre ikke-kontantposter	-4.765	3.797	16.914
-386.589	-64.155	397.344	Netto utbetaling ved kjøp av verdipapirer for kortsiktige handelsformål	-386.634	-134.980	372.321
-52.235	-29.628	-16.646	Endring i andre tidsavgrensningsposter	-52.612	9.248	-14.746
-199.594	-1.072.823	-466.279	Netto økning utlån/garantier til kunder	-124.188	-370.094	-244.431
582.976	537.097	389.458	Netto økning innskudd fra kunder	581.346	541.299	387.103
4.616	4.909	3.539	Innbetalinger på tidligere avskrevne fordringer	4.616	4.909	3.539
166.947	-451.583	440.623	Netto kontantstrøm for operasjonelle aktiviteter	252.099	233.609	654.477
84.594	90.922	96.579	Sum kontanter og kontantekvivalenter er medtatt:	84.594	90.922	96.579
480.797	263.881	455.500	- kontanter, innskudd på postgiro og Norges Bank - innskudd i finansinstitusjoner	84.299	128.881	46.971

Noter

Note 1 Generelle regnskapsprinsipper Opplysninger om selskapet:

Totens Sparebank sin hovedvirksomhet er bank og finanstjenester. Via datterselskapene er også drift og utleie av eiendom virksomheter i konsernet. Disse virksomhetene er av et begrenset omfang og konsernet har ikke utarbeidet et eget segmentregnskap for disse virksomhetene.

Bankens hovedkontor er lokalisert på Lena, og postadressen er: Totens Sparebank, Postboks 34, 2851 Lena.

1.1 Generelle regnskapsprinsipper

Bankens og konsernets regnskap er avlagt i samsvar med EU-godkjente IFRS'er og tilhørende fortolkningsuttalelser som skal anvendes per 31.12.2017, samt de ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven per 31.12.2017. Bankens og konsernets årsregnskap er også avlagt i overensstemmelse med de særskilte krav som stilles i lover og forskrifter for sparebanker.

1.2 Grunnlag for regnskapsutarbeidelsen

Regnskapet er presentert i norske kroner, avrundet til nærmeste hele tusen, så sant det ikke spesifikt er angitt noe annet. Det er utarbeidet basert på historisk kostprinsippet, med unntak av at følgende eiendeler og forpliktelser er balanseført til virkelig verdi: finansielle derivater, finansielle instrumenter holdt for omsetning og finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg. Anleggsmidler og avhendingsgrupper holdt for salg regnskapsføres til det laveste av balanseført verdi og virkelig verdi fratrukket salgsutgifter.

Utarbeidelse av finansregnskap i overensstemmelse med IFRS krever at ledelsen gjør vurderinger og estimer og tar forutsetninger som påvirker anvendelsen av regnskapsprinsipper og regnskapsførte beløp på eiendeler og forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimer og tilhørende forutsetninger er basert på historisk erfaring og andre faktorer som anses rimelige, forholdene tatt i betraktning. Disse beregningene danner grunnlaget for vurdering av balanseført verdi for eiendeler og forpliktelser som ikke kommer klart fram av andre kilder. Faktiske resultat kan avvike fra disse estimatene. Estimer og de underliggende forutsetninger vurderes løpende. Endringer i regnskapsmessige estimer innregnes i den perioden endringene oppstår dersom de kun gjelder denne perioden. Dersom endringer også gjelder fremtidige perioder, fordeles effekten over inneværende og fremtidige perioder. Vurderinger ledelsen har gjort ved anvendelsen av IFRS standardene, som har betydelig effekt på finansregnskapet og estimer med betydelig risiko for vesentlige justeringer i det neste regnskapsåret, er det eventuelt redegjort for separat.

Regnskapsprinsippene som fremkommer nedenfor, er anvendt konsistent for alle periodene som presenteres i konsernregnskapet.

1.3 Konsolidering

Konsernregnskapet omfatter sparebanken og datterselskaper hvor banken alene eller sammen med datterselskaper eier mer enn 50 % og/eller har bestemmende innflytelse, samt at eierskapet betraktes som varig. Datterselskap som er kjøpt eller solgt i løpet av året, konsolideres resultatmessig for den del av året selskapet har vært en del av konsernet. Datterselskap hvor aksjene utelukkende eies med sikte på senere avhendelse, konsolideres ikke.

Datterselskap er i morbankens regnskap regnskapsført til anskaffelseskost. Dette medfører at bokført verdi av datterselskap er kostpris på aksjene, redusert for eventuell Nedskrivning for varig verditap.

Datterselskapenes bokførte verdi, kostpris og nedskrivninger er vist i egen note.

Konserninterne saldoer og eventuelle urealiserte gevinster og tap eller inntekter og kostnader knyttet til konserninterne transaksjoner, elimineres ved utarbeidelsen av konsernregnskapet.

Konsernregnskapet utarbeides etter overtakelsesmetoden, og det anvendes like regnskapsprinsipper for de selskaper som inngår i konsernet. Alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser tas opp i balansen til verdien på oppkjøpstidspunktet. Hvis kostpris på aksjene overstiger denne verdien, og det skyldes forventning om fremtidig inntjening, er den ført opp i balansen som goodwill. Goodwill testes for verdifall årlig.

Minoritetsinteresser beregnes av resultat etter skatt. Eiendeler og gjeld, samt alle resultatposter er således vist inklusive minoritetens andel i konsernregnskapet.

1.4 Utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til valutakursen på transaksjonstidspunktet. Valutakursdifferanse som fremkommer ved omregning, innregnes i resultatregnskapet.

1.5 Kontanter og kontantekvivalenter.

Kontanter og kontantekvivalenter består av kontantbeholdninger og innskudd i Norges Bank og finansinstitusjoner uten løpetid. Bankens policy er å ha så mye som mulig av kontanter og kontantekvivalenter i rentebærende innskudd, men banken må ha en del kontantbeholdning for å betjene sine kunder.

1.6 Finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter omfatter finansielle eiendeler og forpliktelser, samt finansielle derivater. Finansielle eiendeler omfatter hovedsakelig utlån og verdipapirer med fast og variabel avkastning. Finansielle derivater er avtaler som inngås med eksterne forbindelser om fastsettelse av fremtidige rentevilkår, valutakurser og verdi av egenkapitalinstrumenter for en bestemt periode.

Klassifisering av finansielle instrumenter

Ved første gangs innregning blir finansielle instrumenter klassifisert i en av følgende kategorier avhengig av formålet med investeringen (jfr reglene for IFRS). Enkelte av kategoriene er ikke benyttet i Totens Sparebank og er derfor ikke nærmere omtalt.

Finansielle eiendeler holdt for trading, bokført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Finansielle eiendeler bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Finansielle derivater klassifiserte som sikringsinstrumenter.

Lån og fordringer, balanseført til amortisert kost.

Holde-til-forfall-investeringer, balanseført til amortisert kost.

Finansielle instrumenter tilgjengelige for salg vurdert til virkelig verdi med verdiendringer mot egenkapitalen.

Lån og fordringer, balanseført til amortisert kost.

Utlån og garantier:

Utlån måles ved første gangs innregning til virkelig verdi. Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost med bruk av effektiv rente metode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader. Dersom det foreligger objektive bevis på verdifall foretas nedskrivning for verdifall. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån i samsvar med IAS39.

Kriteriet for beregning av tap på individuelle utlån og garantier er at det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en garanti har verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser: 1. Vesentlige finansielle problemer hos debitor. 2. Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd. 3. Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor. 4. Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling.

Nedskrivning på grupper av utlån/garantier foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i grupper av lån med like risikokarakteristika. Ved vurdering av nedskrivning på grupper av utlån, inndeles utlån i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorernes evne til å betale ved forfall. Næringsgrupper benyttes som kriterium. Verdifall beregnes på grunnlag av porteføljevurderinger, erfaringer, vekst og generelle utviklingstrekk.

Nedskrivning for tap dekker tap i engasjementsmassen som er inntrådt. Nedskrivning for tap inkluderer også mulige tap når det foreligger objektive bevis på at debitor har manglende framtidig oppgjørsevne. Det foretas kvartalsvis oppfølging av låneporteføljen med tilhørende vurdering av individuelle og gruppemessige nedskrivninger. Til grunn for nedskrivning for verdifall skal det foreligge en risikoklassifisering i samsvar med etablerte retningslinjer i henhold til bankens Kreditthåndbok.

Overtatte eiendeler blir vurdert i henhold til vurderingsregler for den enkelte eiendel.

Nedskrivningen utgjør forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. Ved beregning av nåverdier benyttes løpende effektiv rente. Sikkerheter vurderes til påregnelig salgspris redusert med salgskostnader.

Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Denne kategorien inneholder finansielle eiendeler holdt for omsetning eller finansielle eiendeler øremerket til virkelig verdi over resultatet. Eiendelene er klassifisert som omløpsmidler og vurdert til virkelig verdi. Alle gevinster og tap blir innregnet i resultatregnskapet. Når investeringer er rentebærende, innregnes renter i resultatregnskapet ved å bruke effektiv rente-metode. I hovedsak blir bankens aksjer, obligasjoner og derivater plassert i denne kategorien. Unntakene er aksjer som klassifiseres som tilgjengelige for salg (anleggsaksjer), og derivater som brukes som sikringsinstrument.

Finansielle instrumenter tilgjengelige for salg vurdert til virkelig verdi med verdiendringer mot egenkapitalen

Andre finansielle eiendeler som konsernet eier, er klassifisert som tilgjengelig for salg og vurdert til virkelig verdi. Hvis det ikke har vært mulig å fastsette virkelig verdi er kostpris brukt. Gevinster eller tap innregnes direkte mot egenkapitalen, bortsett fra tap ved verdifall og for monetære poster som for eksempel obligasjoner og gevinster eller tap på valutakurser. Når disse investeringene blir fraregnet, innregnes akkumulerte gevinster eller tap, som tidligere var innregnet direkte mot egenkapitalen, i resultatregnskapet. Når investeringer er rentebærende, innregnes renter i resultatregnskapet ved å bruke effektiv rente-metoden.

Finansielle derivater klassifiserte som sikringsinstrumenter

Banken bruker finansielle derivater for å kunne sikre eksponeringen mot rente- valuta- og aksjekursrisiko som oppstår gjennom bankens aktiviteter. Det er hovedsakelig renteswapper som benyttes. Eksponeringen mot finansiell risiko er beskrevet i styrets årsberetning. I henhold til bankens finansstrategi, kjøpes eller utstedes ikke finansielle derivater for handelsformål.

Finansielle derivater innregnes første gang til kostpris. I etterfølgende perioder vurderes finansielle derivater til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle derivater og sikringsbokføring

For å benytte sikringsbokføring kreves det at sikringen dokumenteres på avtaletidspunktet, at sikringen er svært effektiv og at sikringseffektiviteten kan måles både på avtaletidspunktet og senere i løpetiden. Sikringen anses normalt som svært effektiv hvis det både på avtaletidspunktet og i løpetiden kan forventes at endringer i virkelig verdi av det sikrede objekt tilsvarer endringer i virkelig verdi av sikringsinstrumentet. Det vil si at verdien av sikringsinstrumentet er mellom 80 % til 125 % av sikret objekt.

Sikringsbokføring anvendes for derivater som er ment for sikring av endringer i virkelig verdi på eiendeler eller forpliktelser. Risikoen for slike endringer i balansen er hovedsakelig relaterte til utlån, rentebærende verdipapirer, innskudd og rentebærende gjeld med avtale om fast rente. Bankens sikringsinstrumenter er i hovedsak rentebytteavtaler, hvor fast rente byttes i flytende. Banken har i disse tilfellene byttet fastrente/opsjonene mot flytende rente slik at banken ikke har noen rente/eller markedsrisiko knyttet til disse posisjonene. (se note 24).

Endringer i virkelig verdi på sikret objekt og sikringsinstrumentet innregnes i Netto gevinster og tap i resultatregnskapet. Eventuell sikringsineffektivitet innregnes således i resultatregnskapet. Er sikringen 100 % effektiv vil nettoresultatet bli lik 0.

Hvis kravet for å benytte sikringsbokføring ikke oppfylles vil sikringsbokføringen opphøre. Derivatet vil da fortsatt bli innregnet til virkelig verdi, mens sikret objekt vil bli innregnet til amortisert kost. Endringer i verdien på derivatet vil bli ført løpende mot resultatet som tap/gevinst på verdipapirer som er omløpsmidler.

Virkelig verdi

For finansielle instrumenter som handles i et aktivt marked fastsettes virkelig verdi på bakgrunn av observerte markedsverdier. For øvrige finansielle instrumenter blir det brukt interne eller eksterne estimer basert på blant annet sist kjente omsetningskurs og nåverdberegninger. For finansielle instrumenter med dårlig likviditet knytter det seg usikkerhet til beregningene. Der det ikke finnes observerbare markedspriser for finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, skal virkelig verdi av de finansielle eiendeler estimeres. I noen tilfeller hvor det er vanskelig å finne andre metoder for å beregne virkelig verdi kan eiendelen vurderes til historisk kostpris. Eventuell usikkerhet knyttet til innfrielse blir tatt hensyn til (kredittrisiko). Se note 39 for mer opplysninger om mer informasjon om hvilke verdsettelsesmetoder som er brukt.

1.7 Immaterielle eiendeler

1.7.1 Goodwill

Alle virksomhetssammenslutninger regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Goodwill representerer beløp som oppstår ved overtakelse av datterforetak og tilknyttede foretak. Goodwill innregnes i balansen til anskaffelseskost (fratrasket eventuelle akkumulerte tap ved verdifall). Goodwill fordeles på kontantstrømgenererende enheter og blir testet årlig for verdifall. Negativ goodwill innregnes direkte i resultatregnskapet.

1.7.2 Andre immaterielle eiendeler

Andre immaterielle eiendeler som anskaffes, innregnes i balansen til anskaffelseskost, fratrasket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall. Kostnader forbundet med større programvareinvesteringer som vil gi økonomiske fordeler og med antatt levetid på minst tre år innregnes som immaterielle eiendeler. Senere utgifter vedrørende balanseførte immaterielle eiendeler balanseføres bare når de øker de fremtidige økonomiske fordeler relatert til denne eiendelen. Alle andre utgifter kostnadsføres i den perioden de påløper. Avskrivninger beregnes og resultatføres lineært over estimert utnyttbar levetid for de immaterielle eiendelene, med mindre slik levetid er ubestemt.

Goodwill og immaterielle eiendeler med ubegrenset økonomisk levetid blir testet for verdifall på balansedagen. Andre immaterielle eiendeler blir avskrevet fra tidspunktet de er tilgjengelige for bruk. Estimert utnyttbar levetid fremgår av note 22.

1.8 Varige driftsmidler

Varige driftsmidler innregnes i balansen til anskaffelseskost, fratrasket akkumulerte avskrivninger og eventuelt tap ved verdifall. Når deler av eiendom, anlegg og utstyr har forskjellig utnyttbar levetid, regnskapsføres de som separate eiendommer, anlegg og utstyr.

Pådratte utgifter til utskiftning av deler av driftsmidler innregnes i balanseført verdi for en enhet av eiendom, anlegg og

utstyr når slike utgifter antas å gi foretaket fremtidige økonomiske fordeler relatert til utskiftningene og utgiftene for de utskiftede deler kan måles pålitelig. Alle andre utgifter innregnes i resultatregnskapet i den perioden de påløper. Avskrivninger beregnes lineært over estimert utnyttbar levetid for driftsmiddelet og belastes resultatregnskapet. Tomter avskrives ikke. Estimert økonomisk levetid fremgår i note 22 og 23. Restverdi revurderes årlig dersom den ikke er ubetydelig.

1.9 Kundefordringer og andre fordringer

Kundefordringer og andre fordringer regnskapsføres til anskaffelseskost fratrasket tap ved verdifall.

1.10 Verdifall på ikke-finansielle eiendeler

Balanseført verdi av konsernets ikke-finansielle eiendeler blir, med unntak av beholdning og eiendeler ved utsatt skatt (se regnskapsprinsipp 1.19), gjennomgått på balansedagen for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner, estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp. Årlig beregnes gjenvinnbart beløp på balansedagen for goodwill, eiendeler som har en ubestemt utnyttbar levetid og immaterielle eiendeler som ennå ikke er tilgjengelige for bruk. Tap ved verdifall innregnes når balanseført verdi av en eiendel eller kontantgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Tap ved verdifall innregnes i resultatregnskapet. Verdifall beregnet for kontantgenererende enheter fordeles slik at balanseført verdi av eventuell goodwill i kontantgenererende enheter reduseres først. Deretter fordeles resterende verdifall på de øvrige eiendelene i enheten forholdsmessig ut i fra balanseført verdier.

Beregning av gjenvinnbart beløp

Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgspris og bruksverdi. Bruksverdi beregnes ved å diskontere forventede fremtidige kontantstrømmer til nåverdi ved å benytte diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets prissetting av tidsverdien av penger og den risiko som er knyttet til den spesifikke eiendelen. For eiendeler som ikke hovedsaklig generer uavhengige kontantstrømmer, fastsettes gjenvinnbart beløp for den kontantgenererende enhet som eiendelen tilhører.

Reversering av verdifall

Tap ved verdifall av goodwill reverseres ikke. For andre eiendeler reverseres tap ved verdifall dersom det er en endring i estimer benyttet for å beregne gjenvinnbart beløp. Et tap ved verdifall reverseres bare i den grad eiendelens balanseførte verdi ikke overstiger den balanseførte verdien som ville vært fastsatt, netto etter avskrivninger eller amortisering, dersom ingen tap ved verdifall hadde vært innregnet.

1.11 Rentebærende lån og kreditter

Rentebærende lån og kreditter innregnes første gang til virkelig verdi, fratrasket direkte henførbare transaksjonsutgifter. I etterfølgende perioder måles rentebærende forpliktelser til amortisert kost, ved å bruke effektiv rente metoden.

1.12 Utbytte

Utbytte innregnes som forpliktelse i den perioden de blir vedtatt.

1.13 Leverandørgjeld og andre kortsiktige forpliktelser

Leverandørgjeld og andre betalingsforpliktelser innregnes til kost.

1.14 Avsetning

En avsetning innregnes i balansen når konsernet har en eksisterende rettslig forpliktelse eller underforstått plikt, som følge av en tidligere hendelse og det er sannsynlig at det vil kreves en strøm av økonomiske fordeler fra foretaket for å innfri forpliktelsen. Dersom effekten er betydelig, beregnes avsetningen ved å neddiskontere forventede fremtidige kontantstrømmer med en diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets prissetting av tidsverdien av penger og, hvis relevant, risikoer spesifikt knyttet til forpliktelsen.

1.15 Pensjonsforpliktelser

Netto forpliktelse knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger beregnes separat for hver ordning ved å estimere størrelsen på fremtidige ytelser som den ansatte har opptjent gjennom sin arbeidsinnsats i inneværende og tidligere perioder. Disse fremtidige ytelsene diskonteres for å beregne nåverdien, og virkelig verdi av pensjonsmidler trekkes fra for å finne netto forpliktelse. Diskonteringsrenten utgjør balansedagens rente på godt sikrede obligasjonslån med tilnærmet samme løpetid som konsernets forpliktelser. Beregningene er gjort av en kvalifisert aktuar, og er basert på lineær opptjeningsmodell. Når ytelsene i en ordning forbedres, innregnes den andelen av økningen i ytelsene, som ansatte har opparbeidet rettighet til, som kostnad i resultatregnskapet lineært over gjennomsnittlig tidsperiode frem til de ansatte har oppnådd en ubetinget rett til de økte ytelsene. Kostnaden innregnes umiddelbart i resultatregnskapet dersom de ansatte allerede ved tildeling har fått en ubetinget rett til økte ytelser. Aktuarielle gevinster og tap ved beregning av foretakets forpliktelse for en pensjonsordning innregnes direkte i egenkapitalen. Når beregningene resulterer i en netto eiendel for foretaket, begrenses innregningen av denne eiendelen til nettoen av totale urealiserte aktuarielle tap og kostnad ved tidligere perioders pensjonsopptjening og nåverdien av fremtidige tilbakebetalinger fra ordningen eller reduksjoner i innbetalinger til ordningen.

1.16 Egenkapitalbevis

Ved tilbakekjøp av egne egenkapitalbevis innregnes kjøpesummen inklusive direkte henførbare kostnader som endring i egenkapitalen. Egne egenkapitalbevis presenteres som en reduksjon i egenkapitalen.

1.17 Periodisering - inntektsføring/kostnadsføring

Renter inntektsinnregnes/kostnadsføres etter effektiv rentemetode. Provisjoner innregnes i resultatregnskapet etter hvert som disse opptjenes som inntekter eller påløper som kostnader. Utbytteinntekter innregnes i resultatet på det tidspunktet rett til å motta betaling er etablert. Leieinntekter innregnes i resultatregnskapet lineært over avtalt leieperiode. Driftsinntekter fra utførte tjenester innregnes i resultatregnskapet i forhold til transaksjonens fullføringsgrad på balansedagen. Leiebetalinger under operasjonelle leieavtaler innregnes i resultatregnskapet lineært over leieperioden. Renteelementet i betalinger under finansielle leieavtaler innregnes i resultatet basert på effektiv rentemetode.

Forskuddsbetalte inntekter og påløpte ikke betalte kostnader periodiseres og innregnes som gjeld i balansen. Opptjente ikke

betalte inntekter inntektsføres og innregnes som et tilgodehavende i balansen.

1.18 Skatt

Inntektsskatt på periodens resultat består av periodeskatt og utsatt skatt. Inntektsskatt innregnes i resultatet med unntak av skatt på poster som er innregnet direkte mot egenkapitalen. Skatteeffekten av sistnevnte poster innregnes direkte mot egenkapitalen. Periodeskatt utgjør forventet betalbar skatt på årets skattpliktige resultat til gjeldende skattesatser på balansedagen, og eventuelle korrigeringer av utsatt skatt/skattefordel for tidligere år. Utsatt skatt avsettes basert på balanseorientert gjeldsmetode ved å ta hensyn til midlertidige forskjeller mellom balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser i den finansielle rapporteringen og skattemessige verdier. Det tas ikke hensyn til følgende midlertidige forskjeller: goodwill som ikke er skattemessig fradragsberettiget, opprinnelig innregning av eiendeler eller forpliktelser som ikke påvirker verken regnskapsmessig eller skattemessig resultat, samt forskjeller relatert til investeringer i datterforetak som ikke antas å reversere i overskuelig fremtid. Avsetningen for utsatt skatt er basert på forventninger om realisasjon av eller oppgjør for balanseførte verdier av eiendeler og forpliktelser, og er beregnet med skattesatser som er kjent for fremtidige år. Ved utsatt skatt innregnes eiendeler kun i den grad det er sannsynlig at eiendelen kan utnyttes gjennom fremtidige skattemessige resultater. Ved utsatt skatt reduseres eiendelen i den grad det ikke lenger er sannsynlig at skattefordelen vil bli realisert.

1.19 Segmentrapportering

Et segment utgjør en identifiserbar del som enten leverer produkter eller tjenester (virksomhetssegment), eller leverer produkter eller tjenester innenfor et særskilt økonomisk miljø (geografisk segment), og som har en risiko og avkastning som er forskjellig fra andre segmenter. I tillegg vises de ufordelte postene. Det rapporteres ikke geografisk segment.

1.20 Anvendelse av IFRS-Standarder

Nye og endrede regnskapsstandarder og fortolkninger utgitt av IASB vil kunne påvirke konsernets fremtidige rapportering. Alle mulige effekter av de nye standardene er ikke gjennomgått men i det følgende vil de endringer som kan tenkes å påvirke konsernets fremtidige rapportering i vesentlig grad omtales.

IFRS 16 Leasing

IASB har publisert den nye standarden IFRS 16 Leasing som endrer bokføringskravene for leasing-takere. Alle leasing-kontrakter (unntatt korte kontrakter og mindre leasing-eiendeler) må bokføres på leasing-takerens balanse som en eiendel med bruksrett og som en gjeld. Betalingene fra en slik kontrakt skal presenteres som avskrivning og rentekostnad. Bokføringskravene for leasing-giver er uforandret. Tilleggsopplysninger er også påkrevd. Den nye standarden trer i kraft for regnskapsår som begynner 1. januar 2019 eller senere. Tidlig implementering er tillatt. Endringene er enda ikke godkjent av EU-kommisjonen. Banken har på nåværende tidspunkt ikke tenkt å anvende denne standarden, og banken mener innføring av denne standarden i liten grad vil påvirke banken.

Andre endringer i IFRS

IASB har publisert enkelte nye eller endrede standarder som er vurdert til ikke å ha innvirkning på konsernet. Dette omfatter IFRS 10, IFRS 12, IFRS 14, IAS 1, IAS 16, IAS 28 og IAS 38.

2 Finansiell risiko

Banken har gruppert risiko knyttet til sine finansielle instrumenter i tre grupper. Dette er kreditt risiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Det vises også til beskrivelse av finansiell risiko i styrets årsberetning.

2.1 Kreditt risiko

Kreditt risiko er risiko knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan oppfylle sine kontraktsmessige forpliktelser. For banken er dette i stor grad knyttet til risiko knyttet til tap på utlån. Vurdering av risiko og metoder som benyttes for å måle behov for avsetninger til tap på utlån og garantier er beskrevet nærmere i prinsippnoten. Det vises også til note 17 hvor metode for risiko-klassifisering og Nedskrivningsbeløp vises. Her vises også utvikling i tap, og hvilke nedskrivninger som er gjennomført.

Banken har ikke endret sin generelle praksis for kredittvurdering og men har tatt i bruk en sannsynlighetsbasert risikoklassifiseringsmodell, som er nærmere beskrevet i note 17. Endrede generelle økonomiske utsikter i forhold til forrige år kan allikevel medføre noe endring ved vurderingen nye utlån. En stor andel av bankens utlån er gitt med sikkerhet i boliger i bankens primærområde. Historisk sett har banken lite tap på disse utlånene, og det er fortsatt bankens vurdering at det er lite sannsynlige med vesentlige tap knyttet til disse utlånene. Det er også bankens vurdering at bankens primærområde er mindre preget av opp og nedgangstider enn generelt i Norge, og kreditt risikoen derfor er mer stabil her enn i pressområdene.

Banken har en betydelig obligasjonsportefølje (se note 19). Banken har en policy om å investere i obligasjoner med god kredittverdighet, og i hovedsak i papirer med flytende rente. Banken har også en øvre ramme for hvor mye av forvaltingskapitalen som kan plasseres i obligasjoner (per 31.12.17 maksimalt 2 100 mill. kroner).

En generell økning i kreditt risiko knyttet til obligasjoner, vil påvirke verdivurderingen av denne porteføljen. Generelt vil en økning i kreditt risikoen redusere verdien av obligasjonsporteføljen. I tillegg vil kreditt verdigheten til den enkelte obligasjonsutsteder påvirke verdien av obligasjonen. En generell økning i kreditt risikopremien på 1,5 % på en portefølje på ca 1 600 millioner med i snitt 3 års løpetid vil ha en negativ effekt på verdien av porteføljen med ca 70 mill. kroner.

2.2 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko knyttet til om banken kan betale sine forpliktelser når de forfaller. Det vises til note 34 som viser en oppstilling for når balansepostene forfaller og omtaler bankens strategi knyttet til likviditetsrisiko. Banken har som strategi på å hente mye av sin funding gjennom langsiktige lån. Banken har også løpende arbeidet for å ha god likviditet, og har en målsetting om å ha likvider for å dekke forfall på innlån 1 år frem i tid. Likviditetsrisikoen følges løpende opp gjennom måling og rapportering av likviditetsindikator I og II, og LCR. Banken har fastsatt interne mål her som er noe strengere enn de offisielle krav og har som mål å ha en lav likviditetsrisiko.

2.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko knyttet til endringer i markedspriser. For banken gjelder dette i hovedsak endringer i rentenivå, og dels endringer i aksje/obligasjonsverdier. Note 35 viser en oversikt over

balansepostene og når en renteendring vil kunne gjennomføres. Banken har som målsetting å være minimalt utsatt for risiko knyttet til endringer i rentenivå. Banken benytter seg derfor av rentebytteavtaler for å sikre seg mot renterisiko knytte til fastrenteavtaler på utlån eller innlån, en oversikt over de samlede rentebytteavtaler og deres verdi vises i note 24.

Når det gjelder bankens obligasjoner er dette for alle vesentlige poster obligasjoner med flytende rente (note 19), som i liten grad er utsatt for markedsrisiko.

Banken har markedsrisiko knyttet til aksjekurser, denne er begrenset gjennom at styret har definert en fastsatt en ramme for investering i aksjer, grunnfond og aksjefond, som er klassifisert som omløpsmidler, til maksimalt 45 mill. kroner. For en oversikt over bankens investeringer i aksjer/fond se note 20, og note 6. I perioder med store svingninger er det større risiko knyttet til investeringer i verdipapirer med variabel avkastning, enn alternative plasseringer. Banken har en forholdsvis liten andel av sin kapital investert i omløpsaksjer ved utgangen av 2017 (4,1 mill. kroner). Banken har i tillegg ca. 30,0 mill. kroner plassert i fond som er klassifisert i samme regnskapspost som aksjer.

Note 2 Kritiske estimater og vurderinger.

Tap på utlån, obligasjoner og garantier (note 17)

Banken gjennomgår hele bedriftsmarkedsporteføljen årlig og store og spesielt risikable engasjementer gjennomgås løpende. Lån til privatpersoner gjennomgås når de er misligholdt mer en 11 dager eller dersom de har en særlig dårlig betalingshistorikk. Bankens systemer for risikoklassifisering er omtalt i note 17. Banken foretar Nedskrivning for verdifall på individuelle lån dersom det foreligger en objektiv informasjon på redusert kredittkvalitet i form av redusert betalingsevne eller sikkerhetsverdi etter at lånet har blitt bevilget. Redusert kredittkvalitet er definert som en nedgradering i risikoklassifiseringssystemet. Slik informasjon kan være betalingshistorikk, og informasjon om debitors betalingsevne. Nedskrivning for verdifall på individuelle lån beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av spesifiserte tap. Senere renteendringer hensyntas for låneavtaler med flytende rente.

Nedskrivning for verdifall beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektiv informasjon som viser at kreditt risikoen har økt etter at kredittene er bevilget, men hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementer på individuell basis eller informasjonen ikke lar seg spesifisere på engasjementsnivå. Slik informasjon kan være negativ utvikling i risikoklassifisering eller informasjon om negativ utvikling i sikkerhetsverdier, lønnsomheten i en bransje, eller grupper av debitors betalingssevne.

Nedskrivning for verdifall vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikkerhet hvilke relevans historiske data har som beslutningsgrunnlag. I mange tilfeller vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og prisfastsettelsen kan derfor være beheftet med betydelig usikkerhet.

Banken har ikke endret sin generelle praksis for kredittvurdering og benytter samme modeller/praksis som for tidligere år. Dette gjelder også for avsetninger for tap. Det er bankens vurdering at bankens primærområde er mindre preget av opp og nedgangstider enn generelt i Norge, og tapene knyttet til utlån til kunder derfor vil variere mindre enn i pressområdene. Utlån til kunder utgjør en svært vesentlig del av bankens samlede eiendeler og en økning i tap knyttet til denne posten vil derfor ha betydelige effekter på bankens resultater. F. eks vil et årlig tap på 1 % av utlån til kunder øke årlige tapskostnader i konsernet fra 2017 sitt nivå på -4,8 mill. kroner til 124,6 mill. kroner. Bankens estimater viser at de tapsavsetninger som er gjort sannsynligvis vil være dekkende.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser (note 20 og 40)

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil normalt omsettes i aktive markeder og verdien vil således kunne fastsettes med rimelig grad av sikkerhet. For eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg vil ikke dette nødvendigvis være tilfellet. Tilsvarende vil markedsverdier for eiendeler og forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost og som fremkommer i noter, kunne være estimater basert på diskonterte forventede kontantstrømmer, multiplikatoranalyser eller andre beregningsmetoder. Slike vil kunne være beheftet med betydelig usikkerhet. Med unntak for noen få aksjer er det norske aksjemarkedet lite likvid. Aksjekurser vil i de fleste tilfeller være sist omsatte kurs. I noen tilfeller der likviditeten er dårlig og det fremkommer større uforklarte prisbevegelser rundt årsskiftet, vil kursen kunne være fastsatt som volumvektet gjennomsnitt over en tidsperiode, vanligvis desember.

Verdien av bankens verdipapirer med variabel avkastning er vurdert til 361 mill. kroner ved årsskiftet. Herav utgjør aksjer i Eika Gruppen AS 157 mill. kroner og Eika Boligkreditt AS 158 mill. kroner. Ved en endring i verdisetningen av disse selskapene vil derfor banken være utsatt for risiko av betydning. Verdsettelsen av Eika Gruppen AS tar utgangspunkt i en verddivurdering av de enkelte selskaper som inngår i gruppen, og en samlet verdi for konsernet totalt, basert på relevante verdsettelsesmetoder. Denne verddivurderingen blir vurdert opp i mot sist kjente emisjons- og/eller omsetningskurs, hensyntatt bankens egne vurderinger av hendelser frem til balansedagen. Aksjene i Eika Boligkreditt AS er vurdert med basis i siste emisjonskurs og egenkapital per aksje i selskapet. Banken anser det ikke som sannsynlig at verdien av aksjene i Eika Gruppen og Eika Boligkreditt AS vil endre seg vesentlig i det kommende regnskapsår. Når det gjelder bankens omløpsaksjer anses det som sannsynlig at disse vil følge den generelle børsutviklingen.

Virkelig verdi av derivater (note 24)

Virkelig verdi av derivater fremkommer vanligvis ved bruk av verddivurderingsmodeller der prisen på underliggende, eksempelvis renter og valuta innhentes i markedet. For opsjoner vil volatiliteter være observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. I motsatt fall brukes den relevante kjøps eller salgskurs for å vurdere nettoposisjonen.

Bankens derivater er i stor grad sikringsinstrumenter og en endring i verdien på disse vil derfor i stor grad samsvare med verdiendringer på sikringsobjektet og ha begrenset effekt på bankens finansielle stilling.

Pensjoner (note 10)

Netto pensjonsforpliktelser og årets pensjonskostnad er basert på en rekke estimater herunder; avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i grunnbeløpet og den generelle utviklingen i antall uføretrygdede og levealder er av stor betydning. Usikkerheten er i stor grad knyttet til bruttoforpliktelsen og ikke til den nettoforpliktelsen som fremkommer i balansen. Estimaterendringer som følge av endringer i nevnte parametre vil innregnes direkte mot egenkapitalen og ikke belaste resultatregnskapet umiddelbart slik som andre estimaterendringer.

Tidligere avsetninger for fremtidige forpliktelser knyttet til AFP ble tilbakeført i løpet av 2010. Dette gjelder ikke for avsetninger som dekker de som har begynt å ta ut AFP ved inngangen av 2010. Per 31.12.2017 er det derfor kun regnskapsmessig avsatt for å dekke bedriftens fremtidig AFP-forpliktelser for aktive AFP-pensjonister.

Overgang til IFRS 9 fra 01.01.2018

Fra 01.01.2018 implementeres IFRS 9 som erstatter dagens IAS 39. Følgende notat omhandler implementering av IFRS 9:

GENERELT OM IFRS 9

Regnskapet for 2017 er avlagt iht. IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. Fra 01.01.2018 blir denne standarden erstattet av IFRS 9 Finansielle instrumenter. IFRS 9 introduserer en ny modell for klassifisering og måling av finansielle eiendeler, ny modell for nedskrivning av finansielle eiendeler og nye regler for sikringsbokføring.

Overgangsregler

IFRS 9 skal anvendes retrospektivt, med unntak for sikringsbokføring. Retrospektiv anvendelse innebærer at Totens Sparebank skal lage åpningsbalansen 01.01.2018 etter prinsippene i IFRS 9. Det er adgang til å unnlate å utarbeide sammenligningstall for historiske perioder, og banken har valgt å ikke å utarbeide sammenligningstall. Det er også anledning til å utsette implementeringen av reglene for sikringsbokføring etter IFRS 9. Banken har valgt å fortsette anvendelsen av sikringsbokføringsreglene etter IAS 39. Effektene av nye prinsipper i åpningsbalansen for 2018 føres mot egenkapitalen.

Klassifisering og måling

Finansielle eiendeler

IFRS9 vil innføre nye prinsipper for klassifisering og måling. Målekategoriene for finansielle eiendeler i IAS 39 (virkelig verdi over resultat, tilgjengelig for salg, holde til forfall og utlån og fordringer til amortisert kost) har blitt erstattet av følgende tre målekategorier etter IFRS 9:

Amortisert kost

Virkelig verdi med verdiendring over utvidet resultat (FVOCI)
Virkelig verdi med verdiendring over resultat (FVTPL)

Målekategori bestemmes ved førstegangs regnskapsføring av eiendelen. Ved fastsettelse av målekategori skiller IFRS 9 mellom ordinære renteinstrumenter og egenkapitalinstrumenter, herunder derivater. Med ordinære renteinstrumenter menes det renteinstrumenter der avkastning utgjør kompensasjon for tidsverdi av penger, kredittrisiko og andre relevante risikoer som følger av ordinære renteinstrumenter.

Egenkapitalinstrumenter faller i målekategorien virkelig verdi over resultat. For egenkapitalinstrumenter som ikke er derivater og ikke holdes for handelsformål, er det anledning til å velge å føre disse til virkelig verdi over utvidet resultat. For ordinære renteinstrumenter bestemmes målekategorien etter formålet med investeringen. Renteinstrumenter som inngår i en portefølje med formål å motta kontraktmessige kontantstrømmer i form av renter og avdrag, skal måles til amortisert kost. Renteinstrumenter som inngår i en portefølje med formål om å både motta kontantstrømmer og å foreta salg, skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over utvidet resultat, med renteinntekt, valutaomregningseffekter og nedskrivninger presentert over ordinært resultat. Renteinstrumenter i øvrige forretningsmodeller skal måles til virkelig verdi over resultat. Verdiendringer på ordinære renteinstrumenter ført over utvidet resultat, skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse av eiendelene. Øvrige gjeldsinstrumenter skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultat.

Finansielle forpliktelser

For finansielle forpliktelser er reglene i hovedsak de samme som i dagens IAS 39. En endring fra IAS 39 er at for finansielle forpliktelser som er bestemt regnskapsført til virkelig verdi over resultatet skal endringer i verdien som skyldes selskapets egen kredittrisiko innregnes i utvidet resultat. Totens Sparebank har ikke finansiell gjeld til virkelig verdi.

Implementering av ny modell for klassifisering og måling
Totens Sparebank har klassifisert sine finansielle eiendeler i følgende kategorier etter spesifikasjonene i IFRS 9:

Utlån med fast rente der banken har som formål å motta kontraktsmessige kontantstrømmer i form av renter og avdrag og utlånet ikke er sikret med derivater er klassifisert til amortisert kost. Bankens likviditetsportefølje er klassifisert til virkelig verdi over resultatet iht. til den forretningsmodellen som styrer forvaltningen av likviditetsporteføljen. Forretningsmodellen gir et avkastningsmål for likviditetsporteføljen og kjøp og salg gjøres ut fra et mål om maksimal fortjeneste. Salg utføres for å dekke uventede likviditetsbehov. Egenkapitalinstrumenter som er strategiske investeringer, er klassifisert til virkelig verdi over utvidet resultat uten resirkulering. Disse egenkapitalinstrumentene er ikke derivater eller holdt for handelsformål. Banken har anledning til å overføre utlån med pant i boligeiendom til Eika Boligkreditt som har belåningsgrad under 60 %. Banken overfører utlån fra egen balanse kun unntaksvis og med volum som ligger under vesentlighetsgrensen. Banken har derfor klassifisert utlån som kan overføres til Eika Boligkreditt til amortisert kost.

Endring i klassifisering fra IAS 39 til IFRS 9 gir ingen påvirkning på egenkapitalen ifm. prinsippendringen.

Ny modell for nedskrivning av finansielle eiendeler

Etter IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs innregning. Under IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kredittap. Den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler omfatter finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over utvidet resultat. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og fordringer på leieavtaler omfattet.

Ved førstegangs balanseføring skal det avsettes for tap tilsvarende 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Dersom kredittrisikoen for en eiendel eller gruppe av eiendeler er ansett å ha økt vesentlig siden første gangs innregning skal, det gjøres en tapsavsetning tilsvarende hele den forventede levetiden til eiendelen. Dersom det oppstår et kredittap skal renteinntekter innregnes basert på bokført beløp etter justering for tapsavsetning.

Regnskapslinje	31.12.2017 Etter IAS 39	01.01.2018 Etter IFRS 9
Konter og fordringer på sentralbanker	Amortisert kost	Amortisert kost
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	Amortisert kost	Amortisert kost
Brutto utlån til kunder	Amortisert kost	Amortisert kost
Fastrente med rentesikring	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet (FVPL)
Sertifikater, obligasjoner	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet (FVPL)
Aksjer, andler og andre egne kapitalinteresser	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet (FVPL)
Herav strategiske investeringer	Tilgjengelig for salg	Virkelig verdi over utvidet resultat (FVOCI)
Derivater	Virkelig verdi over resultatet	Virkelig verdi over resultatet (FVPL)

Nedskrivningsmodell i Totens Sparebank

Eika Gruppen har i samarbeid med SDC utviklet modeller for beregning av sannsynlighet for mislighold (PD) og tap gitt mislighold (LGD). SDC har videre utviklet løsning for eksponering ved mislighold (EAD), beregning av tap og modell for vurdering om et engasjement har hatt vesentlig økning i tapsrisiko siden første gangs innregning, som banken har valgt å benytte. Forventet kredittap (ECL) beregnes som $EAD \times PD \times LGD$, neddiskontert med opprinnelig effektiv rente.

Forventet kredittap basert på forventninger til fremtiden
Modellen vil justere tapsavsetningen med forventet utvikling i ulike makrovariabler som anses å ha påvirkning på forventet tap. Forventninger til fremtiden er utledet av en makromodell der det hensyntas tre scenarier – base case, best case og worst case – for forventet makroøkonomisk utvikling ett til tre år fram i tid. Variablene er fordelt på fylker for personmarkedet og på bransjer for bedriftsmarkedet. Pr. 01.01.2018 er det benyttet følgende vekter: Base case 2/3, best case 1/6 og worst case 1/6.

Effekter som følge av endring av Nedskrivningsmodell for Totens Sparebank og konsernet.

	IAS 39		Endringer etter IFRS 9		IFRS 9	
	Morbanken	Konsern	Morbanken	Konsern	Morbanken	Konsern
(Alle tall i hele 1.000 kroner)	31.12.2017	31.12.2017			01.01.2018	01.01.2018
Brutto utlån til kunder	10.563.347	12.457.080			10.563.347	12.457.080
- Individuelle nedskrivninger	-57.834	-57.834			-57.834	-57.834
- Gruppenedskrivninger	-32.999	-32.999	2.436	1.681	-30.563	-31.318
Netto utlån og fordringer på kunder	10.472.514	12.366.247			10.474.950	12.367.928
Immaterielle eiendeler (utsatt skattefordel)	2.879	3.511	-609	-420	2.270	3.091
Annen egenkapital	936.903	1.003.161	1.827	1.261	938.730	1.004.422

Som følge av overgang til IFRS 9, får Totens Sparebank en økning i egenkapitalen på 1,8 millioner kroner som følge av reduserte nedskrivninger på utlån. Tilsvarende økning i konsernet er på 1,3 millioner kroner. Endringen har kun marginal effekt i kapitaldekningen.

Note 3 Endringer i konsernstruktur

Totens Sparebank sine datterselskaper er nærmere beskrevet i note 21.

Note 4 Segmentinformasjon

Banken har to strategiske forretningsområder som rapporteres til ledelsen. Dette er privatmarkedet og bedriftsmarkedet. I noten nedenfor vises tilsvarende segmentinformasjon som rapporteres til ledelsen i banken. Personkunder som følges opp via næringsavdelingen inngår i bedriftsmarkedet. Det er vår vurdering at det ikke foreligger vesentlig forskjeller i risiko og avkastning på produkter og tjenester som inngår i bankens hovedmarkeder.

Morbank 2017

	Privat- marked	Bedrifts- marked	Ufordelt	Sum
Resultatregnskap				
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	151.212	121.204	-12.198	260.219
Netto andre driftsinntekter	56.391	8.084	47.467	111.942
Driftskostnader	40.716	11.113	115.836	167.665
Driftsresultat før tap	166.887	118.175	-80.567	204.496
Tap på utlån	927	-1.962	-3.730	-4.765
Nedskrivninger	0	0	41	41
Driftsresultat før skatt	165.960	120.137	-76.796	209.302
Skatt	41.490	30.034	-24.804	46.721
Resultat etter skatt	124.470	90.103	-51.992	162.581
Balanse				
Netto utlån til kunder	6.219.157	4.016.498	236.860	10.472.515
Andre eiendeler	0	0	2.735.901	2.735.901
Sum eiendeler per segment	6.219.157	4.016.498	2.972.761	13.208.416
Innskudd fra og gjeld til kunder	5.467.114	2.708.860	1.276	8.177.250
Annen gjeld	0	0	3.488.797	3.488.797
Sum gjeld	5.467.114	2.708.860	3.490.073	11.666.047
Egenkapital	0	0	1.542.369	1.542.369
Sum gjeld og egenkapital per segment	5.467.114	2.708.860	5.032.442	13.208.416

Morbank 2016

	Privat- marked	Bedrifts- marked	Ufordelt	Sum
Resultatregnskap				
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	139.212	99.283	-3.079	235.417
Netto andre driftsinntekter	48.307	8.103	46.346	102.757
Driftskostnader	46.405	11.450	124.632	182.488
Driftsresultat før tap	141.114	95.936	-81.365	155.685
Tap på utlån	1.313	2.484	0	3.798
Nedskrivninger	0	0	2.750	2.750
Driftsresultat før skatt	139.801	93.452	-78.617	154.636
Skatt	34.950	23.363	-27.572	30.741
Resultat etter skatt	104.851	70.089	-51.045	123.895
Balanse				
Netto utlån til kunder	6.026.285	4.008.369	238.620	10.273.274
Andre eiendeler	0	0	2.116.048	2.116.048
Sum eiendeler per segment	6.026.285	4.008.369	2.354.668	12.389.322
Innskudd fra og gjeld til kunder	5.185.508	2.270.298	138.468	7.594.274
Annen gjeld	0	0	3.301.082	3.301.082
Sum gjeld	5.185.508	2.270.298	3.439.548	10.895.356
Egenkapital	0	0	1.493.966	1.493.966
Sum gjeld og egenkapital per segment	5.185.508	2.270.298	4.911.739	12.389.322

Konsern 2017

	Privat- marked	Bedrifts- marked	Ufordelt	Sum
Resultatregnskap				
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	177.273	121.204	-12.198	286.280
Netto andre driftsinntekter	41.368	8.084	47.467	96.919
Driftskostnader	37.934	11.113	115.836	164.883
Driftsresultat før tap	180.707	118.175	-80.567	218.316
Tap på utlån	927	-1.962	-3.730	-4.765
Nedskrivninger	0	0	41	41
Driftsresultat før skatt	179.780	120.137	-76.796	223.122
Skatt	44.945	30.034	-24.804	50.585
Resultat etter skatt	134.426	90.103	-51.992	172.537
Balanse				
Netto utlån til kunder	8.112.889	4.016.498	236.860	12.366.247
Andre eiendeler	0	0	2.253.113	2.253.113
Sum eiendeler per segment	8.112.889	4.016.498	2.489.973	14.619.360
Innskudd fra og gjeld til kunder	5.467.114	2.702.860	1.464	8.171.438
Annen gjeld	0	0	4.839.301	4.839.301
Sum gjeld	5.467.114	2.702.860	4.840.765	13.010.739
Egenkapital	0	0	1.608.622	1.608.622
Sum gjeld og egenkapital per segment	5.467.114	2.702.860	6.449.387	14.619.360

Konsern 2016

	Privat- marked	Bedrifts- marked	Ufordelt	Sum
Resultatregnskap				
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	164.472	99.283	-3.079	260.676
Netto andre driftsinntekter	35.419	8.103	46.346	89.869
Driftskostnader	44.597	11.450	124.632	180.680
Driftsresultat før tap	155.294	95.936	-81.365	169.865
Tap på utlån	1.313	2.484	0	3.797
Nedskrivninger	0	0	2.750	2.750
Driftsresultat før skatt	153.981	93.452	-78.615	168.818
Skatt	39.019	23.363	-27.572	34.810
Resultat etter skatt	114.962	70.089	-51.043	134.009
Balanse				
Netto utlån til kunder	7.991.287	4.004.994	246.129	12.242.410
Andre eiendeler	0	0	1.893.855	1.893.855
Sum eiendeler per segment	7.991.287	4.004.994	2.139.984	14.136.265
Innskudd fra og gjeld til kunder	5.113.241	2.147.023	329.828	7.590.092
Annen gjeld	0	0	4.995.909	4.995.909
Sum gjeld	5.113.241	2.147.023	5.325.737	12.586.001
Egenkapital	0	0	1.550.265	1.550.265
Sum gjeld og egenkapital per segment	5.113.241	2.147.023	6.854.224	14.136.265

Note 5 Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	3.859	4.919	701	851
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	381.455	352.718	431.178	412.952
Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	19.504	23.273	20.155	23.475
Andre renteinntekter og lignede inntekter	14	1	14	
Sum renteinntekter	404.832	380.911	452.048	437.278
Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	820	470	820	470
Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	72.697	69.984	72.017	69.628
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	59.702	63.572	81.537	95.035
Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	5.377	5.659	5.377	5.659
Andre rentekostnader og lignende kostnader	6.018	5.810	6.018	5.810
Sum rentekostnader	144.614	145.494	165.769	176.602
Netto rente- og kredittprovisjoner	260.219	235.417	286.280	260.676

Herav inntektsførte renter og provisjoner på engasjement hvor det er foretatt nedskrivninger

3.105 2.685 3.105 2.685

Note 6 Netto verdiendringer og gevinst/tap på valuta og verdipapirer til virkelig verdi over resultatet og driftsresultat fra ordinær drift.

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	6.608	1.393	4.947	1.006
Aksjer og andre verdipapirer med variabel avkastning	945	1.490	945	1.490
Valuta og finansielle derivater	2.718	3.439	2.718	3.439
Sum	10.271	6.321	8.610	5.935

Banken verdiendringer knytter seg til verdipapirer som ble øremerket til kategorien virkelig verdi over resultatet ved første gangs registrering. I tillegg er verdiendringer knyttet til derivater ført mot resultatet.

Finansielle verdipapirer som måles til virkelig verdi over resultatet har stor betydning for Totens Sparebank sitt resultat og stilling. Bankens resultater påvirkes av svingninger i verdiene på aksje- og obligasjonsporteføljen.

	Morbank			
	2017	2016		
Driftsresultat	209.301	154.636		
Netto verdiendringer og gevinst/tap på verdipapirer til virkelig verdi over resultatet.	10.271	6.321		
Netto tap/gevinst på langsiktige investeringer i verdipapirer	41	2.750		
Utbytte	21.360	23.013		
Driftsresultat fra ordinær bankdrift	177.629	122.551		

Note 7 Andre driftsinntekter

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Andre inntekter	362	1.222	146	872
Driftsinntekter faste eiendommer	78	70	393	384
Sum andre driftsinntekter	440	1.292	539	1.256

Note 8 Spesifikasjon av provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Betalingsformidling	28.227	30.153	28.227	30.153
Provisjon spare- og plasseringsprodukter	7.299	5.730	7.299	5.730
Provisjon fra boligkreditt	30.440	19.626	18.479	8.130
Provisjon forsikringstjenester	17.611	17.110	17.611	17.110
Annen virksomhet	4.034	6.683	4.034	6.714
Garantiprovisjon	3.673	4.189	3.673	4.189
Sum inntekter	91.285	83.491	79.323	72.026

Note 9 Lønn og personalkostnader

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Lønn	61.366	78.327	61.718	78.639
Pensjoner (note 10)	8.079	7.204	8.079	7.204
Sosiale kostnader	14.673	15.429	14.673	15.429
Sum	84.118	100.961	84.471	101.273

Antall ansatte pr 31.12

96 114 96 114

Gjennomsnittlig årsverk

94 111 94 111

Antall ansatte pr 31.12.2017 inkludere en ansatt som er fritatt for arbeidsplikt i forbindelse med avtale om avslutning av arbeidsforholdet med banken. Denne er formelt ansatt i banken ut oppsigelsesperioden.

Oversikt over lån, lønn og andre godtgjørelser til bankens ledelse og styret 2017

	Morbank				Konsern			
	Lønn	Annen godtgjørelse	Arlig premie i opptjente pensjonsrettigheter	Lån og sikkerhetsstilleser	Lønn	Annen godtgjørelse	Arlig premie i opptjente pensjonsrettigheter	Lån og sikkerhetsstilleser
Ledende ansatte:	7.707	598	1.146	12.734	7.707	598	1.146	12.734
Adm. banksjef, Rolf Endre Delingsrud	2.023	294	286	2.300	2.023	294	286	2.300
Visedministrerende banksjef, Stig Håvard Blikseth	1.371	40	206	900	1.371	40	206	900
Banksjef Finans, Johan Øverseth Røstøen	1.145	82	167	4.002	1.145	82	167	4.002
Banksjef Forretningsstøtte, Geir Sindre Von Schantz Nyborg	1.120	74	144	2.765	1.120	74	144	2.765
Banksjef Bedriftsmarked, Jan Sverre Seierstad	1.009	57	190	2.757	1.009	57	190	2.757
Banksjef Personmarked, Åse Charlotte Øye	1.039	50	153	10	1.039	50	153	10
Styret (inkl. varamedlemmer):		1.133		9.389		1.133		9.389
Leder Geir Stenseth		284		1.200		284		1.200
Nestleder Steinar Nordengen		166				166		
Styremedlem Erland Opsahl		120		250		120		250
Styremedlem Kjell Arne Nyhus (ansattes representant) 1)		119		1.324		119		1.324
Styremedlem Gunn Mari Sand Rusten		86				86		
Styremedlem Anne Jacobsen Onsrud		119				119		
Styremedlem Øystein Løvbakke (ansattes representant) 1)		13		2.869		13		2.869
Varamedlem Tove Beate S. Karlsen		40				40		
Styremedlem Nina Dyste (ansattes representant) 1)		105		1.145		105		1.145
Varamedlem Anne Lydia Domaas (ansattes representant) 1)		10		2.600		10		2.600
Varamedlem Christian Børresen		36				36		
Tidligere medlem Anne C. Syljuåsen		35				35		
Revisjonsutvalg:		148				148		
Leder Steinar Nordengen		60				60		
Medlem Anne Jacobsen Onsrud		8				8		
Medlem Geir Stenseth		40				40		
Tidligere medlem Anne C. Syljuåsen		40				40		
Godtgjørelsesutvalg:		35				35		
Leder Geir Stenseth		15				15		
Medlem Gunn Mari Rusten		4				4		
Medlem Erland Opsahl		12				12		
Medlem Kjell Arne Nyhus (ansattes representant) 1)		4				4		
Generalforsamlingen:		350		11.241		350		11.241
Leder Roar Løken Lunder		40		130		40		130
Ansatte som i hht. godtgjørelsesforskriften omfattes av særlige regler:								
Avdelingsleder sparing og plassering, Jon-Magnus Helganger	694	41	50	1.018	694	41	50	1.018
Banksjef Risk & Compliance, Håkon Kvam	1.069	53	156	2.550	1.069	53	156	2.550
Lån til andre ansatte				170.458				170.458
Samlet innberettet rentefordel for ansatte				2.103				2.103

1) For ansattvalgte styremedlemmer er kun godtgjørelse for det gjeldende verv oppgitt.

Oversikt over lån, lønn og andre godtgjørelser til bankens ledelse og styret 2016

	Morbank				Konsern			
	Lønn	Annen godtgjørelse	Årlig premie i opptjente pensjonsrettigheter	Lån og sikkerhetsstilleser	Lønn	Annen godtgjørelse	Årlig premie i opptjente pensjonsrettigheter	Lån og sikkerhetsstilleser
Ledende ansatte:	7.680	494	1.012	12.831	7.394	494	1.012	12.831
Adm. banksjef, Rolf Endre Delingsrud	1.944	264	240	2.300	1.944	264	240	2.300
Viseadm. banksjef, Stig Håvard Blikseth	1.336	39	165	900	1.336	39	165	900
Banksjef Finans, Johan Øverseth Røstøen	1.095	51	117	4.000	1.095	51	117	4.000
Banksjef Forretningsstøtte, Geir Sindre Von Schantz Nyborg	1.074	62	97	2.765	1.074	62	97	2.765
Banksjef Bedriftsmarked, Jan Sverre Seierstad (lønn fra 1.10.2016)	286		128	2.856			128	2.856
Banksjef Bedriftsmarked, Torleif Lilløy (Sluttet 01.08.2016)	951	47	181		951	47	181	
Banksjef Personmarked, Åse Charlotte Øye	993	31	84	10	993	31	84	10
Styret (inkl. varamedlemmer):		1.003		3.540		1.003		3.540
Leder Geir Stenseth		263		1.200		263		1.200
Nestleder Steinar Nordengen		147				147		
Styremedlem Erland Opsahl		103		250		103		250
Styremedlem Kjell Arne Nyhus (ansattes representant) 1)		23		916		23		916
Styremedlem Anne C. Syljuåsen		103				103		
Styremedlem Anne Jacobsen Onsrud		70				70		
Tidligere styremedlem Christian Børresen		40				40		
Tidligere styremedlem Jan Sverre Seierstad (ansattes representant) 1)		86				86		
Varamedlem Tove Beate S. Karlsen		13				13		
Styremedlem Nina Dyste (ansattes representant) 1)		109		1.174		109		1.174
Varamedlem Anne Lydia Domaas (ansattes representant) 1)		7				7		
Tidligere medlem Jørn Wroldsen		33				33		
Tidligere varamedlem Ragnhild Waldemar		6				6		
Revisjonsutvalg:		156				156		
Leder Steinar Nordengen		58				58		
Medlem Anne C. Syljuåsen		38				38		
Medlem Geir Stenseth		38				38		
Tidligere medlem Christian Børresen		24				24		
Godtgjørelsesutvalg:		30				30		
Leder Geir Stenseth		8				8		
Medlem Steinar Nordengen		10				10		
Medlem Erland Opsahl		8				8		
Tidligere medlem Jørn Wroldsen		4				4		
Kontrollkomité		87				112		
Leder Richard Søfteland Jensen		30				40		
Medlem Erik Hasli		23				28		
Medlem Jan Kåre Testad		18				23		
Varamedlem Torhild Raddum		15				20		
Generalforsamlingen:		350		15.868		350		15.868
Leder Roar Løken Lunder		95		130		95		130
Ansatte som i hht. godtgjørelsesforskriften omfattes av særlige regler:								
Avdelingsleder sparing og plassering, Jon-Magnus Helganger	669	42	38	1.080	669	42	38	1.080
Banksjef Risk & Compliance, Håkon Kvam	1.024	60	103	2.550	1.024	60	103	2.550
Lån til andre ansatte				171.300				171.300
Samlet innberettet rentefordel for ansatte				2.103				2.103

1) For ansattvalgte styremedlemmer er kun godtgjørelse for det gjeldende verv oppgitt.

Styreleder har et fleksilån og en kassekreditt med en ramme på tilsammen 1,2 mill. kroner, og det er benyttet kroner 0,413 mill. kroner per 31.12.2017. Den effektive renten på kassekreditte er 7,0 % og på lånet 3,1 % i 2017. Lånene er gitt på vanlige markedsmessige vilkår.

Hovedprinsipper for bankens lederlønnspolitik, vedtatt av bankens styre.

Styret fastsetter lønn og annen godtgjørelse til administrerende banksjef, administrerende banksjef fastsetter lønn og annen godtgjørelse til andre ledende ansatte innenfor retningslinjer for avlønning av ledende ansatte. Fastlønn skal til enhver tid være den viktigste delen av lederlønn. Fastlønn skal være konkurransedyktig, men ikke ledende i de markeder Totens Sparebank opererer i. Ledende ansatte tar del i de generelle ordninger som til enhver tid gjelder for bankens ansatte. Ledergruppen inkludert adm. banksjef har samme pensjonsordning som gjelder generelt i foretaket. Tillitsvalgte har ikke pensjonsordning. Adm. banksjef har ved oppsigelse fra selskapets side rett til etterlønn i 12 mnd. utover oppsigelsestiden på 6 mnd. Inntekt fra lønnet arbeid i etterlønsperioden skal komme til fradrag i etterlønnen. Ingen øvrige ansatte eller tillitsvalgte har avtale om etterlønn ved fratreddelse eller egen særskilt avtale om vilkår for oppsigelse. Ledende ansatte er ikke gitt avtaler av banken som gir de rett til å kjøpe egenkapitalbevis til annet enn markedsverdi. Rentesubsidiering av lån til ansatte er beregnet til 1,4 mill. kroner. Ved beregningen av rentesubsidier på lån til ansatte er det tatt utgangspunkt i differansen mellom lånerenten og den rentesats som gir grunnlag for fordelsbeskatning. Ordningen er felles for alle ansatte. Under gitte betingelser er det en generell bonusordning i banken hvor de ansatte får utbetalt en bonus. For regnskapsåret 2017 utgjør dette kroner 30.000,- per ansatt, det samme som for regnskapsåret 2016. Beløpet blir forholdsmessig redusert for de som har en lavere stillingsandel, eller har vært ansatt deler av året.

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Godtgjørelse til valgt revisor				
Lovpålagt revisjon	553,1	412,5	650,6	510,6
Lovpålagt revisjon/gransking i OMF selskaper			187,5	193,8
Annen bistand	58,8	193,4	58,8	232,3
Sum godtgjørelse til revisor	611,9	605,9	896,9	936,6

Godtgjørelse til revisor inkluderer merverdiavgift.

Note 10 Pensjonsforpliktelser overfor ansatte og tillitsvalgte

Banken har en kollektiv ytelsesbasert pensjonsordning som gir de ansatte rett til 70 % av sluttlønn når de ansatte pensjoneres (67 år). I tillegg har de ansatte mulighet til å benytte avtalefestet pensjon og gå ut i pensjon fra 62 år. Banken benytter DNB Livsforsikring ASA til å administrere og drifte bankens pensjonsordning, unntatt for avtalefestet pensjon hvor banken selv løpende finansierer ordningen. Pensjonsmidlene i ordningen er forvaltet av DNB Livsforsikring ASA i henhold til de gjeldende regler for forvaltning av pensjonsmidler. Banken har ingen direkte innvirkning på forvaltningen av midlene. Totens Sparebank er pliktig til å ha obligatorisk tjenestepensjon etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Den ovenfor beskrevne ordning tilfredsstiller de krav som stilles i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Netto pensjonsmidler

Konsernet har en kollektiv pensjonsordning overfor 136 ansatte (inkl. pensjonister). De ansatte har rett til bestemte fremtidige pensjonsytelser (ytelsesplaner). Ordningen administreres via en kollektiv pensjonsforsikring.

Pensjonsforpliktelser

Konsernet har en generell avtale om førtidspensjonering gjennom AFP-ordningen. Staten dekker en andel av pensjonen. Bankens andel av avtalen finansieres direkte over drift. Banken har pr. 31.12.2017 ingen førtidspensjonerte på AFP etter gammel ordning.

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Periodens pensjonskostnad				
Årets pensjonsopptjening	5.258	5.295	5.258	5.295
Arbeidsgiveravgift av årets opptjening	741	747	741	747
Rentekostnad på pensjonsforpliktelser	2.838	2.726	2.838	2.726
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-2.975	-2.785	-2.975	-2.785
Resultatført planendring	0	0	0	0
Resultatført premie AFP	938	1.071	938	1.071
Arbeidsgiveravgift av premie AFP	133	151	133	151
Administrasjonskostnader	1.146	0	1.146	0
Resultatført netto forpliktelse ved oppgjør	0	0	0	0
Resultatført pensjonskostnad	8.079	7.204	8.079	7.204
Balanseført pensjonsforpliktelse				
Pensjonsforpliktelse (DBO) ved periodens slutt sikrede planer	-123.960	-114.472	-123.960	-114.472
Midler ved periodens slutt	118.794	114.220	118.794	114.220
Finansskatt	-11	-11	-11	-11
Pensjonsforpliktelse (DBO) ved periodens slutt usikrede planer	-50	-68	-50	-68
Balanseført pensjonsforpliktelse	-5.227	-331	-5.227	-331
Av balanseført pensjonsforpliktelse er følgende knyttet til usikrede ordninger:	-61	-68	-61	-68
Av estimert total pensjonsforpliktelse er følgende fondert:	-123.960	-114.220	-123.960	-114.220
Av estimert total pensjonsforpliktelse er følgende ufondert:	-61	-68	-61	-68
Endring i innregnet netto pensjonsforpliktelse i balansen				
Balanseført forpliktelse 01.01	-331	-12.905	-331	-12.905
Pensjonskostnad	-8.079	-7.204	-8.079	-7.204
Innbetalt	9.908	13.924	9.908	13.924
Ført mot egenkapitalen	-6.743	5.848	-6.743	5.848
Finansskatt		-11		-11
Utbetalt over drift	18	17	18	17
Balanseført forpliktelse 31.12	-5.227	-331	-5.227	-331
Økonomiske forutsetninger			2017	2016
Ved beregning er følgende forutsetninger lagt til grunn:			Forpliktelser	Kostnader
Diskonteringsrente			2,2 %	2,5 %
Forventet avkastning pensjonsmidler			2,2 %	2,5 %
Årlig forventet lønnsvekst			3,0 %	3,0 %
Årlig forventet G-regulering			3,0 %	3,0 %
Årlig forventet regulering av pensjoner under utbetaling			0,5 %	0,5 %

Forventet avkastning på pensjonsmidler er satt lik diskonteringsrenten i hht. IAS 19. Premieinnbetalingen for 2018 er antatt å bli ca. 13,0 mill. kroner.

Utvikling i pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser	2017	2016	2015	2014	2013
Pensjonsforpliktelse (DBO) ved periodens slutt sikrede planer	123.960	114.472	119.764	105.879	83.812
Endring i %	8,3%	0,2%	13,1%	26,3%	-17,9%
Midler ved periodens slutt	118.794	114.220	106.944	99.623	81.496
Endring i %	4,0%	6,8%	7,4%	22,2%	-1,3%

	Morbank		Konsern	
Bevegelser i pensjonsforpliktelser	2017	2016	2017	2016
Pensjonsforpliktelsen per 01.01	114.551	119.849	114.551	119.849
Årets pensjonsopptjening	5.258	5.254	5.258	5.254
Arbeidsgiveravgift av årets opptjening	741	741	741	741
Rentekostnad på pensjonsforpliktelser	2.838	2.726	2.838	2.726
Finansskatt	0	11	0	11
Aktuarielt tap (gevinst)	4.915	-9.726	4.915	-9.726
Pensjonsutbetalinger	-2.866	-2.738	-2.866	-2.738
Arb.g.avg. av innbetalte pensjonsmidler	-1.417	-1.566	-1.417	-1.566
Pensjonsforpliktelsen per 31.12	124.020	114.551	124.020	114.551

	Morbank		Konsern	
Bevegelser i pensjonsmidler	2017	2016	2017	2016
Pensjonsmidler per 01.01.	114.220	106.944	114.220	106.944
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	2.975	2.785	2.975	2.785
Aktuarielt (tap) gevinst	-1.828	-3.878	-1.828	-3.878
Innbetalinger	8.837	12.656	8.837	12.656
Pensjonsutbetalinger	-2.848	-2.723	-2.848	-2.723
Arb.g.avg. av innbetalte pensjonsmidler	-1.417	-1.564	-1.417	-1.564
Betalte kostnader	-1.146	0	-1.146	0
Pensjonsmidler per 31.12.	118.794	114.220	118.793	114.220

Sensitivitetsanalyse pensjonsberegning

Følgende estimater er basert på fakta og omstendigheter pr. 31. desember 2017, forutsatt at alle andre parametre er konstante.

Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

	Morbank				Konsern			
	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst		Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst	
	+1%	-1%	+1%	-1%	+1%	-1%	+1%	-1%
Prosentvis endring i pensjonsforpliktelse /-kostnad:								
Pensjonsforpliktelse (PBO)	-15,9%	20,7%	11,1%	- 7,9%	-15,9%	20,7%	11,1%	- 7,9%
Periodens netto pensjonskostnader	-19,8%	27,0%	18,8%	-12,2%	-19,8%	27,0%	18,8%	-12,8%

Note 11 Andre driftskostnader

	2017	2016	2017	2016
Fremmede personytelser	2.122	2.183	2.122	2.183
Husleie og kostnader leide lokaler	16.155	17.633	9.937	10.794
Avgift sentrale organisasjoner	1.548	1.379	1.548	1.379
Driftskostnader faste eiendommer	0	0	238	266
Andre kostnader	16.129	14.370	16.129	14.370
Sum andre driftskostnader	35.954	35.565	29.974	28.992

Note 12 Netto tap på utlån og garantier

	Utlån		Garantier	
	2017	2016	2017	2016
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-4.497	-2.537		-5.200
+Periodens endring i gruppenedskrivninger	-1.583	3.243		
+Konstaterte tap hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	2.786	3.828		4.274
+Konstaterte tap hvor det tidligere ikke er gjort individuelle nedskrivninger	2.411	4.298		
- Inngang på tidligere konstaterte tap	-3.881	-4.107		
Periodens tapskostnader	-4.765	4.724	0	-926

Tap anses som konstatert ved stadfestet akkord eller konkurs, ved at utleggsforretninger ikke har ført fram, ved rettskraftig dom, eller forøvrig ved at banken har gitt avkall på hele eller deler av engasjementet, eller at engasjementet vurderes som endelig tapt av banken.

	2017	2016
Konstaterte tap utlån	5.197	8.125
Konstaterte tap garantier	0	4.274
Sum	5.197	12.399

Individuelle nedskrivninger på utlån

Individuelle nedskrivninger på utlån er avsetning til dekning av inntrådte tap på engasjement som er identifisert som tapsutsatte på balansedagen.

	Utlån		Garantier	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Individuelle nedskrivninger 01.01	62.332	64.869		5.200
- Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt nedskrivninger	2.786	3.828		4.274
+ Økte nedskrivninger i perioden	3.668	5.607		
+ Nye nedskrivninger i perioden	955	5.771		
- Tilbakeføring av nedskrivninger i perioden	6.335	10.088		926
Individuelle nedskrivninger 31.12	57.834	62.332	0	0

Nedskrivninger på grupper av utlån

Nedskrivninger på grupper av utlån er avsetning til dekning av tap som er inntruffet på engasjementer som ikke er identifisert og vurdert etter reglene om individuelle nedskrivninger.

	Utlån		Garantier	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Nedskrivning på grupper av utlån 01.01	34.582	31.339	0	0
+/- Periodens gruppe nedskrivning	-1.583	3.243	0	0
Nedskrivning på grupper av utlån 31.12	32.999	34.582	0	0

Note 13 Netto tap/gevinst på langsiktige investeringer i verdipapirer

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Gevinst ved salg av aksjer i Nets Holding AS	0	2.750	0	2.750
Diverse aksjer	41	0	41	0
Sum innregnet i resultatet	41	2.750	41	2.750

Note 14 Skattekostnad

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Årets betalbare skatt	42.900	26.500	46.884	30.626
Justering for tidligere år	-306	-1.150	-306	-1.149
Endring midlertidige forskjeller	4.126	5.392	4.006	5.334
Sum skattekostnad i resultatregnskapet	46.720	30.741	50.585	34.810

	Morbank		Konsern	
	2017	2016	2017	2016
Avstemming av skattekostnad mot resultat før skatt				
Resultat før skattekostnad	209.301	154.637	223.121	170.847
Skatt basert på gjeldende skattesats (25%)	52.325	38.659	56.205	42.803
Formuesskatt	1.400	1.200	1.400	1.200
Ikke fradragsberettigede kostnader	47	191	49	190
Fradragsberettigede renter fondsobligasjoner	-1.396	-1.739	-1.396	-1.739
Skattefrie inntekter	-5.461	-6.648	-5.461	-6.648
For mye(-)/lite avsatt tidligere år	-306	-1.150	-323	-1.224
Effekt avrunding og eliminerings	110	229	110	229
Skattekostnad	46.720	30.741	50.585	34.810
Effektiv skattesats	22%	20%	23%	20%

Utsatt skatt og skattefordel

Netto utsatt skatt eller skattefordel beregnes på grunnlag av de forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier som eksisterer ved utgangen av regnskapsåret. Det er beregnet utsatt skatt vedrørende forskjeller knyttet til:

	Morbank		Konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Positive forskjeller:				
Gevinst- og tapskonto	1.125	1.406	1.125	1.406
Sum	1.125	1.406	1.125	1.406
Negative forskjeller:				
Varige driftsmidler	934	846	3.660	2.969
Pensjonsforpliktelser	5.227	331	5.227	331
Obligasjoner	1.283	15.767	1.283	15.767
Finansielle instrumenter	5.194	5.737	5.194	5.737
Sum negative forskjeller	12.639	22.681	15.365	24.804
Netto forskjeller etter utligning	-11.514	-21.275	-14.240	-23.398
Endring midlertidige forskjeller	9.761	29.461	9.158	29.033
Balanseført utsatt skatt	0	0	0	0
Balanseført utsatt skattefordel	2.878	5.319	3.511	5.831

Ved beregning av utsatt skatt per 31.12.2017 er det benyttet skattesats 25 %.

Note 15 Resultat per egenkapitalbevis

Overskudd fratrukket rente på hybridkapital fordeles mellom egenkapitalbeveierne og grunnfondet i forhold til deres andel av bankens egenkapital korrigert for fond for urealiserte gevinster. Egenkapitalbeveierens andel av egenkapitalen utgjøres av summen av eierandelskapital, overkursfond og utjevningsfond i prosent av total egenkapital fratrukket fond for urealiserte gevinster. For 2017 var egenkapitalbeveierens andel 56,18 %, for 2016 var tilsvarende andel 57,32 %.

Egenkapitalbeveierens andel av årsresultatet i 2017 utgjør totalt 88,6 mill. kroner. Dette tilsvarer i 2017 kroner 14,46 per egenkapitalbevis. Egenkapitalbeveierens andel av konsernets årsresultat er kr 93,8 mill. kroner, og tilsvarer 15,31 kr pr egenkapitalbevis.

Det er i morbanken foreslått at det overføres 39,6 mill. kroner til utjevningsfond, og at det utbetales 49,0 mill. kroner i utbytte for 2017.

	Morbank	
	2017	2016
Årets resultat	162.580.944	123.895.438
Herav renter på fondsobligasjoner	4.911.220	6.931.413
Egenkapitalbeveierens andel i %	56,18%	57,32%
Egenkapitalbeveierens andel av resultatet korrigert for avsetning til fond for urealiserte gevinster	88.578.851	67.044.494
Antall egenkapitalbevis (veid snitt)	6.124.534	6.124.534
Resultat per egenkapitalbevis inkl. overføring til urealiserte gevinster	14,46	10,95

Note 16 Kredittinstitusjoner - fordring og gjeld

	Morbank		Konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid/oppsigelsesfrist	77.949	126.881	77.949	126.881
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid/oppsigelsesfrist	402.848	137.000	6.350	2.000
Sum	480.797	263.881	84.299	128.881
Gjennomsnittrente kredittinstitusjoner (%)	1,04	1,37	0,66	1,37
Gjeld til kredittinstitusjoner				
Lån/innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid/oppsigelsestid	131.327	50.772	246	140
Lån/innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid/oppsigelsestid	0	0	0	0
Sum	131.327	50.772	246	140
Gjennomsnittrente kredittinstitusjoner (%)	0,74	0,84	0,74	0,84

Av bankes utlån til kredittinstitusjoner er 396,5 mill. kroner lån til datterselskapet Totens Sparebank Boligkreditt AS.

Av gjelden til kredittinstitusjoner er tilsvarende 131,1 mill. kroner gjeld til Totens Sparebank Boligkreditt AS.

Note 17 Utlån og garantier, tap, mislighold og nedskrivninger

Utlån fordelt på fordringstype	Morbank		Konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Kasse/drifts- og brukskreditter	1.048.400	1.014.089	1.048.400	1.014.089
Byggelån	572.111	412.305	572.111	412.305
Nedbetalingslån	8.942.837	8.943.793	10.836.569	10.912.929
Sum lån før nedskrivninger	10.563.348	10.370.187	12.457.080	12.339.323
Bankens maksimale eksponering for kredittrisiko på utlån til kunder				
Det beløp som best representerer bankens maksimale eksponering for kredittrisiko på utlån pr 31.12.2017 uten å ta hensyn til sikkerhetsstillelser eller andre kredittforbedringer er bokført verdi av utlån hensyntatt tapsavsetninger, garantier og ikke optrukne kredittrammer.				
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Bokført verdi utlån (netto etter tapsavsetninger)	10.472.514	10.273.273	12.366.247	12.242.410
Garantier (netto etter tapsavsetninger)	376.160	342.215	376.160	342.215
Ikke optrukne kredittrammer	1.333.527	866.910	1.333.527	866.910
Maksimal eksponering for kredittrisiko	12.182.202	11.482.398	14.075.935	13.451.535
Sikkerheter				
Banken benytter sikkerheter for å redusere risiko avhengig av marked og type transaksjon. Sikkerheter kan for eksempel være i form av fysisk sikkerhet, garantier, kontantdepot eller avtale om motregning. Fysisk sikkerhet skal som hovedregel være forsikret og kan for eksempel være bygninger, boliger eller varelager. Ved vurdering av sikkerhetens verdi legges til grunn en forutsetning om fortsatt drift. Unntak fra dette gjelder i situasjoner hvor det er foretatt nedskrivning. Det tas videre hensyn til forhold som kan påvirke sikkerhetens verdi, for eksempel konsesjonsbetingelser eller servitutter. Ved vurdering av sikkerheter i form av verdipapirer og ved vurdering av motpartsrisiko tas det hensyn til estimert effekt av tvangssalg og salgskostnader.				
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Beregnet virkelig verdi av sikkerhetene for utlån	21.857.982	21.125.339	23.839.349	23.106.706
Sikkerheter i forhold til totalt engasjement per markedssegment (31.12.2017)				
	Morbank		Konsern	
	Engasjement	Sikkerhet	Engasjement	Sikkerhet
Personmarked	7.753.415	7.947.791	9.652.751	7.947.791
Bedriftsmarked	4.519.620	13.910.191	4.525.836	13.910.191

I all hovedsak er banken sine lån sikret med pant i eiendom, hvorav boligeiendom utgjør hoveddelen.

Det gjøres en rullerende verddivurdering av sikkerhetene for utlån, og verdien av sikkerheter skal som et minimum vurderes hvert 3. år.

Utlån og garantier, tap, mislighold og nedskrivninger fordelt på næring

	Utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved f.ks. trekkfasiliteter		Misligholdte engasjementer		Øvrig tapsutsatte engasjementer	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Personmarked	7.287.313	7.065.271	41.164	45.621	424.937	400.927	50.988	46.353	28.335	31.272
Jordbruk, skogbruk	730.306	671.365	12.282	12.148	87.248	76.231	0	4.373	34.181	34.688
Industri	95.025	90.119	25.613	15.558	34.791	21.907	3.169	0	3.592	7.076
Bygg, anlegg	585.355	563.085	164.131	132.630	332.410	159.153	0	22	0	0
Varehandel	83.629	117.486	11.201	10.983	27.373	26.351	2.328	1.153	563	8.813
Transport	75.138	78.746	12.728	12.168	7.652	8.782	1.054	1.202	0	0
Omsetning og drift av fast eiendom	1.370.406	1.430.178	99.612	89.885	160.763	62.218	7.432	7.857	8.412	8.907
Helse- og sosiale tjenester	51.846	50.311	232	401	460	677	0	0	0	0
Faglig, vitenskapelig og tekn. tjenesteyting	63.278	80.757	1.346	12.961	18.678	24.337	14.584	12.581	1.461	1.535
Finansierings og forsikringsomr.	55.946	48.845	727	3.835	2.337	65	0	0	0	0
Overmatings- og serveringsvirksomhet	20.956	48.370	1.498	692	851	1.169	0	0	2.060	2.232
Kulturell virks. underholdning og fritidsaktivitet	41.966	35.368	1.692	2.357	879	1.074	0	0	4.260	4.643
Øvrige	102.183	90.286	3.935	2.976	235.149	84.020	133	0	0	7.779
Sum										
Totens Sparebank	10.563.347	10.370.187	376.160	342.215	1.333.527	866.910	79.689	73.540	82.864	106.945
Personmarked boligkreditt	1.904.685	1.981.289	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum konsernet										
Totens Sparebank	12.457.079	12.339.323	376.160	342.215	1.333.527	866.910	79.689	73.540	82.864	106.945

	Tap på utlån og garantier		Tap i % av utlån		Individuelle nedskrivninger utlån/garantier		Individuelle nedskrivninger i % av utlån		Nedskrivning på grupper av utlån	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Personmarked	1.707	4.575	0,02 %	0,06 %	19.688	20.341	0,27 %	0,29 %	7.112	7.209
Jordbruk, skogbruk	-533	52	-0,07 %	0,01 %	3.725	4.725	0,51 %	0,70 %	3.630	3.604
Industri	-502	-2.000	-0,53 %	-2,22 %	3.250	3.750	3,42 %	4,16 %	2.970	2.994
Bygg, anlegg	52	564	0,01 %	0,10 %	0	0	0%	0%	3.689	4.005
Varehandel	-1.938	1.428	-2,32 %	1,22 %	2.483	5.600	2,97 %	4,77 %	2.428	2.840
Transport	264	258	0,35 %	0,33 %	1.010	765	1,34 %	0,97 %	67	64
Omsetning og drift av fast eiendom	-2.923	-5.808	-0,21 %	-0,41 %	8.300	8.300	0,61 %	0,58 %	10.572	11.513
Helse- og sosiale tjenester	0	0	0 %	0 %	0	0	0%	0%	0	0
Faglig, vitenskapelig og tekn. tjenesteyting	724	1.534	1,14 %	1,90 %	14.000	12.700	22,12 %	15,73 %	0	0
Finansierings og forsikringsomr.	0	0	0 %	0 %	0	600	0%	1,23 %	0	0
Overmatings- og serveringsvirksomhet	-50	400	-0,24 %	0,83 %	1.100	1.150	5,25 %	2,38 %	0	0
Kulturell virks. underholdning og fritidsaktivitet	0	100	0%	-0,28 %	4.150	4.300	9,89 %	12,16 %	2.531	2.353
Øvrige	17	-347	0,02 %	-0,38 %	128	100	0,13 %	0,11 %	0	0
Endring gruppe-nedskrivninger	-1.583	3.243	-0,01 %	0,03 %	0	0	0%	0%	0	0
Sum	-4.765	3.798	-0,05 %	0,04 %	57.834	62.331	0,55 %	0,60 %	32.999	34.582
Personmarked boligkreditt	0	0	0%	0%	0	0	0%	0%	0	0
Sum konsernet	-4.765	3.798	-0,04%	0,03%	57.834	62.331	0,46 %	0,51 %	32.999	34.582
Totens Sparebank	-4.765	3.798	-0,04%	0,03%	57.834	62.331	0,46 %	0,51 %	32.999	34.582

Lån til datterselskaper utgjør per 31.12.2017 11 mill. kroner. Individuelle nedskrivninger i noten dekker nedskrivninger på utlån og nedskrivninger relatert til garantier.

Utlån og garantier fordelt på risikoklasser

Totens Sparebanks risikoklassifisering *1)

Risikoklasse	Sannsynlighet for mislighold (prosent)	
	Fra og med	Til
1	0,01	0,10
2	0,10	0,25
3	0,25	0,50
4	0,50	0,75
5	0,75	1,25
6	1,25	2,00
7	2,00	3,00
8	3,00	5,00
9	5,00	8,00
10	8,00	100,00
11	Mislighold	
12	Tapsutsatt	

Modellbeskrivelse

Totens Sparebank benytter en sannsynlighetsbasert (PD – probability of default) risikoklassifiseringsmodell på alle kunder der det er risiko for tap for banken. Det betyr at alle kunder med lån, kreditt eller garanti blir risikoklassifisert, i tillegg til kunder med overtrekk over NOK 1.000,-. Risikoklassifiseringsmodellene er delt i to hovedmodeller – en for personmarked og en for bedriftsmarked. Hovedmodellene er igjen delt i ulike undermodeller. Det gjøres også et modellmessig skille mellom eksisterende og nye kunder. Risikoklassifiseringsmodellen beregner sannsynlighet for at kunden går i mislighold i løpet av de neste 12 måneder.

*1) Basert på Totens Sparebanks risikoklassifiseringssystem, hvor 1 representer lavest og 12 høyest risiko.

Fordeling på risikoklasse 2017:

Engasjement fordelt på risikogrupper personmarked

Risikogruppe basert på sannsynlighet for mislighold	Brutto utlån til kunder	Garanti-ansvar	Udisponerte kreditrammer	Sum engasjement i Totens Sparebank	Individuelle nedskrivninger	Lån i Totens Sparebank Boligkreditt AS	Sum konsern
1-3	5.626.737	30.333	405.179	6.062.249	0	1.617.606	7.679.855
4-7	1.081.962	5.841	18.098	1.105.901	0	210.411	1.316.312
8-10	499.168	2.436	1.547	503.151	0	71.319	574.470
11-12	79.447	2.554	113	82.113	19.688	0	82.113
Totale engasjementer per 31.12.2017	7.287.314	41.164	424.937	7.753.415	19.688	1.899.336	9.652.751

Engasjement fordelt på risikogrupper bedriftsmarked

Risikogruppe basert på sannsynlighet for mislighold	Brutto utlån til kunder	Garanti-ansvar	Udisponerte kreditrammer	Sum engasjement i Totens Sparebank	Individuelle nedskrivninger	Lån i Totens Sparebank Boligkreditt AS	Sum konsern
1-3	1.038.578	47.783	344.840	1.431.201	0	1.590	1.432.791
4-7	1.440.943	239.407	471.741	2.152.092	0	3.292	2.155.384
8-10	708.532	45.288	90.968	844.789	0	1.334	846.123
11-12	87.980	2.518	1.040	91.538	38.146	0	91.538
Totale engasjementer per 31.12 2017	3.276.033	334.996	908.590	4.519.620	38.146	6.216	4.525.836

Engasjement fordelt på risikogrupper totalt

Risikogruppe basert på sannsynlighet for mislighold	Brutto utlån til kunder	Garanti-ansvar	Udisponerte kreditrammer	Sum engasjement i Totens Sparebank	Individuelle nedskrivninger	Lån i Totens Sparebank Boligkreditt AS	Sum konsern
1-3	6.665.315	78.116	750.019	7.493.450		1.619.196	9.112.646
4-7	2.522.905	245.249	489.839	3.257.993		213.703	3.471.696
8-10	1.207.701	47.725	92.515	1.347.940		72.653	1.420.593
11-12	167.426	5.072	1.154	173.652	57.834		173.652
Totale engasjementer per 31.12 2017	10.563.347	376.161	1.333.527	12.273.035	57.834	1.905.552	14.178.586

Fordeling på risikoklasse 2016:

Risikogruppe basert på sannsynlighet for mislighold	Brutto utlån til kunder	Garanti-ansvar	Udisponerte kreditrammer	Sum engasjement i Totens Sparebank	Individuelle nedskrivninger	Lån i Totens Sparebank Boligkreditt AS	Sum konsern
1-3	6.306.436	165.658	540.122	7.012.216		1.669.802	8.682.017
4-7	2.864.825	137.046	258.328	3.260.199		247.956	3.508.155
8-10	1.024.488	30.749	65.498	1.120.735		63.610	1.184.345
11-12	174.438	8.762	2.961	186.161	62.331		186.161
Totale engasjementer per 31.12 2016	10.370.186	342.215	866.910	11.579.312	62.331	1.981.367	13.560.679

Utlån og garantier fordelt etter geografiske områder (31.12.2017)

	Morbank		Konsern	
	Utlån	Garanti	Utlån	Garanti
Primærområder	8.430.486	305.576	9.818.656	305.576
Øvrige områder	2.132.862	70.585	2.638.423	70.585
Sum	10.563.348	376.160	12.457.080	376.160

Utlån og garantier fordelt etter geografiske områder (31.12.2016)

	Morbank		Konsern	
	Utlån	Garanti	Utlån	Garanti
Primærområder	8.194.380	284.564	9.616.682	268.534
Øvrige områder	2.175.807	57.652	2.722.641	57.652
Sum	10.370.187	342.215	12.339.323	326.186

Note 18 Forfalte/misligholdte og tapsutsatte engasjementer
Misligholde engasjementer

Forfalte beløp fra 1 - 89 dager	31.12.17	31.12.16
Forfalte beløp 01 - 29 dager	6.341	12.824
Forfalte beløp 30 - 89 dager	777	582
Brutto forfalte beløp på ikke nedskrevne engasjement fra 1- 89 dager	7.118	13.406

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Misligholdte engasjementer over 90 dager	31.12.17	31.12.16
Misligholdte engasjement 90 - 179 dager	31.770	20.008
Misligholdte engasjement 180 - 269 dager	1.880	3.644
Misligholdte engasjement 270 - 360 dager	2.867	4.491
Misligholdte engasjement over 360 dager	43.171	45.397
Brutto misligholdte engasjement over 90 dager	79.689	73.540
Individuelle nedskrivning	33.598	30.257
Netto misligholdte engasjement over 90 dager	46.091	43.283

Øvrige tapsutsatte engasjementer

Tapsutsatte engasjementer, er engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor det på grunn av kundens økonomiske situasjon er ført nedskrivninger.

	31.12.17	31.12.16
Tapsutsatte engasjementer	82.864	106.945
Individuelle nedskrivning	24.235	32.074
Netto tapsutsatte engasjementer	58.629	74.872

Banken har ikke utlån hvor det er reforhandlet vilkår som følge av manglende betalingsevne hos kunder.

Individuelle nedskrevne engasjementer

	31.12.17	31.12.16
Individuelt nedskrevne engasjementer brutto	124.134	148.830
Individuelle nedskrivninger	57.834	62.331
Nettoverdi nedskrevne engasjementer	66.301	86.499
Gruppevise nedskrivninger	32.999	34.582

Individuelle nedskrivninger i noten dekker nedskrivninger på utlån og nedskrivninger relatert til garantier.

Det er ingen misligholdte engasjementer i øvrige selskaper i konsernet, og tallene i noten gjelder derfor både for banken og konsernet Totens Sparebank.

Note 19 Certifikater og Obligasjoner

	31.12.17					Balanseført 31.12.16
	Risiko- vekt	Ansk. kost	Balanseført verdi	Markeds- verdi	Gj.snittlig eff.rentev.	
Omløpsmidler - til virkelig verdi over resultatet:						
Obligasjoner/certifikater:						
- Utstedt av det offentlige	0 %	120.016	120.123	120.123	0,79 %	175.305
- Utstedt av det offentlige	10 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av det offentlige (sertifikat)	20 %	235.452	235.517	235.517	1,10 %	45.089
- Utstedt av det offentlige	50 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av det offentlige	100 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre	0 %	174.221	173.576	173.576	1,33 %	0
- Utstedt av andre	10 %	944.286	949.283	949.283	1,21 %	706.611
- Utstedt av andre	20 %	35.059	35.157	35.157	1,66 %	140.006
- Utstedt av andre	50 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre	100 %	15.939	10.036	10.036	8,12 %	54.863
- Utstedt av andre (ikke børsnotert)	0 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre (ikke børsnotert)	10 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre (ikke børsnotert)	20 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre (ikke børsnotert)	50 %	0	0	0	0 %	0
- Utstedt av andre (ikke børsnotert)	100 %	0	0	0	0 %	5.769
SUM		1.524.973	1.523.691	1.523.691	1,30 %	1.127.642

I konsernet inngår i tillegg obligasjoner på for 55,0 mill. kroner, herav 15 mill. kroner i statspapiere og 40 mill. kroner i OMF.

Verdien av obligasjonene er for alle vesentlige poster basert på kvoterte priser. Av totalt balanseført verdi utgjør børsnoterte verdipapirer 88,2 %. Av totale utlån i obligasjoner utgjør ansvarlig kapital 0 mill. kroner. Påløpte ikke utbetalte renter på obligasjoner og sertifikater (3,2 mill. kroner) er bokført under opptjente inntekter og inngår ikke i balanseført verdi på sertifikater og obligasjoner. Gjennomsnittlig effektiv rente er beregnet som et veid gjennomsnitt av de enkelte verdipapirenes effektive rente, basert på markedsverdi og gjenværende løpetid.

Note 20 Aksjer, andeler og egenkapitalbevis

31.12.17							
Aksjer eid av morbanken	Aksje-kapital	Antall	Eierandel i %	Ansk.-kostnad	Balanseført verdi	Markeds-verdi	Balanseført verdi 31.12.16
Verdipapirer til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet:							
Unoterte aksjer:							
2VK Invest AS	14.200	150.000	0,23 %	33	0	0	
Norgesinvestor Opportunities II AS A	32	1.000	3,16 %	100	68	68	
Norgesinvestor Opportunities II AS B	257	9.000	3,51 %	900	609	609	
Norgesinvestor Value AS	181	20.000	1,10 %	22	12	12	
Medica Clinical Nord AB	207	50.000	2,30 %	645	0	0	
Børsnoterte aksjer:							
Odfjell Drilling Ltd	85.656	11.516	0,01 %	483	420	420	
Subsea 7 SA	5.643.809	7.000	0,00 %	989	861	861	
BW Offshore Ltd	797.162	2.000	0,00 %	54	72	72	
Kongsberg Automotive ASA	203.384	150.000	0,04 %	910	1.763	1.763	
Petroleum Geo-Services ASA	975.240	5.000	0,00 %	473	83	83	
Golden Ocean Group Ltd	45.671	1.678	0,00 %	48	112	112	
Havila Shipping ASA Ord.	1.766.600	918.947	0,05 %	0	110	110	
				4.657	4.110	4.110	12.948
Fond:							
DNB Global Treasury		31.623		30.000	30.401	30.401	30.197
Aksjer, andeler og egenkapitalbevis (hvor verdiendring føres over resultatet)				34.657	34.511	34.511	43.143
Verdipapirer tilgjengelig for salg:							
Eika Gruppen AS	24.225	1.281.041	5,29 %	106.191	156.928	156.928	
SPAMA AS	3.156	120	0,00 %	12	10	10	
Eika Boligkreditt AS	1.003.932	37.310.176	3,72 %	157.123	157.695	157.695	
SDC AS	173.110	10.940	2,80 %	4.885	4.913	4.913	
Eiendomskreditt AS	307.270	15.072	0,49 %	1.581	1.581	1.581	
Bank Asept AS	10.000	360	0,36 %	180	180	180	
BANKID NORGE AS	5.000	280	0,56 %	443	443	443	
Diverse aksjer		22.056			0	0	
VISA Norge					5.150	5.150	
Aksjer tilgjengelige for salg				270.415	326.900	326.900	286.689
Totalt				305.071	361.412	361.412	329.833

Aksjer som ikke er ført som tilgjengelige for salg er ført til virkelig verdi over resultatet. Verdien av omløpsaksjer er for alle vesentlige poster basert på kvoterte priser (basert på kurser på Oslo Børs). Verdsettelsen av Eika Boligkreditt AS er basert på emisjonskursen som ble benyttet ved rettede emisjoner i 2017, samt en vurdering av egenkapitalen i selskapet. Verdsettelsen av Eika Gruppen AS tar utgangspunkt i en verdivurdering av de enkelte selskaper som inngår i gruppen, og en samlet verdi for konsernet totalt, basert på relevante verdsettelsesmetoder. Denne verdivurderingen blir vurdert opp i mot sist kjente emisjons- og/eller omsetningskurs, hensyntatt bankens egne vurderinger av hendelser frem til balansedagen. Der det ikke finnes observerbare markedspriser for verdipapirer tilgjengelig for salg, blir verdipapiret vurdert for verdifall på balansedagen. Hvis det ikke finnes indikasjoner på verdifall vurderes eiendelen til historisk kostpris.

Spesifisert beholdningsendring verdipapirer tilgjengelig for salg

Inngående balanse 01.01.17	286.689
Tilgang	58.585
Opp/nedskrivninger ført mot egenkapitalen	-18.374
Utgående balanse 31.12.17	326.900

Note 21 Opplysninger om konsernselskaper/datterselskaper

	Forret. kontor	Stemme- /eierandel 31.12.17	Stemme- /eierandel 31.12.16	Bokført verdi 31.12.17	Selskapets egenkapital 31.12.17	Selskapets resultat 2017
Datterselskaper:						
Vallehaven AS	Lena	100,00 %	100,00 %	21.751	22.325	8.583
Totens Sparebank Boligkreditt AS	Lena	100,00 %	100,00 %	163.019	219.045	3.072

Aksjene i selskapene er ikke børsnoterte, men Totens Sparebank Boligkreditt AS har obligasjoner som er notert på Oslo Børs.

Datterselskapene er bokført til anskaffelseskost. Dette medfører at bokført verdi på datterselskap er kostpris på aksjer, redusert for eventuelle nedskrivninger.

Note 22 Immaterielle eiendeler

	Morbank				Konsern			
	Good- will	Andre immaterielle verdier	Utsatt skatte- fordel	Totalt	Good- will	Andre immaterielle verdier	Utsatt skatte- fordel	Totalt
Anskaffelseskost 31.12.15	0	19.966	0	19.966	0	21.340	0	21.340
Tilgang 2016	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgang 2016	0	0	0	0	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.16	0	19.966	0	19.966	0	21.340	0	21.340
Tilgang 2017	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgang 2017	0	0	0	0	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.17	0	19.966	0	19.966	0	21.340	0	21.340
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.15	0	19.765	0	21.139	0	21.139	0	0
Årets avskrivninger	0	201	0	201	0	201	0	201
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.16	0	19.966	0	19.966	0	21.340	0	21.340
Årets avskrivninger	0	0	0	0	0	0	0	0
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.17	0	19.966	0	19.966	0	21.340	0	21.340
Bokført verdi 31.12.15	0	201	12.684	12.885	0	201	13.138	13.339
Bokført verdi 31.12.16	0	0	5.319	5.319	0	0	5.831	5.831
Bokført verdi 31.12.17	0	0	2.879	2.879	0	0	3.511	3.511
Avskrivningssats		25-33%				25-33%		

Andre immaterielle eiendeler er programvare/rettigheter knyttet til bankens it-systemer. Eiendelene avskrives over kontraktens løpetid, eller 3 år. Banken har rett til å benytte programvaren etter kontraktens løpetid. Goodwill avskrives ikke, men vurderes løpende etter antatt verdi. Utsatt skattefordel har ubestemt levetid. Banken har ikke balanseført intern utvikling, kun eksterne kjøp. For informasjon om utsatt skattefordel se note 14.

Note 23 Varige driftsmidler

	Morbank			Konsern		
	Maskiner, inventar, transportm.	Bygninger etc	Totalt	Maskiner, inventar, transportm.	Bygninger etc	Totalt
Anskaffelseskost 31.12.15	32.581	5.309	37.890	32.646	66.123	98.769
Tilgang 2016	8.012	0	8.012	8.012	878	8.890
Avgang 2016	-9.913	0	-9.913	-9.913	-2.565	-12.478
Anskaffelseskost 31.12.16	30.680	5.309	35.989	30.745	64.436	95.181
Tilgang 2017	3.380	0	3.380	3.380	201	3.581
Avgang 2017	-9.913	0	-9.913	-9.913	0	-9.913
Anskaffelseskost 31.12.17	24.147	5.309	29.456	24.212	64.637	88.849
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.15	25.317	2.408	27.725	25.382	19.881	45.292
Årets avskrivninger	1.942	225	2.167	1.942	2.956	4.898
Avgang, akk. avskrivninger	-9.913	0	-9.913	-9.913	-906	-10.819
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.16	17.346	2.633	19.979	17.411	21.931	39.370
Årets avskrivninger	2.916	225	3.140	2.916	2.185	5.100
Avgang, akk. avskrivninger	-9.913	0	-9.913	-9.913	0	-9.913
Akkumulerte av og nedskrivninger per 31.12.17	10.349	2.858	13.206	10.414	24.116	34.557
Bokført verdi 31.12.15	7.264	2.901	10.165	7.264	46.215	53.479
Bokført verdi 31.12.16	13.334	2.676	16.010	13.334	42.505	55.839
Bokført verdi 31.12.17	13.798	2.452	16.249	13.798	40.521	54.318
Avskrivningssats	10-33%	2-25%		10-33%	2-25%	

Morbanken eier to bedriftshytter på totalt 225 kvadratmeter og med bokført verdi 2,0mill. kroner. Bedriftshyttene disponeres på like vilkår av alle ansatte i banken.

Note 24 Finansielle derivater

Derivater som er benyttet i regnskapsmessig sikring

	Nominelt beløp	Markedsverdi uten renter	Finansielle derivater Eiendeler	Finansielle derivater Gjeld	Obligasjons-gjeld	Gjeld til kreditt-institusjon	Utlån til kunder	Ført over resultat
Rentebytteavtaler	1.081.773	36.838	39.519	2.680	0	0	0	36.839
Avledet derivat tilknyttet renteavtaler	-1.081.773	-36.838	0	0	38.932	0	2.093	-36.839
Totalt	0	0	39.519	2.680	38.932	0	2.093	0

Øvrige Finansielle derivater

	Nominelt beløp	Markedsverdi uten renter	Finansielle derivater Eiendeler	Finansielle derivater Gjeld	Obligasjons-gjeld	Gjeld til kreditt-institusjon	Utlån til kunder	Ført over resultat
Rentebytteavtaler	337.146	-5.549	2.447	7.996	0	0	0	1.414

Totalt derivater per 31.12.2017

	Nominelt beløp	Markedsverdi uten renter	Finansielle derivater Eiendeler	Finansielle derivater Gjeld	Obligasjons-gjeld	Gjeld til kreditt-institusjon	Utlån til kunder	Ført over resultat
Rentebytteavtaler	1.418.919	31.289	41.966	10.677	0	0	0	38.253
Avledet derivat tilknyttet renteavtaler	-1.081.773	-36.838	0	0	53.646	0	3.998	-36.839
Totalt	337.146	-5.549	41.966	10.677	53.646	0	3.998	1.414

Med avledet derivat menes verdiendringen på sikringsobjekt med hensyn til sikret renterisiko.

Totalt derivater per 31.12.2016

	Nominelt beløp	Markedsverdi uten renter	Finansielle derivater Eiendeler	Finansielle derivater Gjeld	Obligasjons-gjeld	Gjeld til kreditt-institusjon	Utlån til kunder	Ført over resultat
Rentebytteavtaler	1.537.713	35.725	56.558	13.872	0	0	0	61.163
Avledet derivat tilknyttet renteavtaler	-1.110.625	-42.687	0	0	53.646	0	3.998	-49.648
Totalt	427.088	-6.962	56.558	13.872	53.646	0	3.998	11.515

Det vises til beskrivelse av finansiell risiko i styrets årsberetning.

Note 25 Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Opptjente ikke mottatte inntekter	21.728	21.915	23.939	24.008
Andre forskuddsbetalte, ikke påløpte kostnader	2.715	3.347	2.715	3.347
Sum	24.443	25.262	26.654	27.355

Note 26 Overtatte eiendeler

Overtatte eiendeler er eiendeler som overtas av banken i forbindelse med oppfølging av misligholdte eller nedskrevne engasjementer. Ved overtagelsen verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Eventuelt avvik fra balanseført verdi av misligholdt eller nedskrevet engasjement ved overtagelsen klassifiseres som nedskrivning på utlån. Overtatte eiendeler balanseføres etter sin art. Ved overtagelse av aksjer eller andeler vurderes eierandelen etter prinsippene beskrevet i note 1 Regnskapsprinsipper. Ved endelig avhendelse resultatføres avviket fra balanseført verdi i hht. eiendelens art i regnskapet. Når overtatte eiendeler ikke skal beholdes til varig eie eller bruk, er eiendelene kategorisert som kortsiktige. Banken har ingen overtatte eiendeler pr. 31.12.2017.

Note 27 Verdipapirgjeld

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Obligasjonsgjeld	3.293.874	3.558.289	4.767.874	5.298.289
-egne ikke amortiserte obligasjoner	-245.000	-626.000	-245.000	-626.000
Sum	3.048.874	2.932.289	4.522.874	4.672.289

Note 28 Annen gjeld

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Påløpte skatter	42.900	27.418	46.884	31.544
Bankremisser	2.354	1.526	2.354	1.526
Gaver	2.674	2.392	2.674	2.392
Offentlige avgifter	4.003	4.404	4.003	4.404
Øvrige interimskonti	18.486	29.090	18.486	29.090
Øvrig kortsiktig gjeld	0	0	426	1.335
Sum annen gjeld	70.417	64.829	74.827	70.290

Note 29 Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Avsatt for skyldig lønn og feriepenger	9.971	10.634	9.971	10.634
Avsatt for skyldige renter	19.446	22.868	22.621	22.868
Andre påløpte kostnader/forskuddsbetalte inntekter	12.476	25.208	12.476	25.208
Sum	41.893	58.709	45.068	58.709

Note 30 Ansvarlig lånekapital

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Annen ansvarlig lånekapital	179.878	179.779	179.878	179.779

Annen ansvarlig lånekapital

Banken emitterte et ansvarlig lån 20.10.2014, pålydende 130 mill. kroner som har en løpetid til 21.10.2024. Banken kan benytte sin rett til å innfri lånet helt eller delvis til pari kurs per. 21.10.2019. Banken emitterte et ansvarlig lån 30.06.17, pålydende 50 mill. kroner som har en løpetid til 30.06.2027. Banken kan benytte sin rett til å innfri lånet helt eller delvis til pari kurs per. 30.06.2022. Ansvarlig lånekapital blir vurdert til amortisert kost. For 2017 utgjør effektiv rente 5,4 mill. kroner. Rentesatsen på lånet pålydende 50 mill. kroner per. 31.12.2017 er 2,39 % og lånet forrentes med grunnlag i 3 MND NIBOR med tillegg av 1,5 prosentpoeng, med første renteregulering 28.03.2018. Rentesatsen på lånet pålydende 130 mill.kroner per 31.12.2017 er 2,28 % og lånet forrentes med grunnlag i 3 MND NIBOR med tillegg av 1,45 prosentpoeng, med første renteregulering 20.01.2018.

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Fondsobligasjoner	128.000	178.000	128.000	178.000

Fondsobligasjoner

Totens Sparebank sine fondsobligasjonene ble i løpet av 2016 omklassifisert til å inngå i egenkapitalen til banken. Banken emitterte en evigvarende fondsobligasjon 20.10.2014 pålydende 160 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner er tilbakekjøpt og slettet. Banken kan benytte sin rett til å innfri lånet helt eller delvis til pari kurs per 21.10.2019. Banken har en evigvarende fondsobligasjon fra 07.12.2006 pålydende 18,0 mill. kroner. Banken kan benytte sin rett til å innfri lånet til pari kurs årlig fra og med 07.12.2021. Utbetalt rente i 2017 utgjør 4,9 mill. kroner. Rentesatsen på lånet pålydende 110 mill. per. 31.12.17 er 3,73% og lånet forrentes med grunnlag i 3 MND NIBOR med tillegg av 2,90 prosentpoeng, med første renteregulering 22.01.2018. Rentesatsen på lånet pålydende 18 mill.kroner per. 31.12.2017 er 2,37% og lånet forrentes med grunnlag i 3 MND NIBOR med tillegg av 1,60 prosentpoeng, med første renteregulering 07.03.2018.

Note 31 Betingede forpliktelser

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Garantier	406.833	379.519	406.833	379.519
Bokført verdi av eiendeler som er stilt som sikkerhet for D-lån Norges Bank: Sertifikater og obligasjoner	60.582	50.136	60.582	50.136

Eika Boligkreditt AS

Totens Sparebank formidler lån mellom Eika Boligkreditt AS og bankens kunder. I denne forbindelse har banken påtatt seg en garantiforpliktelse som per 31.12.2017 utgjorde 30,7 mill. kroner, og per 31.12.2016 utgjorde 37,3 mill. kroner. Garantien Totens Sparebank har avgitt til Eika Boligkreditt AS er gitt i forbindelse med boliglån som er innenfor regelverket for obligasjoner med fortrinnsrett, og vil medføre utbetaling fra banken i de tilfeller der lånebeløpet ikke kan dekkes hos den enkelte kunde. I og med at garantien er gitt for en rekke godt sikrede lån anser Totens Sparebank risikoen knyttet til garantien som lav.

Avtalen mellom Totens Sparebank og Eika Boligkreditt gir banken en mulighet til å formidle lån for Eika boligkreditt AS, mot at banken mottar en formidlingsprovisjon på lånet. Totens Sparebank kan overføre lån til Eika Boligkreditt AS og Eika Boligkreditt AS kan tilsvarende overføre lån til Totens Sparebank hvis partene er enige om dette. Lånene overføres til nominell verdi. Banken har i 2016 og 2017 ikke overført, eller mottatt, grupper av lån fra Totens Sparebank til Eika Boligkreditt eller Totens Sparebank boligkreditt AS. Endringen i porteføljen i boligkredittselskapene skyldes at kundene ved refinansiering eller nye lån har valgt å ta opp deler eller hele lånet i boligkredittselskapene i stedet for i Totens Sparebank.

Operasjonelle leieavtaler

Morbank og konsern har inngått operasjonelle leieavtaler vedrørende lokaler. Leieavtaler vedrørende driftsmidler er av uvesentlig betydning.

	Morbank		Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Sum netto leiekostnad i året	11.653	13.063	5.435	6.217
Fremtidig minimumsleie knyttet til ikke kansellerbare leieavtaler forfaller som følger:				
Innen ett år	11.136		4.871	
Mellom ett og fem år	41.301		16.243	
Over fem år	11.439		11.439	
Sum	63.876		32.553	

Note 32 Eieropplysninger

20 største egenkapitalbevisiere per. 31.12.2017	Pålydende	Antall	Andel
Sparebank 1 Østlandet	90.219.660	1.503.661	24,55 %
Verdipapirfondet Eika Utbytte	17.704.800	295.080	4,82 %
MP Pensjon PK	16.766.280	279.438	4,56 %
Merrill Lynch Prof. Clearing corp.	10.325.640	172.094	2,81 %
Trovåg AS	6.600.000	110.000	1,80 %
Pope Asset Management, LLC	5.962.380	99.373	1,62 %
Foretakskonsulenter AS	5.268.960	87.816	1,43 %
Bergen kommunale pensjonskasse	5.146.920	85.782	1,40 %
Solberg, Else Magna Nordvik	4.825.740	80.429	1,31 %
Eitrem, Ole S.	4.620.000	77.000	1,26 %
Stensrud, Per Ivar	3.090.720	51.512	0,84 %
Tandsether, Frode Fosse	2.898.000	48.300	0,79 %
Directmarketing Inv.	2.705.100	45.085	0,74 %
Teigen, Ragnhild	2.400.000	40.000	0,65 %
Horten, Gunnar	1.800.000	30.000	0,49 %
Storetind AS	1.800.000	30.000	0,49 %
Juel, Iver Albert	1.585.560	26.426	0,43 %
AS Petter Aas	1.530.000	25.500	0,42 %
Kårsmia AS	1.434.300	23.905	0,39 %
Profond AS	1.408.800	23.480	0,38 %
Øvrige eiere	179.379.180	2.989.653	48,81 %
Totalt utstedte egenkapitalbevis	367.472.040	6.124.534	100,00 %

Alle egenkapitalbevis er fullt innbetalt, tilhører samme klasse, har lik stemmerett og lik rett til utbytte.

Antall egenkapitalbevisiere per. 31.12.2017 er 1.995, mot 1.954 per. 31.12.2016.

Banken og dens datterselskaper eier ikke egne egenkapitalbevis per 31.12.2017.

Det vises til note 42 for oversikt over antall egenkapitalbevis eide av medlemmer av styret og ledende ansatte.

Note 33 Kapitaldekning

Totens Sparebank er som finansinstitusjon underlagt kapitalkrav satt av norske myndigheter. I tillegg har konsernet Totens Sparebank fastsatt interne retningslinjer for fastsettelse av konsernets kapitalkrav. Blant annet styres dette gjennom en ICAAP prosess, som er nærmere beskrevet i et eget Pilar III dokument som er tilgjengelig på bankens hjemmeside under Investor Relations (<http://www.totenbanken.no>).

I henhold til Pilar 1 skal den ansvarlige kapitalen minst utgjøre 8 %, med tillegg av kapitalbuffer, beregnet av et nærmere definert beregningsgrunnlag. I tillegg skal selskapet avsette for tilleggsrisiko som avdekkes i en risiko og kapitalvurderingsprosess (Pilar II). I tillegg til 4,5 % i Pilar 1, skal kombinerte bufferkrav og Pilar 2-kapital bestå av ren kjernekapital. Per 31.12.2017 utgjør Pilar 1, inkludert kombinerte bufferkrav, et krav til ansvarlig kapital på 15,5 % av beregningsgrunnlaget. Finanstilsynet har fastsatt Pilar 2-kravet til Totens Sparebank til 1,7 % fra 31.12.2017. Kapitaldekningen beregnes og rapporteres til styret hvert kvartal. Banken har i 2017 oppfylt gjeldende kapitalkrav i hele regnskapsperioden. Beregningen av kapitalkrav er gjort i samsvar med de regler som stilles av myndighetene og viser at banken har en kapitaldekning som tilfredsstiller myndighetenes krav. Totens Sparebank offentliggjør årlig sine mål for kapitaldekning i pilar 3 dokumentet som er henvist til ovenfor.

	Morbank		Konsern	
Kjernekapital	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Eierandelskapital	367.472	367.472	367.472	367.472
Overkurs ved emisjon	109.992	109.992	109.992	109.992
Opptjent egenkapital fra tidligere år	774.324	721.538	830.624	767.726
Årets resultat	162.581	123.895	172.538	134.007
Sum egenkapital	1.414.369	1.322.897	1.480.626	1.379.197
-Ikke kvalifiserende andel av årets overskudd	-59.109	-47.679	-59.109	-47.679
Fradrags for eiendeler til virkelig verdi	-1.927	-1.514	-1.982	-1.569
Fradrags fra eierskap i ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-181.493	-158.511	-174.873	-152.886
Overgangsreglene for ikke vesentlige eierandeler	36.298	63.404	34.974	61.155
Sum ren kjernekapital	1.208.138	1.178.597	1.279.636	1.238.218
Fondsobligasjoner	128.000	178.000	128.000	178.000
Fradrags fra eierskap i ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	0	0	0	0
Overgangsreglene for ikke vesentlige eierandeler	-18.149	-31.702	-17.487	-30.577
Sum kjernekapital	1.317.989	1.324.895	1.390.149	1.385.641
Tilleggskapital				
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	179.878	179.780	179.878	179.780
Fradrags fra eierskap i ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	0	0	0	0
Overgangsreglene for ikke vesentlige eierandeler	-18.149	-31.702	-17.487	-30.577
Sum tilleggskapital	161.729	148.078	162.391	149.203
Tellende ansvarlig kapital	1.479.718	1.472.973	1.552.540	1.534.844
Kredittrisiko	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Engasjementsbeløp per sektor:				
Lokale og regionale myndigheter	60.126	26.668	60.126	26.668
Offentlig eide foretak	0	0	0	0
Institusjoner	137.885	188.433	57.045	131.433
Foretak	1.201.840	1.540.916	1.201.628	1.540.916
Massemarkedsengasjementer	399.558	433.233	399.558	433.233
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	4.421.800	3.984.444	5.081.438	4.674.725
Forfalte engasjementer	73.908	46.409	73.908	46.409
Obligasjoner med fortrinnsrett	98.036	65.561	102.053	69.569
Verdipapirfond	401	0	401	0
Egenkapitalposisjoner	364.854	327.905	180.084	143.135
Øvrige engasjementer	136.013	162.285	216.971	200.234
CVA tillegg	20.141	31.838	20.141	31.838
Operasjonell risiko	604.128	592.401	648.167	668.411
Kapitalkrav totalt	601.495	592.008	643.322	637.327
Beregningsgrunnlag totalt	7.518.690	7.400.094	8.041.521	7.966.571
Kapitaldekning	19,68%	19,90%	19,31%	19,27%
Kjernekapitaldekning	17,53%	17,90%	17,29%	17,39%
Ren kjernekapitaldekning	16,07%	15,93%	15,91%	15,54%

Bufferkrav	Morbank				Konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Minimumskrav ren kjernekapital	4,50 %	4,50 %	338.341	333.004	361.868	358.496
Bevaringsbuffer (x%)	2,50 %	2,50 %	187.967	185.002	201.038	199.164
Motsyklisk buffer (x%)	2,00 %	1,50 %	150.374	111.001	160.830	119.499
Systemrisikobuffer (x %)	3,00 %	3,00 %	225.561	222.003	241.246	238.997
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	12,00 %	11,50 %	902.243	851.011	964.982	916.156
Tilgjengelig ren kjernekapital			1.208.138	1.178.597	1.279.636	1.238.218
Ren kjernekapital utover kravet			305.895	327.586	314.654	322.062

I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn i en overgangsperiode. 2017 er siste året i overgangsperioden, og 80% av fradraget er nå tatt i ren kjernekapital. Fra 2018 vil hele fradraget tas i ren kjernekapital.

Kjernekapitalen utgjør 1 390,1 mill. kroner, mens bankens egenkapital er 1 480 mill. kroner. Forskjellen skyldes at fondsobligasjoner teller med som kjernekapital, men i tillegg trekkes en del poster fra kjernekapitalen jfr. oppstillingen ovenfor.

Banken har i samsvar med krav til Basel II utarbeidet et eget dokument (Pilar III), hvor ytterligere informasjon om bankens kapitalkrav, og risikoprofil offentliggjøres. Dette dokumentet er gjort tilgjengelig på bankens hjemmeside under Investor Relations (<http://www.totenbanken.no>).

Note 34 Likviditetsrisiko/restløpetid

Likviditetsrisiko kan noe forenklet sies å være risiko for manglende likviditet til å kunne innfri forpliktelser ved forfall. Likviditetsrisiko oppstår som en følge av ulik restløpetid på fordringer og gjeld. Banken søker bevisst å redusere risikoen ved å legge vekt på mer lang-siktig finansiering. Videre er utviklingen i innskuddsdekning sentral for bankens avhengighet av pengemarkedet. Banken følger fortløpende opp likviditetskravet fra Norges Bank og har gjennom hele året holdt seg innenfor kravet. Lånerammer i Norges Bank er ikke benyttet. Tabellene under viser restløpetidene på morbanken og konsernets balanse pr. 31.12.2017.

Morbanken:

	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 år	Over 5 år	Uten restløpetid	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	60.911	0	0	0	0	23.683	84.594
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	345.797	0	0	135.000	0	0	480.797
Utlån til og fordringer på kunder	1.673.514	79.982	391.508	1.845.946	6.572.396	-90.831	10.472.515
Obligasjoner og sertifikater	0	170.242	75.060	1.203.197	75.194	0	1.523.691
Finansielle derivater	1	0	0	39.191	2.773	0	41.966
Øvrige eiendelsposter	24.443	0	0	0	0	580.410	604.853
Sum eiendelsposter	2.104.667	250.224	466.568	3.223.334	6.650.363	513.261	13.208.416
Gjeld til kredittinstitusjoner	131.327	0	0	0	0	0	131.327
Innskudd fra og gjeld til kunder	10.790	427.019	124.338	9.020	0	7.606.083	8.177.250
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	1.486.205	1.508.839	54.022	-192	3.048.873
Finansielle derivater	0	0	0	5.585	5.091	0	10.676
Øvrig gjeld	69.917	21.450	21.450	0	5.227	0	118.044
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	180.000	0	-122	179.878
Egenkapital-minoritetsinteresser	0	0	0	0	128.000	1.414.369	1.542.368
Sum gjeld og egenkapital	212.034	448.469	1.631.993	1.703.444	192.340	9.020.138	13.208.416
Netto likviditetseksponering balanse	1.892.633	-198.246	-1.165.425	1.519.890	6.458.023	-8.506.877	0

Konsernet:

	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 år	Over 5 år	Uten restløpetid	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	60.911	0	0	0	0	23.683	84.594
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	84.299	0	0	0	0	0	84.299
Utlån til og fordringer på kunder	1.679.211	91.824	445.364	2.164.432	8.076.249	-90.831	12.366.247
Obligasjoner og sertifikater	0	185.242	75.060	1.243.317	75.194	0	1.578.811
Finansielle derivater	1	0	0	39.191	2.773	0	41.966
Øvrige eiendelsposter	24.443	0	0	0	0	439.001	463.442
Sum eiendelsposter	1.848.865	277.065	520.423	3.446.940	8.154.215	371.852	14.619.361
Gjeld til kredittinstitusjoner	246	0	0	0	0	0	246
Innskudd fra og gjeld til kunder	10.790	427.019	124.338	9.020	0	7.600.271	8.171.438
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	119.000	1.691.205	2.658.839	54.022	-192	4.522.873
Finansielle derivater	0	0	0	5.585	5.091	0	10.676
Øvrig gjeld	69.917	29.031	21.450	0	5.227	0	125.625
Ansvarlig lånekapital	0	0	0	180.000	0	-122	179.878
Egenkapital-minoritetsinteresser	0	0	0	0	128.000	1.480.624	1.608.624
Sum gjeld og egenkapital	80.953	575.050	1.836.993	2.853.444	192.340	9.080.581	14.619.361
Netto likviditetseksponering balanse	1.767.913	-297.985	-1.316.570	593.496	7.961.875	-8.708.729	0

Kassekreditter er medtatt under intervallet inntil 1 mnd.

Utrukkne rammer/kreditter var per 31.12.2017 på 1333,5 mill. kroner.

Banken har i tillegg gitt lånetilsagn som ikke er utbetalt på 108,5 mill. kroner.

Note 35 Renterisiko / gjenstående tid til avtalt/sannsynlig renteendring

Renterisiko oppstår når det er forskjeller i rentebindingstid mellom aktiva og passivaposter. Banken vil da ikke kunne gjennomføre renteendringer parallelt for alle balanseposter. Total renterisiko, samt renterisiko knyttet til porteføljen av sertifikater og obligasjoner, blir regelmessig rapportert til styret. Banken skal ha en moderat risiko og risikoen har gjennom hele året ligget innenfor de rammer styret har vedtatt.

Basert på bankens balanse pr. 31.12.2017 gir et parallelt skift i rentekurven på ett prosentpoeng en total renterisiko på ca. 24,6 mill. kroner. Markedsverdien på porteføljen av sertifikater og obligasjoner klassifisert som omløpsmidler vil ved en tilsvarende endring ha liten effekt da obligasjonene er i flytende rente. En negativ utvikling av markedsverdien på denne porteføljen vil gi en umiddelbar effekt regnskapsmessig.

Morbank:

	Flytende rente	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 år	Over 5 år	Uten rente- eksponering	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	60.911	0	0	0	0	0	23.683	84.594
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	480.797	0	0	0	0	0	0	480.797
Utlån til og fordringer på kunder	9.770.604	22.618	45.236	203.561	403.220	118.109	-90.833	10.472.515
Obligasjoner og sertifikater	0	158.623	1.320.105	44.964	0	0	0	1.523.692
Andre eiendeler	0	84.387	0	0	0	0	0	84.387
Ikke rentebærende eiendeler	0	0	0	0	0	0	562.432	562.432
Sum eiendelsposter	10.312.312	265.628	1.365.341	248.525	403.220	118.109	495.282	13.208.416
Gjeld til kredittinstitusjoner	131.327	0	0	0	0	0	0	131.327
Innskudd fra og gjeld til kunder	8.001.426	12.908	25.816	126.055	11.045	0	0	8.177.250
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	653.333	1.306.668	0	1.050.000	0	38.873	3.048.874
Ansvarlig lånekapital	0	179.878	0	0	0	0	0	179.878
Ikke rentebærende gjeld	0	0	0	0	0	0	128.719	128.719
Egenkapital-minoritetsinteresser	0	128.000	0	0	0	0	1.414.367	1.542.367
Sum gjeld og egenkapital	8.132.753	974.119	1.332.484	126.055	1.061.045	0	1.581.959	13.208.416
Ikke balanseførte poster	0	0	-24.482	180.645	671.164	-74.412	0	752.915
Netto	2.179.559	-708.491	8.375	303.115	13.339	43.697	-1.086.677	752.915

Konsernet:

	Flytende rente	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 år	Over 5 år	Uten rente- eksponering	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	60.911	0	0	0	0	0	23.683	84.594
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	84.299	0	0	0	0	0	0	84.299
Utlån til og fordringer på kunder	11.664.336	22.618	45.236	203.561	403.220	118.109	-90.833	12.366.247
Obligasjoner og sertifikater	0	158.623	1.375.224	44.964	0	0	0	1.578.811
Andre eiendeler	0	89.681	0	0	0	0	0	89.681
Ikke rentebærende eiendeler	0	0	0	0	0	0	415.730	415.730
Sum eiendelsposter	11.809.546	270.922	1.420.460	248.525	403.220	118.109	348.580	14.619.361
Gjeld til kredittinstitusjoner	246	0	0	0	0	0	0	246
Innskudd fra og gjeld til kunder	7.995.614	12.908	25.816	126.055	11.045	0	0	8.171.438
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	653.333	2.780.668	0	1.050.000	0	38.873	4.522.874
Ansvarlig lånekapital	0	179.878	0	0	0	0	0	179.878
Annen gjeld	0	0	0	0	0	0	74.827	74.827
Ikke rentebærende gjeld	0	0	0	0	0	0	61.474	61.474
Egenkapital-minoritetsinteresser	0	128.000	0	0	0	0	1.480.623	1.608.623
Sum gjeld og egenkapital	7.995.860	974.119	2.806.484	126.055	1.061.045	0	1.655.797	14.619.361
Ikke balanseførte poster	0	0	-24.482	180.645	671.164	-74.412	0	752.914
Netto	3.813.686	-703.197	-1.410.506	303.115	13.339	43.697	-1.307.217	752.914

Note 36 Sikringsfondsavgift

BANKENES SIKRINGSFOND

Lov om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv av finansinstitusjoner pålegger alle sparebanker å være medlem av Bankenes Sikringsfond. Fondet plikter å dekke tap inntil 2 mill. kroner som en innskyter har på innskudd i en sparebank. Med innskudd menes enhver kredittsaldo i banken i henhold til konto som lyder på navn, samt forpliktelser etter innskuddsbevis til navngitt person, unntatt innskudd fra andre finansinstitusjoner.

For 2017 er det betalt 6,0 mill. kroner i avgift, mens det i 2016 ble betalt 5,8 mill. kroner. Avgiften er bokført som en rentekostnad.

Note 37 Opplysninger om virkelig verdi

Noten viser virkelig verdi av finansielle instrumenter.

	Morbank		Konsern	
	Bokført verdi 31.12.17	Virkelig verdi 31.12.17	Bokført verdi 31.12.17	Virkelig verdi 31.12.17
Kontanter og fordringer på sentralbanker	84.594	84.594	84.594	84.594
Utlån til kreditt institusjoner	480.797	480.797	84.299	84.299
Utlån til kunder	10.472.515	10.497.136	12.366.247	12.390.868
Sertifikater og obligasjoner	1.523.691	1.523.691	1.578.811	1.578.811
Aksjer, inkl. konsernselskap	546.182	546.182	361.412	361.412
Finansielle derivater	41.966	41.966	41.966	41.966
Andre fordringer	39.543	39.543	44.203	44.203
Sum finansielle eiendeler	13.189.287	13.213.908	14.561.531	14.586.152
Gjeld til kredittinstitusjoner	131.327	131.327	246	246
Innskudd fra kunder	8.177.250	8.177.850	8.171.438	8.172.038
Verdipapirgjeld	3.048.874	3.087.811	4.522.874	4.566.557
Finansielle derivater	10.676	10.676	10.676	10.676
Ansvarlig lånekapital	179.878	180.593	179.878	180.593
Annen gjeld	118.043	118.043	125.628	125.628
Sum finansiell gjeld	11.666.047	11.706.299	13.010.739	13.055.737

Utlån til kunder er ført til amortisert kost. Ved fastrenteutlån/innskudd vil det være noe avvik mellom markedsverdi og bokført verdi på utlån og innskudd. I tillegg periodiseres etableringsgebyrer over levetiden ved amortisert kost, og reduserer derfor bokført verdi på utlån. Verdipapirgjelden er også ført etter amortisert kost, og det vil derfor være avvik mellom markedsverdi og bokført verdi på denne. Dette skyldes blant annet kredittvurderingen av gjelden i markedet, og forskjeller på kredittspreader ved opptak av gjeld og per dato. Utlån som er basert på Nibor med et margintillegg utgjør kr 612,5 mill. kroner. Ved skift i markedsituasjon har banken mulighet til å justere margintillegget, og kundene kan løpende innfri lånet til pålydende. Virkelig verdi av bankens niborlån vil derfor ikke avvike vesentlig fra bokført verdi.

Note 38 Klassifisering av gjeld og eiendeler etter IFRS

	Morbank		Konsern	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Finansielle eiendeler				
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	1.782.516	1.396.669	1.657.526	1.269.136
Derivater, tradingportefølje	2.447	3.685	2.447	3.685
Derivater brukt som sikring	39.519	52.873	39.519	52.873
Utlån og fordringer	11.037.905	10.628.075	12.535.140	12.462.212
Tilgjengelige for salg	326.900	286.689	326.900	286.689
Sum finansielle eiendeler	13.189.287	12.367.991	14.561.532	14.074.595
Forpliktelser				
Avsetninger til forpliktelser	5.733	831	5.733	831
Derivater, tradingportefølje	7.996	10.646	7.996	10.646
Derivater brukt som sikring	2.680	3.225	2.680	3.225
Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost	11.649.639	10.880.654	12.994.331	12.571.300
Fondsobligasjoner	128.000	178.000	128.000	178.000
Sum finansielle forpliktelser	11.794.048	11.073.357	13.138.740	12.764.003

Note 39 Finansielle instrumenter til virkelig verdi, verdsettelsesnivå per 31.12.2017

Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	Verdsettelsesnivå			
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Aksjer	33.725	787	0	34.512
Sertifikater og obligasjoner	1.578.811	0	0	1.578.811
Derivater brukt som sikring	0	39.519	0	39.519
Derivater til virkelig verdi over resultatet, tradingportefølje	0	2.447	0	2.447
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				
Aksjer	0	0	326.900	326.900
Sum eiendeler	1.612.536	42.753	326.900	1.982.189
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
Derivater brukt som sikring	0	2.680	0	2.680
Derivater til virkelig verdi over resultatet, tradingportefølje	0	7.996	0	7.996
Sum forpliktelser	0	10.676	0	10.676

Verdsettelsesnivå angir nivået på verdsettelsesmetoden som er brukt for å fastsette virkelig verdi. I Nivå 1 er verdien fastsatt ut fra kvoterte priser i aktive markeder. I nivå 2 er verdien utledet fra kvoterte priser, eller beregnede markedsverdier. Nivå 3 er verdier som ikke er basert på observerbare markedsdata. Noten ovenfor viser tall for konsernet, her inngår 55,1 mill. kroner i obligasjoner på nivå 1 som holdes i Totens Sparebank Boligkreditt AS.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi, verdsettelsesnivå per 31.12.2016		Verdsettelsesnivå			
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet		Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Aksjer		43.050	93	0	43.143
Sertifikater og obligasjoner		1.182.719	0	0	1.182.719
Derivater brukt som sikring		0	52.873	0	52.873
Derivater til virkelig verdi over resultatet, tradingportefølje		0	3.685	0	3.685
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg					
Aksjer		0	0	286.689	286.689
Sum eiendeler		1.225.769	56.652	286.689	1.569.110
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet					
Derivater brukt som sikring		0	3.225	0	3.225
Derivater til virkelig verdi over resultatet, tradingportefølje		0	10.646	0	10.646
Sum forpliktelser		0	13.871	0	13.871

Oversikt over bevegelser på finansielle eiendeler/forpliktelser i nivå 3	2017	2016
Inngående balanse 01.01	286.689	249.184
Tilgang/kjøp	58.585	23.119
Avgang /salg	0	-127
Opp/Nedskrivninger ført mot egenkapitalen	-18.374	21.778
Nedskrivninger ført mot resultatet	0	-7.265
Utgående balanse 31.12	326.900	286.689

Verdsettelsen av Eika Boligkreditt AS er basert på en vurdering av egenkapitalen i selskapet. Verdsettelsen av Eika Gruppen AS tar utgangspunkt i en verdivurdering av de enkelte selskaper som inngår i gruppen, og en samlet verdi for konsernet totalt, basert på relevante verdsettelsesmetoder. Denne verdivurderingen blir vurdert opp i mot sist kjente emisjons- og/eller omsetningskurs, hensyntatt bankens egne vurderinger av hendelser frem til balansedagen. Til sammen utgjør disse aksjene 315 mill. kroner av totalt 327 mill. kroner i nivå 3.

Note 40 Betingede utfall

Banken har ingen betingede utfall pr. 31.12.2017.

Note 41 Transaksjoner mellom nærstående parter

Totens Sparebank Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Totens Sparebank, og blir definert som nærstående parter.

Transaksjoner mellom selskapet og morbanken baserer seg på vanlige forretningsmessige vilkår. Det er inngått en leveranse og serviceavtale mellom selskapene. I all hovedsak er kontorstøttefunksjoner og forvaltning av utlån kjøpte tjenester fra Totens Sparebank.

Totens Sparebank kan overføre lån til Totens Sparebank Boligkreditt AS og Totens Sparebank Boligkreditt AS kan tilsvarende overføre lån til Totens Sparebank hvis partene er enige om dette. Lånene overføres til nominell verdi.

Konserninterne transaksjoner (slik de er ført i Totens Sparebank Boligkreditt AS)

Resultatposter	2017	2016
Renteinntekter	656	298
Etableringsgebyrer	11	205
Rentekostnader	3.158	4.068
Provisjonskostnader	11.970	11.496
Kjøpte tjenester	216	506
Balanseposter	31.12.2017	31.12.2016
Utlån til kredittinstitusjoner	131.081	50.632
Andre fordringer	0	2.130
Gjeld til kredittinstitusjoner	396.498	135.000

Totens Sparebank Boligkreditt AS har overført lån til Totens Sparebank for 2,3 mill. kroner i løpet av 2017.

Totens Sparebank har i 2016 og 2017 ikke overført eller mottatt grupper av lån til/fra Eika Boligkreditt AS eller Totens Sparebank Boligkreditt AS.

Note 42 Egenkapitalbevis som eies av ledende ansatte og tillitsvalgte

	Antall egenkapitalbevis	Herav som eies av nærstående	Navn på nærstående
Ledende ansatte			
Adm. banksjef, Rolf Endre Delingsrud	1.026		
Viseadministrerende banksjef, Stig Håvard Blikseth	6.026	5.000	Inveks AS
Banksjef Finans, Johan Øverseth Røstøen	1.956		
Banksjef Forretningsstøtte, Geir Sindre Von Schantz Nyborg	1.424		
Banksjef Bedriftsmarked, Jan Sverre Seierstad	3.260		
Banksjef Personmarked, Åse Charlotte Øye	3.341	1.917	Paul Tormod Stenberg
Styret (inkl. varamedlemmer):			
Leder Geir Stenseth	2.124	1.204	Ann Kr. Stenseth
Nestleder Steinar Nordengen	13.513	13.513	Tananua AS
Styremedlem Erland Opsahl	920		
Styremedlem Kjell Arne Nyhus (ansattes representant)	1.026		
Styremedlem Nina Dyste (ansattes representant)	2.378		

Nøkkeltall konsern (beløp i 1000kr)

Resultatutvikling	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	286.280	260.676	275.191	270.843	250.396	226.298
Netto andre driftsinntekter	96.919	89.869	53.857	86.631	127.198	172.735
Sum driftskostnader	164.883	180.680	170.392	165.841	179.245	189.152
Driftsresultat før tap og nedskrivninger	218.316	169.865	158.656	191.633	198.348	209.892
Tap på utlån, garantier m.v.	-4.765	3.798	16.914	22.508	59.658	38.930
Nedskr./reversering av nedskr. og gev./tap på verdip. som er anl.m.	41	-2.750	-240	-36.771	2.572	35.168
Driftsresultat før skatt	223.122	168.819	141.982	205.896	136.119	135.784
Skatt på ordinært resultat	50.585	34.810	35.176	40.342	34.084	32.947
Resultat av ordinær drift etter skatt	172.537	134.009	106.807	165.554	101.173	102.032
Balanseutvikling	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
Brutto utlån til og fordringer på kunder	12.457.080	12.339.323	11.978.230	11.746.878	11.149.130	11.190.891
- Individuelle nedskrivninger	-57.834	-62.331	-64.868	-58.715	-37.662	-32.814
- Gruppe nedskrivninger	-32.999	-34.582	-31.340	-29.670	-35.970	-37.713
Netto utlån til og fordringer på kunder	12.366.247	12.242.410	11.882.022	11.658.493	11.075.499	11.120.364
Innskudd fra og gjeld til kunder	8.171.438	7.590.092	7.048.793	6.661.691	6.381.831	6.424.002
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4.522.874	4.672.289	4.786.885	5.396.684	5.099.158	5.257.222
Ansvarlig lånekapital	179.878	179.779	179.389	310.350	49.852	49.812
Fondsobligasjoner	178.000	178.000	178.000	178.000	321.421	320.690
Egenkapital	1.430.622	1.372.265	1.260.420	1.190.212	989.852	900.377
Forvaltningskapital	14.619.360	14.136.265	13.615.039	14.027.616	13.174.263	13.223.532
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	14.396.739	13.807.544	13.821.328	13.600.941	13.201.833	13.428.961
Nøkkeltall	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Rentabilitet og drift						
Rentenetto 1)	1,99	1,88	1,99	1,94	1,90	1,68
Netto andre driftsinntekter i % av gj.snittlig forvaltningskapital	0,67	0,65	0,39	0,64	0,96	1,29
Sum driftskostnader i % av gj.snittlig forvaltningskapital	1,15	1,30	1,23	1,22	1,36	1,41
Kostnad-/inntektsforhold (%) 2)	46,48	56,01	47,27	46,44	49,13	50,55
Tapsprosent utlån 3)	-0,04	0,03	0,14	0,25	0,65	0,41
Total rentabilitet 4)	1,20	0,97	0,72	1,11	0,77	0,77
Egenkapitalrentabilitet 5)	11,33	9,14	7,64	12,81	10,89	12,13
Finansiering og likviditet						
Netto utlån til kunder i % av innskudd fra kunder	151,34	161,29	168,57	175,01	173,55	173,11
Innskuddsdekning 6)	66,08	62,00	59,32	57,14	57,62	57,77
Endring i netto utlån til kunder siste 12 måneder i %	1,01	3,03	1,92	5,26	-0,40	-0,73
Endring i netto utlån til kunder inkl. EBK siste 12 mnd i %	2,65	10,49	3,71	3,27	2,10	4,43
Endring i innskudd fra kunder siste 12 måneder i %	7,66	7,68	5,81	4,39	-0,66	11,03
Soliditet						
Netto ansvarlig kapital	1.552.540	1.534.844	1.449.896	1.503.318	1.266.505	1.189.769
Beregningsgrunnlag	8.057.586	7.966.571	7.548.953	7.775.590	7.359.575	7.455.413
Kjernekapitaldekning i %	19,25	17,39	17,40	17,35	16,99	15,68
Kapitaldekning i %	19,27	19,27	19,21	19,33	17,21	15,96
Ren kjernekapital i %	15,88	15,54	15,55	13,65	12,62	11,38
Eierandelsbevis (EKB)						
Antall utstedte EKB 31.12	6.124.534	6.124.534	6.124.534	6.124.534	6.124.534	6.124.534
Eierandelskapital	367.472	367.472	367.472	367.472	367.472	367.472
Overkursfond	109.992	109.992	109.992	109.992	109.992	109.992
Bokført egenkapital pr. EKB	135	128	120	115	98	90
Børskurs pr. 31.12	125	99	83	77	57	45
Eierandelsbrøk 31.12.	54,72	56,18	57,56	58,30	59,27	59,79
Fortjeneste pr. EKB	15,31	11,89	9,46	14,67	9,88	10,03
Kontantutbytte pr. EKB	8,00	6,00	5,00	5,00	2,50	2,00
Direkte avkastning 7)	6,40	6,06	6,02	6,49	4,39	4,44
Effektiv avkastning 8)	32,32	25,30	14,29	39,47	31,11	-27,42
P/E 9)	8,16	8,33	8,77	5,25	5,72	4,47
P/BV 10)	0,93	0,77	0,70	0,68	0,59	0,51
Antall årsverk 31.12.	92,9	107,0	123,0	118,0	140,0	139,0

1) Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital

2) Sum driftskostnader i prosent av netto renteinntekter og netto andre driftsinntekter fratrukket verdipapirgevinster/tap

3) Tap utlån og garantier i prosent av brutto utlån til og fordringer på kunder

4) Resultat etter skatt i prosent av gjennomsnittlig forvaltningkapital

5) Resultat etter skatt i prosent av gjennomsnittlig egenkapital

6) Innskudd fra og gjeld til kunder i prosent av netto utlån til og fordringer på kunder

7) Kontantutbytte pr. EKB i prosent av børskurs 31.12

8) Kontantutbytte pluss kursstigning 01.01-31.12 i prosent av børskurs 01.01

9) Børskurs 31.12 dividert på fortjeneste pr. EKB

10) Børskurs 31.12 dividert på bokført egenkapital pr. EKB

KPMG AS
Sørkedalsveien 6
Postboks 7000 Majorstuen
0306 Oslo

Telephone +47 04063
Fax +47 22 60 96 01
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til generalforsamlingen i Totens Sparebank

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Totens Sparebanks årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Totens Sparebank per 31. desember 2017 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Totens Sparebank per 31. desember 2017 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2017. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene.

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Statsautoriserte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Offices in:

Oslo	Elverum	Mo i Rana	Stord
Alta	Finnsnes	Molde	Straume
Arendal	Hamar	Skien	Tromsø
Bergen	Haugesund	Sandefjord	Trondheim
Bodø	Knaresvik	Sandnessjøen	Tynset
Drammen	Kristiansand	Stavanger	Ålesund

Individuelle- og gruppevise nedskrivninger

Individuelle- og gruppevise nedskrivninger er omtalt i Bankens årsberetning, samt i notene 12,17 og 18.

Beskrivelse av forholdet	Vår revisjonsmessige tilnærming
Gruppevise nedskrivninger utgjør TNOK 32 999 per 31.12.2017 og tilsvarer 0,26% av brutto utlån. Individuelle nedskrivninger utgjør TNOK 57 834 per 31.12.2017 og tilsvarer 0,46% av brutto utlån. Individuelle og gruppevise nedskrivninger for tap innebærer bruk av skjønn. På bakgrunn av størrelsen på brutto utlån, iboende kredittrisiko, nedskrivningenes størrelse og estimatene som ligger til grunn anser vi individuelle og gruppevise nedskrivninger som et sentralt forhold ved revisjonen. Individuell nedskrivning foretas på betydelige enkeltengasjementer med bakgrunn i tapshendelser som medfører reduksjoner i utlånets estimerte fremtidige kontantstrømmer. Individuelle nedskrivninger beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for førstegangsestimering av fremtidig kontantstrøm. Gruppenedskrivninger foretas på samme bakgrunn som ved individuelle nedskrivninger, men hvor tapshendelsene ikke kan identifiseres på enkeltengasjementer. Analyseverktøy og statistisk metode med utgangspunkt i tapserfaring legges til grunn for beregningene.	Vår revisjonstilnærming inkluderer revisjonshandlinger tilknyttet Bankens implementerte kontroller, samt substanshandlinger. Ved vår gjennomgang har vi blant annet: • Gjennomgått og testet Bankens kredittprosesser. • Gjennomgått Bankens rutiner for å identifisere og vurdere tapsutsatte engasjement. • Vurdert bankens kriterier for objektive bevis. • Testet fullstendighet av bankens vurderingsgrunnlag. • Gjennomgått et utvalg tapsvurderinger, etterkontrollert beregninger, kontrollert benyttet diskonteringsrente samt vurdert og utfordret ledelsen på forutsetninger for størrelse og tidfesting av kontantstrømmer. • Gjennomgått bankens modell for beregning av gruppevise nedskrivninger. • På stikkprøvebasis kontrollert modelldata mot grunnlagsdata, gjennomgått beregninger samt vurdert og utfordret ledelsen på benyttede forutsetninger. • Analysert og vurdert Bankens gruppevise nedskrivninger mot underliggende utvikling i porteføljekvalitet.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet og konsernet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir styret en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

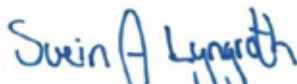
Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo 7. mars 2018
KPMG AS

Svein Arthur Lyngroth
Statsautorisert revisor

Forstanderskapet 2017-2018

Innskytervalgte	Kommune	Antall	Offentlige	Kommune	Antall
Aage E. Hveem	Østre Toten	0	Kai Magne Rødningsby	Østre Toten	0
John Kraby-Svendsen	Gjøvik	0	Arild N. Ødegaard	Vestre Toten	920
Roar Løken Lunder	Gjøvik	672	Svein H. Korshavn	Gjøvik	0
Sigrid Haugen	Eina	0			
Elisabeth Lofthus	Eina	0	Ansatte		
Egenkapitalbevisiere			Erik E. Evensen		202
Else Nordvik Solberg		80.429	Unni Hoel		495
Geir Rune Nyhus		134	Knut Eskild		667
Jon Anders Aalborg		1.978	Åsmund Eidskrem		605
Unni Hveem		2.691	Camilla K. Forø		0
Iver A. Juel		26.426			
Anne Berit Røste		14.365			
Mari Fodstad		141			

Styret 2017-2018

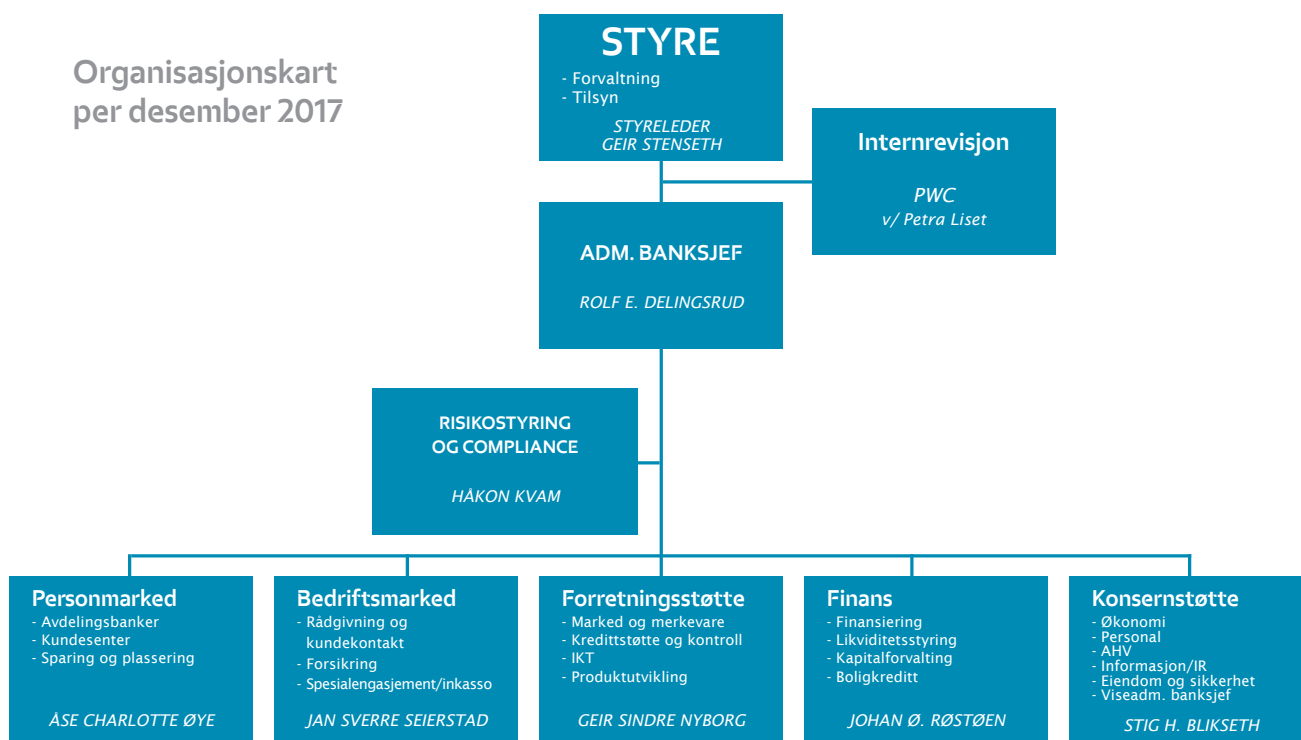
Navn	Antall EK-bevis	
Geir Stenseth	2.124	*Inkl. nærstående
* Ann Kr. Stenseth	1.204	
Steinar Nordengen	13.513	*Inkl. nærstående
* Tananua AS	13.513	
Gunn Mari Sund Rusten	0	
Anne Jacobsen Onsrud	0	
Erland Opsahl	920	
Nina Dyste	2.378	
Kjell Arne Nyhus	1.026	

Ledergruppa

Navn	Antall EK-bevis	
Rolf Endre Delingsrud	1.026	
Jan Sverre Seierstad	3.260	
Åse Ch. Øye	3.341	*Inkl. nærstående
* Tormod Stenberg	1.917	
Stig Håvard Blikseth	6.026	*Inkl. nærstående
* Inveks AS	5.000	
Geir Sindre Nyborg	1.424	
Johan Røstøen	1.956	

Tallene viser hvor mange egenkapitalbevis vedkommende eier i Totens Sparebank per 31.12.2017. For medlemmer av ledergruppa og styret er det også tatt med eventuelle egenkapitalbevis eid av nærstående.

Organisasjonskart
per desember 2017

61 14 12 00
#totenbanken
www.totenbanken.no

Vi er her for deg!